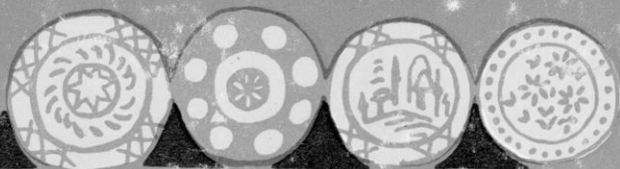

ΠΑΠΑΔΙΑΜΑΝΤΗ

ΤΑ ΠΑΙΔΙΚΑ

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ΤΑ ΠΑΙΔΙΚΑ

ΑΝΙΔΙΑΤ ΑΥ

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ ΠΑΠΑΔΙΑΜΑΝΤΗ

ΤΑ ΠΑΙΔΙΚΑ

ΔΙΗΓΗΜΑΤΑ

ΕΚΛΟΓΗ ΚΑΙ ΔΙΑΣΚΕΥΗ
ΓΕΩΡΓΙΑΣ ΤΑΡΣΟΥΛΗ

ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΗΣΗ ΧΑΡΙΚΛΕΙΑΣ ΑΛΕΞΑΝΔΡΙΔΟΥ-ΣΤΕΦΑΝΟΠΟΥΛΟΥ

1968
Π.Λ.Ε.

18965

Σπύρος Ι. Παπασπύρου
Ζωγράφος
Καθηγητής Εφαρμογών ΤΕΙ/Η

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ

ΑΝΤΙΛΑΒΕΣ

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟ

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ
ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ

1991
1991

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ
ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ
ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ

Ἡ σταχομαζώχτρα

ΜΕΓΑΛΗ ἀπορία ἔδειξε ἡ γειτόνισσα ἡ Ζερμπινιώ, ὅταν εἶδε τὰ Χριστούγεννα ἀνήμερα τῇ θειά Ἀχτίτσα νά φοράη καινούργια μαντήλα καί τό Γέρο καί τήν Πατρώνα μέ καθαρά πουκαμισάκια καί καινούργια παπούτσια.

Κι αὐτό, γιατί ὅλοι τῷξεραν ὅτι ἡ θειά Ἀχτίτσα ἦταν ἔρημη καί χήρα καί φτωχή κι ἀνάστανε τὰ δύο ὀρφανὰ ἐγγονάκια της κάνοντας κάθε λογῆς δουλειές. Ἦταν (ἄς ἦταν μοναχή της) ἀπό ἐκεῖνες πού δέν ἔχουνε στόν ἥλιο μοῖρα. Ἡ γειτόνισσα ἡ Ζερμπινιώ λυπόταν μέ τήν καρδιά της τῇ γριά καί τὰ δύο ὀρφανὰ γιά τή φτώχεια τους καί γιά τὰ βάσανά τους, μά μήπως ἦταν κι αὐτή πλούσια γιά νά τοὺς βοηθήσῃ καί νά τοὺς παρηγορήσῃ;

Καλότυχος ὁ μακαρίτης ὁ μπάρμπα-Μιχαλῖος πού κατέβηκε στόν τάφο πρὶν ἀπ' τήν Ἀχτίτσα τῇ γυναῖκα του, χωρὶς νά ἰδεῖ τὰ βάσανα πού τῆς ἔμελλε νά τραβήξει αὐτὴ μετὰ τό θάνατο τό δικό του. Τὰ δύο παιδιά,

ὁ Γιώργης κι ὁ Βασίλης, ἐπνίγηκαν τὸν ἄλλο χρόνο ὅταν ἐβούλιαξε ἡ βρατσέρα τους. Κανείς δέ γλύτωσε ἀπ' ὅσους ἦταν μέσα σ' ἐκείνη τὴ βρατσέρα. Τί φρίκη! τί καημός! Τέτοια τρομάρα καμιᾶς καλῆς χριστιανῆς νά μὴν τῆς μέλλει.

Ὁ τρίτος γυιὸς της, ὁ προκομμένος, ξενητεύθηκε καὶ βρισκόταν, ἔλεγαν, στὴν Ἀμερική. Μήπως τὸν εἶδε, μήπως τὸν ἄκουσε ἀπὸ τότε; Πέτρα εἶχε ρίξει πίσω του καὶ τοὺς ἀρνήθηκε.

Ἡ κόρη της πέθανε ὅταν γεννήθηκε τὸ δεύτερο παιδί της καὶ τῆς ἄφησε τὰ δυὸ ὀρφανὰ κληρονομιά. Ὁ πατέρας τους ζοῦσε ἀκόμα, μὰ εἶχε ξαναπαντρευτεῖ ἄλλοῦ, σ' ἄλλο νησί, κι οὔτε φρόντιζε καθόλου γιὰ τὰ δυὸ παιδιὰ του.

Τί νά κάνει ἡ κακομοίρα ἡ θειά Ἀχτίτσα; Ἔβαλε τὰ δυνατά της καὶ προσπαθοῦσε ὅπως-ὅπως νά ζήσει τὰ δυὸ ὀρφανὰ. Κατὰ τὴν ἐποχὴ πού ἦταν, βοτάνιζε, ἀργολογοῦσε, μάζωνε ἐλιές, ξενοδούλευε, μάζωνε κούμαρα κι ἔβγαζε ρακί. Κάμποσα χορταράκια ἀπ' ἐδῶ, κάμποσα βότσια καλαμπόκι ἀπὸ κεῖ, ὅλα τὰ χρησιμοποιοῦσε. Ὑστερα τὸν Ὀχτώβρη, ἅμα ἄνοιγαν τὰ λιοτριβειά, ἔπαιρνε ἓνα τενεκεδένιο πενηνταράκι καὶ μιὰ μικρὴ στάμνα καὶ γύριζε στ' αὐλάκια, στίς στέρνες ὅπου καταστάλαζαν τὰ κατακάθια τοῦ λαδιοῦ καὶ μάζωνε τὴ μοῦργα. Μ' αὐτό τὸν τρόπο οἰκονομοῦσε ὅλο τὸ λάδι τῆς χρονιᾶς γιὰ τὸ λυχνάρι της.

Μὰ τὸ σπουδαιότερο εἰσόδημά της ἡ θειά Ἀχτίτσα τὸ εἶχε ἀπὸ τὸ σταχομάζωμα. Κάθε χρόνο, τὸ Θεριστή, μαρκαρίζοταν σ' ἓνα καράβι καὶ περνοῦσε ἀντικρὺ στὴν Εὐβοία. Ἐκεῖ μαζί μ' ἄλλες γυναῖκες σάν κι αὐτὴν ἐπήγαινε καὶ μάζωνε τὰ στάχια πού ἔπεφταν ἀπὸ

τά δεμάτια τῶν θεριστάδων ἢ ἀπό τά φορτώματα κι ἀπό
τά κάρρα. Κάθε χρόνο οἱ χωριάτες τῆς Εὐβοίας καί τά
χωριατόπουλα τίς κορόϊδεuan φωνάζοντάς τους:

— Νά οἱ φουστάνες! Μᾶς ἦρθαν πάλι οἱ φουστάνες!

Μά ἐκείνη ἔσκυβε, ὑπομονετική κι ἀμίλητη, καί
μέ τά ψίχουλα πού μάζευε ἀπό τήν πλούσια σοδειά τοῦ
τόπου γέμιζε τρία καί τέσσερα τσουβάλια, τό στάρι

Ἐσκυβε ἡ θειά Ἀχτίτσα καί μάζωνε ἐλιές...

τῆς χρονιᾶς τῆς γι' αὐτήν καί γιά τά δύο ὀρφανά πού
φεύγοντας τὰ ἄφηνε στή φύλαξη τῆς Ζερμπινιδῶς. Καί
ὅταν τέλειωνε πιά τό θέρος ἔμπαινε στό καράβι καί
γύριζε πάλι στό θαλασσινό χωριό τῆς.

ΜΑ ΦΕΤΟΣ, δηλαδή τό χρόνο ἐκεῖνον, ἦταν κακή
χρονιά γιά τά σπαρτά στήν Εὐβοία. Κακή χρονιά καί
γιά τίς ἐλιές τοῦ μικροῦ νησιοῦ ὅπου ζοῦσε ἡ θειά Ἀχτί-
τσα. Κακή χρονιά καί γιά τ' ἀμπέλια καί γιά τά καλα-
μπόκια, ὡς καί γιά τά κούμαρα ἀκόμα. Ὑστερα, ἐπειδή
κανένα κακό δέν ἔρχεται μοναχό του, βαρὺς χειμῶνας
πλάκωσε στά βόρεια ἐκεῖνα μέρη. Ἀπό τό Νοέμβρη,
δίχως νά φυσήξει σχεδόν καθόλου νοτιᾶς καί νά πέσει
βροχή, ἄρχισε νά χιονίζει. Μόλις ἔπαυε τό ἓνα χιόνι
κι ἔρχόταν ἄλλο. Ποῦ καί ποῦ φυσοῦσε κανένα ξερο-
βόρι κι ἔσφιγγε ἀκόμη περισσότερο τὰ χιόνια πού δέν
ἔλυωναν στά βουνά, «περίμεναν ἄλλα».

Ἡ θειά Ἀχτίτσα εἶχε προφτάσει νά κουβαλήσει
ἀπό τό λόγγο λίγες ἀγκαλιές ξερόξυλα, ὅσα θά τοὺς
ἔφταναν γιά δύο ἢ τρεῖς βδομάδες, καί πλάκωνε ἡ βαρυ-
χειμωνιά. Στά μέσα τοῦ Δεκέμβρη ἔγινε ἓνα μικρό ξανά-
σασμα καί φάνηκε δειλά-δειλά ὁ ἥλιος χρυσώνοντας
μέ τίς ἀχτίνες του τὰ κεραμίδια τῶν πιό ψηλῶν σπιτιῶν.
Ἡ θειά Ἀχτίτσα ἔτρεξε στά ρουμάνια γιά νά προφτά-
σει νά μαζέψῃ κανένα ξύλο. Τήν ἄλλη μέρα ὁ χειμῶνας
πλάκωσε πιό ἄγριος ἀπό πρίν. Ὡς τὰ Χριστούγεννα
δέν ἔκανε οὔτε μιά μέρα καλwsύνη· οὔτε μιά μέρα δέν
ξαστέρωσε λιγάκι νά φανεῖ μιά ἄκρη τ' οὐρανοῦ· οὔτε
μιά μέρα δέν ξεπρόβαλε μιά στάλα ἥλιος.

Δυνατός βαρὺς βοριάς, «χιονιστής», φυσοῦσε τίς
παραμονές τῆς ἁγίας ἡμέρας. Τά κεραμίδια τῶν σπιτιῶν

ήταν βαρυφορτωμένα από τό χιόνι πού είχε πετρώσει
άπάνω τους καί είχε γίνει πάγος. Τά συνηθισμένα παι-
χνίδια τών παιδιών στους δρόμους κι οί χιονοπόλεμοι
έπαψαν. 'Ο χειμώνας εκείνος δέ σήκωνε άστεϊα. 'Από
τά κεραμίδια τών σπιτιών κρέμονταν σά σταλακτίτες
τά κρύσταλλα, μιά σπιθαμή μακριά. Μά οί μάγκες τής
γειτονιάς δέν είχαν πιά όρεξη νά τά τρώνε.

Τό βράδυ τής προπαραμονής ό Γέρος είχε έρθει
άπό τό σχολείο καταχαρούμενος, γιατί από τήν άλλη
μέρα έπαυαν πιά τά μαθήματα. Προτού νά ξεκρεμάσει
τό «φυλαμά» του από τή μασχάλη του, ό Γέρος πεινα-
σμένος άνοιξε τό ντουλάπι, μά δέ βρήκε μέσα ούτε ένα
ψίχουλο ψωμί. 'Η κυρούλα τους είχε βγει έξω, ίσως
γιά νά ζητήσει κανένα κομμάτι ψωμί. 'Η μικρή Πατρώ-
να καθόταν ζαρωμένη κοντά στό τζάκι, μά τό τζάκι
ήταν σβηστό. 'Εσκάλιζε τή στάχτη, νομίζοντας μέ τήν
παιδιάστικη άφέλειά της — ήταν τεσσάρω χρονών μο-
νάχα τό κακόμοιρο — πώς τό τζάκι είχε τή δύναμη νά
ζεσταίνει πάντα, κι όταν άκόμη δέν ήταν άναμμένο.
Μά ή στάχτη ήταν ύγρή. Σταλαματιές νερό από λυωμέ-
νο χιόνι είχαν πέσει από τήν καμινάδα στό τζάκι. 'Ο
Γέρος, πού ήταν μόλις έφτά χρονών, έτοιμος νά κλάψει
πού δέν εύρισκε ούτε μπουκιά ψωμί γιά νά ξεγελάσει
τήν πείνα του, άνοιξε τό μοναδικό παράθυρο του σπι-
τιού. Τό σπιτάκι ήταν μονόπατο, χαμηλό καί χωρίς
ταβάνι κι είχε ύψος όλο-όλο δυό όργυιές από τό δρόμο
έως τή σκεπή του.

'Ο Γέρος ανέβασε ένα σκαμνί άπάνω στό πέτρινο
πεζούλι του παράθυρου, ανέβηκε κι ό ίδιος άπάνω στό
σκαμνί, κρατήθηκε μέ τό άριστερό του χέρι από τό
άνοιχτό παραθυρόφυλλο, σήκωσε τό δεξί του χέρι κι
έσπασε ένα κρύσταλλο από κείνα πού κρέμονταν σά

στολίδια από τὰ κεραμίδια. Ἄρχισε νά τό πιπιλίζει σιγά-σιγά καί μέ μεγάλη εὐχαρίστηση, κι ἔδινε καί τῆς Πατρῶνας. Πεινοῦσαν τὰ κακόμοιρα!

Ἡ ΓΡΙΑ Ἀχτίτσα γύρισε ὕστερα ἀπό λίγη ὥρα στό σπίτι, ἔχοντας ἓνα πράμα τυλιγμένο κάτω ἀπό τό σάλι της. Ὁ Γέρος, πού ἤξερε καλά ὅτι ποτέ χωρίς αἰτία δέ φούσκωνε ὁ κόρφος τῆς γιαγιάς του, πήδησε χαρούμενος καί ἔτρεξε κοντά της. Ἐχῶσε τό χέρι του κάτω ἀπό τό παλιό της σάλι καί ἔβγαλε μιά χαρούμενη φωνή. Κάποιο κομμάτι ψωμί εἶχε οἰκονομήσει κι ἐκεῖνο τό βράδυ ἢ καλή κυρούλα τους, ποίος ξέρει μέ τί παρακάλια καί μέ πόση καταφρόνια.

Καί τί δέν ἦταν πρόθυμη νά ὑποφέρει καί ποιά θυσία δέν ἦταν ἄξια νά κάνει γιά τήν ἀγάπη τῶν δυό αὐτῶν παιδιῶν, πού ἦταν δυό φορές παιδιά της, μιά καί ἦταν παιδιά τοῦ παιδιοῦ της. Ὡστόσο δέν ἠθελε νά τοὺς δείχνει μεγάλη ἀδυναμία καί «ἤμερο μάτι δέν τοὺς ἔδινε». Τό ἀγόρι τό φώναζε «Γέρο», γιατί εἶχε τό ὄνομα τοῦ ἀληθινοῦ της γέρου, τοῦ μακαρίτη μπάρμπα - Μιχαλίου, πού τ' ὄνομά του τῆς ἔκανε πόνο νά τό ἀκούσει ἢ νά τό πεῖ ἢ ἴδια. Τό καημένο τό κοριτσάκι τό φώναζε Πατρώνα χαϊδευτικά καί λιγάκι σάν ἀρχοντοξεπεσμένη πού ἦταν, γιατί δέ μποροῦσε ν' ἀκούει τό Ἀργυρώ, τό ὄνομα τῆς κόρης της, πού δόθηκε γιά κληρονομιά στό ὀρφανό, ὅταν ἐκεῖνη πέθανε λεχώνα. Ἐξω ἀπ' αὐτά τὰ χαϊδευτικά ὀνόματα ἡ γρηά δέν ἔδειχνε καμιά ἄλλη τρυφεράδα στά δυό φτωχά παιδάκια, ἀλλά μονάχα πρακτική ἀγάπη καί προστασία.

Ἡ κακομοῖρα ἡ θειά Ἀχτίτσα ἔστρωσε τὰ δυό ὀρφανά νά κοιμηθοῦν, ἐπλάγιασε κι αὐτή κοντά τους,

τούς εἶπε νά φουσήξουν κάτω ἀπό τό πάπλωμά τους γιά νά ζεσταθοῦν, τούς ὑποσχέθηκε στά ψέματα ἀλλά μέ τήν κρυφή ἐλπίδα νά βγεῖ ἀληθινό, ὅτι αὐριο ὁ Χριστός θά φέρῃ ξύλα καί ψωμί, κι ἓνα τσουκάλι θά χοχλάζει πάνω ἀπ' τή φωτιά. Ἡ ἴδια ἔμεινε ἄγρυπνη ὡς πέρα ἀπ' τά μεσάνυχτα. Συλλογιζόταν τήν πικρή της τύχη κι ὁ ὕπνος δέν τῆς ἐρχόταν.

ΤΟ ΠΡΩΤΟ ἀπολείτουργα — ἦταν παραμονή τῶν Χριστουγέννων —, ὁ παπα - Δημήτρης, ὁ ἐνορίτης τῆς θειᾶς Ἀχτίτσας, παρουσιάστηκε ἔξαφνα στήν πόρτα τοῦ φτωχόσπιτου.

— Καλῶς τά δέχτηκες! τῆς εἶπε χαμογελώντας
«Καλῶς τά δέχτηκε» αὐτή! Κι ἀπό ποιόν περίμενε τίποτε;

— Ἔλαβα ἓνα γράμμα γιά σένα, Ἀχτίτσα, πρόστесе ὁ γέρο παπάς, τινάζοντας τό χιόνι ἀπό τό ράσο κι ἀπό τό σάλι του.

— Ὅρίστε, δέσποτα! Καί μακάρι ἔχω τή φωτιά, ψιθύρισε ἀπό μέσα της, ἥ τό γλυκό καί τό ρακί νά τόν φιλέσω;

Ὁ παπάς ἀνέβηκε τά τέσσερα σκαλάκια καί μπαίνοντας μέσα ἐκάθησε στό σκαμνί. Ἐψαξε στόν κόρφο του κι ἔβγαλε ἓνα μεγάλο φάκελλο μέ πολλές καί διάφορες σφραγίδες καί γραμματόσημα.

— Γράμμα εἶπες, παπά; ρώτησε ἡ Ἀχτίτσα, πού μόλις τότε ἄρχισε νά νοιώθῃ τί τῆς ἔλεγε ὁ παπάς.

Ὁ φάκελλος φαινόταν ἀνοιχτός ἀπό τό ἓνα μέρος.

— Ἀπόψε ἔφτασε τό βαπόρι, εἶπε ὁ παπάς· ἐμένα μοῦ τό ἔφεραν τώρα, μόλις ἔβγαινα ἀπό τήν ἐκκλησία.

Καί βάζοντας τό χέρι του μέσα στό φάκελλο ἔβγαλε ἕνα διπλωμένο χαρτί.

— Τό γράμμα στάλθηκε σέ μένα, εἶπε, ἀλλά γιά σένα λέει.

— Γιά μένα; γιά μένα; ξαναεἶπε μ' ἀπορία ἡ γριά.

Κι ἄρχισε μέ δυσκολία καί σκοντάβοντας κάθε τόσο νά διαβάζη.

— Εἶδε ὁ Θεός τόν πόνο σου καί σοῦ στέλνει μιά μικρή βοήθεια, εἶπε ὁ ἀγαθός παπάς. Ὁ γυιός σου σοῦ γράφει ἀπό τήν Ἀμερική.

— Ἀπό τήν Ἀμερική; Ὁ Γιάννης! Ὁ Γιάννης μέ θυμήθηκε; φώναξε καταχαρούμενη ἡ γριά καί σταυροκοπήθηκε.

Κι ὕστερα πρόστεσε:

— Δόξα σοι ὁ Θεός! Ὁ παπάς ἔβαλε τά γυαλιά του καί δοκίμασε νά διαβάσει.

— Εἶναι κακογραμμένα, εἶπε, κι ἐγώ δυσκο-

λεύομαι νά διαβάζω αὐτές τίς τζίφρες πού ἔβγαλαν τώρα. Μά ἂς εἶναι, θά προσπαθήσουμε νά βγάλουμε νόημα.

Κι ἄρχισε μέ δυσκολία καί σκοντάβοντας κάθε τόσο νά διαβάζει:

«Παπά - Δημήτρη, τό χέρι σου φιλῶ. Πρῶτον ἐρωτῶ διά τό αἶσιον τῆς καλῆς σας ὑγείας, ἂν ἐρωτᾷς καί δι' ἡμᾶς, καλῶς ὑγιαίνομεν. Ἐγώ λείπω πολλά χρόνια καί δέν ξέρω αὐτοῦ τί γίνονται, οὔτε ἂν ζοῦν ἡ πέ-

θαναν. Είμαι σέ μακρινό μέρος, πολύ βαθιά, στόν Παναμά, καί δέν ἔχω καμιὰ συγκοινωνία μέ ἄλλους πατριῶτες πού βρίσκονται στήν Ἀμερική. Τώρα καί τρία χρόνια ἀντάμωσα τόν δεῖνα καί τόν δεῖνα, ἀλλά κι αὐτοί ἔλειπαν χρόνους πολλούς καί δέν ἤξεραν τί γίνεται στό σπίτι μας.

Ἄν ζῇ ὁ πατέρας μου καί ἡ μητέρα μου, πές τους νά μέ συγχωρήσουν, γιατί γιά τό καλό πάντα πασχίζει ὁ ἄνθρωπος καί σέ κακό πολλές φορές βγαίνει. Ἐγώ ἀρρώστησα δυό φορές ἀπό κακές ἀσθένειες τοῦ τόπου ἐδῶ κι ἔκανα πολύ καιρό στά σπιτάλια. Τό ὅτι εἶχα καί δέν εἶχα πῆγαν καί μόλις γλύτωσα τή ζωή μου. Τώρα πιά ἄλλο δέ ζητῶ παρά νά πιάσω λίγα χρήματα νά ἔρθω στήν πατρίδα, ἄν προφτάσω τούς γονιούς μου νά μ' εὐλογήσουν.

Σοῦ στέλνω ἐδῶ ἐσώκλειστο ἓνα συνάλλαγμα ἐπ' ὀνόματί σου. Νά υπογράψης ἡ ἀγιωσύνη σου καί νά φροντίσουν νά τό ἐξαργυρώσουν ὁ πατέρας ἢ ἡ μητέρα, ἄν ζοῦν. Κι ἄν, ὁ Θεός φυλάξοι, εἶνε ἀποθαμένοι, νά τό ἐξαργυρώσης ἡ ἀγιωσύνη σου, νά δώσης σέ κανένα ἀδέρφι μου ἄν εἶνε αὐτοῦ, ἢ σέ κανένα ἀνίψι μου καί σ' ἄλλα φτωχά. Καί νά κρατήσης κι ἡ ἀγιωσύνη σου, ἄν οἱ γονιοί μου εἶνε ἀποθαμένοι, ἓνα μέρος ἀπό τά χρήματα αὐτά γιά τά σαρανταλείτουργα».

Πολλά ἔλεγε τό γράμμα μά παρέλειπε ἓνα σπουδαῖο. Δέν ἔγραφε τό ποσό τῶν χρημάτων πού ἔστελνε. Ὁ πάπα - Δημήτρης τό παρατήρησε αὐτό καί εἶπε ὅτι μπορεῖ ὁ γιός τῆς θεῖας Ἀχτίτσας νά λησμόνησε νά γράψει τό ποσό πού ἔστελνε. Ἴσως νόμιζε ὅτι τό εἶχε γράψει πιό πάνω καί θεώρησε περιττό νά τό ἐπαναλάβει πιό κάτω. Γι' αὐτό καί ἔλεγε μονάχα ἀπό τά χρήματα αὐτά».

Ἀπερίγραπτη ἦταν ἡ χαρά τῆς Ἀχτίτσας πού ἔλαβε ὕστερα ἀπό τόσα χρόνια εἶδηση ἀπό τό γιό της. Ἡ μητρική της ἀγάπη, πού τόσα χρόνια κοιμόταν σάν τή σπίθα τήν κρυμμένη κάτω ἀπό τή στάχτη, ξανάναψε μονομιᾶς στήν καρδιά της. Τό πρόσωπό της τό γερον-

τικό, τό χιλιοζαρωμένο καί πολυβασανισμένο, φωτίστηκε όλόκληρο από τή χαρά της καί ξανάνιωσε κι όμόρφηνε.

Τά δυό παιδιά, μ' όλο πού δέν καταλάβαιναν τί τρέχει, βλέποντας τή χαρά τής κυρούλας τους άρχισαν νά χοροπηδούν ένα γύρω καί νά σηκώνουνται στίς μύτες τών ποδιών τους για νά ιδοούν τί ήταν τό παράξενο αυτό χαρτί πού έκανε τόσο νά χαρεί ή μαννού τους.

Ό κύρ - Μαργαρίτης δέν ήταν μόνο προεξοφλητής ή τοκιστής ή έμπορος, ήταν άπ' όλα αυτά μαζί. Ένα όφορο έπιτηδεύματος έκπλήρωνε, αλλά έκανε τρείς τέχνες.

Η γριά - Άχτίτσα, πού βρισκόταν σέ φτώχεια μεγάλη, πήρε τό γραμματίο πού τής έστειλε ό γυιός της. Πάνω στό γράμμα φαίνονταν γράμματα κόκκινα καί μαύρα, άλλα τυπωμένα καί άλλα γραμμένα μέ τό χέρι, άπτά όποια δέν καταλάβαινε τίποτα ό γέρο έφημέριος, ούτε αυτή. Γι' αυτό τό πήρε καί πήγε στό μαγαζί του κύρ-Μαργαρίτη.

Ό κύρ - Μαργαρίτης ρούφηξε ταμπάκο, τίναξε τή βράκα του, πού πάνω της έπεφτε πάντοτε ταμπάκο, κατέβασε τή σκούφια του μέχρι τά φρύδια, έβαλε τά γυαλιά του καί άρχισε νά διαβάζει άργά τό γράμμα.

— Έρχεται άπ' τήν Άμέρिका, είπε. Σέ θυμήθηκε, βλέπω, ό γιός σου. Μπράβο, χαίρομαι.

Έπειτα ξαναείπε:

— Έχει τόν αριθμό 10, αλλά δέ ξέρουμε τί μονέδα είναι, δέκα σελλίνια, δέκα ρούπιες, δέκα κολονάτα ή δέκα...

Σταμάτησε, παραλίγο νά έλεγε «δέκα λίρες».

— Νά φωνάξουμε τό δάσκαλο, μουρμούρισε ό κύρ-Μαργαρίτης, ἴσως ἐκεῖνος ξέρει νά τό διαβάσει. Τί γλώσσα νά εἶναι τάχα;

Ὁ ἐλληνοδάσκαλος, πού καθόταν στό διπλανό καφενεῖο καί ἔβλεπε πού ἔπαιζαν χαρτιά, πῆγε στό μαγαζί τοῦ κύρ-Μαργαρίτη, πού τόν παρακάλεσαν. Μπήκε ὀρθίος, γιατί δύσκολα μποροῦσε νά σκύψει, πῆρε τό γραμμάτιο, παρακάλεσε τόν κύρ-Μαργαρίτη νά τοῦ δανείσει τά γυαλιά του καί ἄρχισε νά συλλαβίζει τά λατινικά γράμματα.

— Πρέπει νά εἶναι ἀγγλικά, εἶπε, ἐκτός ἂν εἶναι γερμανικά. Ἀπό πού ἔρχεται αὐτό τό δελτάριο;

— Ἀπ' τήν Ἀμέρিকা, κύρ-δάσκαλε, εἶπε ἡ θειά Ἀχτίτσα.

— Ἀπό τήν Ἀμερική; τότε εἶναι ἀγγλικά. Καί λέγοντας αὐτά προσπαθοῦσε νά συλλαβίσει τίς ἀγγλικές λέξεις: temprouds sterling πού ἦταν γραμμένες μέ τό χέρι.

— Sterling εἶπε· Sterling θά σημαίνει τάλληρο πιστεύω. Ἡ λέξη αὐτή φαίνεται νά μοιάζει μέ τή λέξη τάλληρο, εἶπε μέ πεποίθηση.

Καί ξανάδοσε τό γραμμάτιο στόν κύρ-Μαργαρίτη.

— Αὐτό θά εἶναι, εἶπε, καί ἐπειδή πάνω-πάνω ὑπάρχει ὁ ἀριθμός 10, θά εἶναι χωρίς ἄλλο γραμμάτιο γιά δέκα τάλληρα. Τό κάτω-κάτω πρέπει νά σᾶς πῶ πῶς δέν ξέρω ἀπό χρηματιστικά. Μέ ἄλλα πράγματα ἀσχολούμαστε ἐμεῖς οἱ ἄνθρωποι τῶν γραμμάτων.

Καί ἀφοῦ εἶπε αὐτά, ἔννοιωσε κιόλας κρυό τό πλακοστρωμένο καί παγωμένο μαγαζί τοῦ κύρ-Μαργαρίτη, γύρισε στό καφενεῖο γιά νά ξεσταθεῖ.

Ὁ κύρ-Μαργαρίτης εἶχε ἀρχίσει νά τρίβει τά χέρια του καί κάτι φαινόταν ὅτι σκέφτεται.

— Τί τά θέλεις τώρα, γύρισε καί εἶπε στή γριά., Οἱ καιροί εἶναι δύσκολοι, μεγάλη κεσάτια. Νά τό πάρω νά σοῦ τό ἐξαργυρώσω μήπως ξέρω πώς εἶναι σίγουρος ὁ παράς μου, μήπως ξέρω ἂν δέν εἶναι καί ψεύτικο; Ἀπό κεῖ πέρα, ἀπό τόν χαμένο κόσμο, περιμένεις ἀλήθεια; Ὅλες οἱ ψευτιές, οἱ καλπουζανιές, ἀπ' ἐκεῖ μᾶς ἔρχονται. Γυρίζουν τόσα χρόνια οἱ σουρτούκηδες (μέ συγχωρεῖς δέ λέω τό γιό σου) ἐκεῖ πού ψένει ὁ ἥλιος τό ψωμί, καί δέν νοιάζονται νά στείλουν ἕναν παρά, ἕναν σωστό παρά, μονάχα στέλνουν παλιόχαρτα.

■ Ἐφερε δυό βόλτες γύρω ἀπό τό τεράστιο λογιστήριο του καί ξαναεἶπε:

— Καί δέν εἶναι μικρό πράγμα αὐτό, νά σέ χαρῶ, εἶναι δέκα τάλληρα. Νά εἶχα δέκα τάλληρα ἐγώ, παντρεύομουν.

Ἐπειτα συνέχισε:

— Μά τί νά σοῦ πῶ; σέ λυπᾶμαι πού εἶσαι καλή γυναίκα, κι ἔχεις καί κεῖνα τά ὀρφανά. Νά κρατήσω ἐγώ ἐνάμιση τάλλαρο διά τούς κινδύνους πού τρέχω, καί γιά τά ὀχτώμιση πλιά... Καί γιά νᾶμαστε σίγουροι, νά μή γυρεῖς κολονάτα, νά σοῦ δόσω πεντόφραγκα, γιά νᾶμαστε μέσα... Ὅχτώμισυ πεντόφραγκα λοιπόν... Ἀ!... ξέχασα... ἴσα-ἴσα καθόλου δέν εἶχε ξεχάσει: Ἀπ' πῆν ἀρχή τῆς συνάντησης, αὐτό σκεφτόταν.

— Ὁ συχωρεμένος ὁ Μιχαλῖος κάτι ἔκανε νά μοῦ δίνει, δέν θυμᾶμαι τώρα...

Καί γύρισε στό λογιστήριο του

— Μά κι ἐκεῖνος ὁ τελμπεντέρης ὁ γαμπρός σου, μοῦ ἔφαγε δυό τάλλαρα θαρῶ.

Καί ὀπλίστηκε μέ τό πελώριο κατάστιχό του.

— Εἶναι δίκιο νά τά κρατήσω... ἐσένα, ὅσα σοῦ δόσω, χάρισμα θά σοῦ φανοῦν.

“Ανοιξε τό κατάστιχο.

Οί πυκνογραμμένες σελίδες τοῦ κατάστιχου μοιάζανε μέ παχιά χωράφια, μέ καλή γῆ. “Οτι ἔσπερνε κανεῖς σ’ αὐτό καρποφοροῦσε πολλές φορές. Ἦταν σά νά ἔκοβε κανέννας τά φύλλα ἀπό ἓνα δενδράκι, κάθε φορά πού γινότανε ἐξόφληση ἑνός λογαριασμοῦ. Ἡ ρίζα του ὁμως ἔμενε μέσα στή γῆ, γιά νά ξαναβλαστήσει καί πάλι.

Ὁ κύρ-Μαργαρίτης βρῆκε ἀμέσως τούς δύο λογαριασμούς.

— Ἐννιά καί δεκαπέντε πού χρωστοῦσε ὁ μακαρίτης ὁ ἄντρας σου, εἶπε, καί τά δύο τάλλαρα, δανεικά κι ἀγύριστα, τοῦ γαμπροῦ σου γίνονται...

Καί ἀφοῦ πῆρε τό μολύβι ἄρχισε πρῶτα νά κάνει τήν πρόσθεση καί νά μετατρέπει τά τάλληρα σέ δραχμές καί ὕστερα νά ἀφαιρεῖ τό χρέος ἀπό δέκα γαλλικά τάλλαρα.

— Κάνει νά σοῦ δίνω... ἄρχισε νά λέει ὁ κύρ-Μαργαρίτης.

Τή στιγμή ἐκείνη μπῆκε νέο πρόσωπο.

Ἦταν ἓνας ἔμπορος Συριανός, πού βρίσκονταν κεῖνες τίς μέρες γιά δουλιές του στό μικρό νησί. Μόλις μπῆκε τράβηξε μέ μεγάλη ἐλευθερία καί θάρρος στό λογιστήριο, ὅπου στέκονταν ὁ κύρ-Μαργαρίτης.

— Τί ἔχουμε κύρ-Μαργαρίτη; Τ’ εἶναι αὐτό; εἶπε καθώς εἶδε πάνω στό λογιστήριο τό γραμματίο τῆς φτωχῆς γριᾶς.

Καί ἀφοῦ τό πῆρε στά χέρια:

— Συναλλαγματική γιά δέκα ἀγγλικές λίρες ἀπό τήν Ἀμερική, εἶπε μέ καθαρή φωνή. Πῶς βρέθηκε ἐδῶ; Κάνεις καί τέτοιες δουλιές, κύρ-Μαργαρίτη;

— Γιά δέκα λίρες! ἐπανέλαβε αὐθόρμητα ἡ Ἀχτίτσα, καθώς ἄκουσε καθαρά τή λέξη.

— Ναί, γιά δέκα ἀγγλικές λίρες, εἶπε καί πάλι ὁ Ερμουπολίτης καί γύρισε πρὸς τή γριά. Μήπως εἶναι δικό σου;

— Μάλιστα

Ἡ θειά Ἀχτίτσα πάντα ἔλεγε ναί, ὅταν συμφωνοῦσε μέ κεῖνον πού μιλοῦσε. Τώρα ὅμως ἀποροῦσε κι' αὐτή, πῶς εἶπε «μάλιστα» καί ποῦ βρῆκε αὐτήν τή λέξη.

— Γιά δέκα ναπολεόνια θά εἶναι ἴσως, εἶπε δαγκώνοντας τὰ χεῖλη ὁ κύρ-Μαργαρίτης.

— Σοῦ λέω γιά δέκα ἀγγλικές λίρες ἐπανελάβε πάλι ὁ Συριανὸς ἔμπορος. Παίρνεις ἀπὸ λόγο;

Καί ἔρριξε καί δεύτερη προσεχτική ματιά στό γραμμάτιο.

— Εἶναι σίγουρος παράς, ἀρζάν-κοντάν, σοῦ λέω. Θά τό ξοφλήσεις ἢ θά τό ξοφλήσω ἀμέσως;

Καί ἔκαμε μιά κίνηση νά βγάλει τό πορτοφόλι του.

— Μπορεῖ νά τό πάρει κανεῖς γιά ἑννέα λίρες.... γαλλικές, εἶπε μέ δισταγμό ὁ κύρ-Μαργαρίτης.

— Γαλλικές;... τό παίρνω ἐγώ γιά ἑννέα ἀγγλικές.

Καί ἀφοῦ γύρισε τό φύλλο τό χαρτί ἀπ' τήν ἄλλη μεριά, εἶδε τήν ὑπογραφή, πού εἶχε βάλει ὁ ἀγαθὸς παπὰς, τήν παράβαλε μέ τό ὄνομα πού ἦταν στό ἐμπρὸς μέρος στό κείμενο, τή βρῆκε κανονική καί ἀφοῦ ἄνοιξε τό πορτοφόλι του μέτρησε στά χέρια τῆς θειά-Ἀχτίτσας καί μπροστά στά θαμπωμένα μάτια της, ἑννέα γιαλιστερές ἀγγλικές λίρες.

Καί νά πῶς ἡ φτωχή ἡ θειά Ἀχτίτσα φοροῦσε ἀνήμερα τὰ Χριστούγεννα καινούργια «ἄδολη» μαντήλα καί τὰ δυὸ ὀρφανά εἶχαν καθαρά πουκαμισάκια γιά τ' ἀδύνατα κορμάκια τους καί ζεστά παπούτσια γιά τὰ παγωμένα πόδια τους.

Σημείωση:

Δίνουμε σέ συνέχεια τό διήγημα «Ἡ Σταχομαζώχτρα» χωρίς διασκευή, στή γλώσσα πού τό ἔγραψε ὁ Παπαδιαμάντης γιά νά πάρουν μιά ἰδέα, οἱ μικροί ἀναγνώστες τῆς γλώσσας καί τοῦ ὅφους τοῦ μεγαλύτερου διηγηματογράφου τῆς νεοελληνικῆς λογοτεχνίας.

Ἡ σταχομαζώχτρα

Μεγάλην ἐξέφρασε ἑκπληξιν ἡ γειτόνισσα, τό Ζερμπινιά ἰδοῦσα τῇ ἡμέρα τῶν Χριστουγέννων τοῦ ἔτους 1878, τὴν θειά-Ἀχτίτσα, φοροῦσαν καινουργῇ μανδήλαν καὶ τόν Γέρο καὶ τὴν Πατρώνα μέ καθαρά ὑποκαμισάκια καὶ μέ νέα πέδιλα.

Τοῦτο δέ διότι ἦτο γνωστότατον ὅτι, ἡ θειά-Ἀχτίτσα εἶχεν ἰδεῖ τὴν προῖκα τῆς κόρης τῆς πωλουμένην ἐπὶ δημοπρασίας πρὸς πληρωμὴν τῶν χρεῶν ἀναξίου γαμβροῦ, διότι ἦτο ἔρημος καὶ χήρα, καὶ διότι ἀνέτρεφε τὰ δύο ὀρφανὰ ἐγγονά της, μετερχομένη ποικίλα ἐπαγγέλματα. Ἦτον (ἂν εἶναι μοναχὴ της.) ἀπ' ἐκεῖνας πού δέν ἔχουν στὸν ἥλιο μοῖρα. Ἡ γειτόνισσα, τό Ζερμπινιά, ὥκτειρε τὰς στερήσεις τῆς γραΐας καὶ τῶν δύο ὀρφανῶν· ἀλλὰ μήπως ἦτο καὶ αὐτὴ πλουσία, διὰ νὰ ἔλθῃ αὐτοῖς ἀρωγὸς καὶ παρήγορος;

Εὐτυχὴς ὁ μακαρίτης, ὁ μπάριπα-Μιχαλιός, ὅστις προηγῆθη εἰς τὸν τάφον τῆς συμβίας Ἀχτίτσας, χωρὶς νὰ ἴδῃ τὰ δεινὰ τὰ ἐπικείμενα αὐτῇ μετὰ τὸν θάνατόν του. Ἦτο καλῆς ψυχῆς, — ἅς εἶχε ζωὴ! — ὁ συχωρε-

μένος. Τά δύο παιδιά «τά αδιαφόρετα», ὁ Γιώργης καί ὁ Βασίλης, ἐπνίγησαν βυθισθείσης τῆς βρατσέρας των τόν χειμῶνα τοῦ ἔτους 1864. Ἡ βρατσέρα ἐκείνη ἀπωλέσθη αὐτανδρος. — τί φρίκη. τί καημός! Τέτοια τρομάρα καμιᾶς καλῆς χριστιανῆς νά μήν τῆς μέλλῃ.

Ὁ τρίτος ὁ γυιός της, ὁ σουρτούκης, τό χαμένο κορμί, ἐξενιτεύθη καί εὐρίσκετο, ἔλεγαν εἰς τήν Ἀμερικήν. Πέτρα ἔρριξε πίσω του. Μήπως τόν εἶδε; Μήπως τόν ἤκουσεν; Ἄλλοι πάλιν πατριῶτες εἶπαν, ὅτι ἐνυμφεύθη εἰς ἐκεῖνα τά χῶματα, κι ἐπῆρε, λέει, μιά φράγκα, μιά ἐγγλεζοπούλα, ἕνα ξωθικό, πού δέν ἤξευρε νά μιλήσῃ ρωμέϊκα. Μή χειρότερα! Τί νά πεῖ κανεῖς! Ἦμπορεῖ νά καταρασθῇ τό παιδί του, τά σωθικά του, τά σπλάχνα του;

Ἡ κόρη της ἀπέθανεν εἰς τόν δεύτερον τοκετόν, ἀφεῖσα αὐτῇ τά δύο ὀρφανά κληρονομίαν. Ὁ πατεριασμένος τους, ἐξοῦσε ἀκόμα (πού νά φτάσουν τά μαντάτα του ὥρα τήν ὥρα!) μά τί νοικοκύρης. Τό πρόκοψε, ἀλήθεια! Χαρτοπαίχτης, μέθυσος καί μέ ἄλλας ἀρετάς ἀκόμη. Εἶπαν, πῶς ξαναπαντρεύτηκε ἄλλοῦ, διά νά πάρῃ καί ἄλλον κόσμον εἰς τόν λαιμόν του, ὁ ἀσυνείδητος! Τέτοιοι ἄντρες! Ἔκαμε δά κι αὐτή ἕνα γαμπρό, μά γαμπρό (τό λαμπρό τ' νά βγῇ!).

Τί νά κάμῃ, ἔβαλε τά δυνατά της, κι ἐπροσπαθοῦσε ὅπως-ὅπως νά ζήσῃ τά δύο ὀρφανά. Τί ἀξιολύπητα, τά καημένα! Κατά τάς διαφόρους ὥρας τοῦ ἔτους ἐβοτάνιζεν, ἀργολογοῦσεν, ἐμάζωνεν ἐλιές, ἐξενοδοῦλευν. Ἐμάζωνε κούμαρα καί τά ἔβραζε ρακί. Μερικά στέμφυλα ἀπ' ἐδῶ, κάμποσα βότσια ἀραβοσίτου ἀπ' ἐκεῖ, ὅλα τά ἐχρησιμοποιεῖ. Εἶτα, κατά Ὀκτώβριον, ἅμα ἤνοιγαν τά ἐλαιοτριβεῖα ἐπαιρνεν ἕνα εἶδος πῆχυν, ἐν πενηντάρι ἐκ λευκοσιδήρου, μίαν στάμναν μικράν, κι

ἐγύριζεν εἰς τὰ ποτόκια, ὅπου καί κατεστάλαξαν αἱ ὑποστάθμαι τοῦ ἐλαίου, κι ἐμάζωνε τήν μούργα. Διά τῆς μεθόδου ταύτης ὠκονόμει ὅλο τό ἐνιαύσιον ἔλαιον τοῦ λυχναρίου της.

Ἄλλά τό πρότιστον εἰσόδημα τῆς θειά-Ἀχτίτσας προήρχετο ἐκ τοῦ σταχομαζώματος. Τόν Ἰούνιον, κατ' ἔτος, ἐπεβιβάζετο εἰς πλοῖον, ἔπλεεν ὑπερπόντιος καί διεπεραιοῦτο εἰς Εὐβοίαν. Περιεφρόνησε τό ὄνειδι-στικόν ἐπίθετον τῆς «καραβωμένης», ὅπερ ἐσφενδόνιζον ἄλλα γύναια κατ' αὐτῆς, διότι ὄνειδος ἀκόμη ἐθεωρεῖτο τό νά πλέη γυνή εἰς τὰ πελάγη. Ἐκεῖ, μετ' ἄλλων πτωχῶν γυναικῶν ἡσυχολεῖτο συλλέγουσα τοὺς ἀστάχεις τοὺς πίπτοντας ἀπό τῶν δραγμάτων τῶν θεριστῶν, ἀπό τῶν φορτωμάτων καί κάρρων. Κατ' ἔτος οἱ χωρικοί τῆς Εὐβοίας καί τὰ χωριατόπουλα ἔρριπτον κατὰ πρόσωπον αὐτῶν τό σκῶμμα: Νά! οἱ φ' στάνες! μᾶς ἦρθαν πάλι οἱ φ' στάνες!» Ἄλλ' αὕτη ἔκυπτεν ὑπομονετική, σιωπηλή, συνέλεγε τὰ ψιχία ἐκεῖνα τῆς πλουσίας συγκομιδῆς τοῦ τόπου ἀπῆρτιζε τρεῖς ἢ τέσσαρας σάκκους ὀλόκληρον ἐνιαυσίαν ἐσοδείαν δι' ἑαυτήν καί διά τὰ δύο ὀρφανά, τὰ ὁποῖα εἶχεν ἐμπιστευθεῖ ἐν τῷ μεταξύ εἰς τὰς φροντίδας τῆς Ζερμπινιώως, καί ἀποπλέουσα ἐπέστρεφεν εἰς τό παραθαλάσσιον χωρίον της.

Πλήν ἐφέτος, δηλ. τό ἔτος ἐκεῖνο, ἀφορία εἶχε μαστίσει τήν Εὐβοίαν. Ἀφορία εἰς τόν ἐλαιῶνα τῆς μικρᾶς νήσου, ὅπου κατώκει ἡ θειά-Ἀχτίτσα. Ἀφορία εἰς τὰς ἀμπέλους καί εἰς τοὺς ἀραβοσίτους, ἀφορία σχεδόν καί εἰς αὐτά τὰ κούμαρα, ἀφορία πανταχοῦ.

Εἶτα, ἐπειδή οὐδέν κακόν ἔρχεται μόνον, βαρὺς χειμῶν ἐνέσκυψε εἰς τὰ βορειότερα ἐκεῖνα μέρη. Ἀπό τοῦ Νοεμβρίου μηνός, χωρίς σχεδόν νά πνεύση νότος καί νά πέση βροχή, ἤρχιζε νά χιονίζει. Μόλις ἔπαυεν

εἷς νιφετός καί ἤρχιζεν ἄλλος. Ἐνίστε ἔπνεε ξηρός βορρᾶς σφίγγων ἔτι μᾶλλον τὰ χιόνια, τὰ ὅποια δέν ἔλυωναν εἰς τὰ βουνά. Ἐπερίμεναν ἄλλα».

Ἡ γραῖα μόλις εἶχε προλάβει νά μεταφέρει ἐπὶ τῶν ὤμων της, ἀπὸ τῶν φαράγγων καί δρυμῶν, ἀγκαλίσας τινάς ξηρῶν ξύλων ὅσαι μόλις θά ἤρκουν διὰ δύο ἐβδομάδας ἢ τρεῖς, καί βαρὺς ὁ χειμὼν ἐπέπεσε. Περί τὰ μέσα Δεκεμβρίου μόλις ἐπῆλθε μικρά διακοπὴ καί δειλαὶ τινες ἀκτίνες ἡλίου ἐπεφάνησαν, ἐπιχρυσοῦσαι τὰς ὑψηλότερας στέγας. Ἡ θειά-Ἀχτίτσα ἔτρεξεν εἰς τὰ «ὀρμάνια», ἵνα προλάβῃ καί εἰσκομίσῃ καυσόξυλα τινα. Τὴν ἐπαύριον ὁ χειμὼν κατέσκηψεν ἀγριώτερος. Μέχρι τῶν Χριστουγέννων, οὐδεμία ἡμέρα εὐδίου, οὐδεμία γωνία οὐρανοῦ ὀρατὴ, οὐδεμία ἀκτίς ἡλίου.

Κραταῖος καί βαρὺπνοος βορρᾶς, «χιονιστής» ἐφύσα κατὰ τὰς παραμονάς τῆς ἀγίας ἡμέρας. Αἱ στέγαι τῶν οἰκιῶν ἦσαν κατάφορτοι ἐκ σκληρυνθείσης χιόνος. Τὰ συνήθη παίγνια τῶν ὁδῶν καί τὰ χιονοβολήματα ἔπαυσαν. Ὁ χειμὼν ἐκεῖνος δέν ἦτο φιλοπαίγμων. Ἀπὸ τῶν κεράμων τῶν στεγῶν ἐκρέμαντο ὡς ὥριμοι καρποὶ σπιθαμιαῖα κρύσταλλα, τὰ ὅποια οἱ μάγκαι τῆς γειτονιαῖς δέν εἶχον πλεόν, ὄρεξιν νά τρώγουν.

Τὴν ἐσπέραν τῆς 23, ὁ Γέρος εἶχεν ἔρθει ἀπὸ τό σχολεῖον περιχαρής, διότι ἀπὸ τῆς αὔριον ἔπαυον τὰ πάθήματα. Πρὶν ξεκρεμάσῃ τὸν «φύλακα» ἀπὸ τῆς μασχάλης του, ὁ Γέρος, πεινασμένος, ἤνοιξε τό δουλᾶπι, ἀλλ' οὐδέ ψωμόν ἄρτου εὔρεν ἐκεῖ. Ἡ γραῖα εἶχεν ἐξέλθει, ἴσως πρὸς ζήτησιν ἄρτου. Ἡ ἀτυχὴς Πατρώνα ἐκάθητο ζαρωμένη πλησίον τῆς ἐστίας, ἀλλ' ἡ ἐστία ἦτο σβεστή. Ἐσκάλιζε τὴν στάκτην, νομίζουσα ἐν τῇ παιδικῇ ἀφελείᾳ της (ἦτο μόλις τετραετής τό πτωχόν κοράσιον), ὅτι ἡ ἐστία ἔχει πάντοτε τὴν ιδιότητα νά

θερμαίνει, καί ἄς μή καίη. Ἄλλ' ἡ στάκτη ἦτο ὑγρά. Σταλαγμοί ὕδατος, ἐκ χιόνος τακτίσης ἴσως διὰ τινός λαθραίας καί παροδικῆς ἀκτίνας ἡλίου, εἶχον ρεύσει διὰ τῆς καπνοδόχου. Ὁ Γέρος, ὅστις ἦτο ἐπταετῆς μόλις ἔτοιμος νά κλαύσῃ, διότι δέν εὑρίσκεν ψιχίον τι πρὸς κορεσμόν τῆς πείνης του, ἤνοιξε τό μόνον παράθυρον ἔχον τριῶν σπιθαμῶν μῆκος. Ὁ οἰκίσκος ὅλος χθαμαλός, ἡμιφάτνωτος, μέ εἶδος σοφᾶ, εἶχεν ὕψος δύο ἴσως ὀργυῶν ἀπό τοῦ ἐδάφους μέχρι τῆς ὀροφῆς.

Ὁ Γέρος ἀνεβίβασε σκαμνίον τι ἐπὶ τοῦ λιθίνου ἐρείσματος τοῦ παραθύρου, ἀνέβη ἐπὶ τοῦ σκαμνίου, ἐστηρίχθη διὰ τῆς ἀριστερᾶς ἐπὶ τοῦ παραθυροφύλλου, ἀνοικτοῦ ἐστυλώθη μετά τόλμης πρὸς τήν ὀροφήν, ἀνέτεινεν τήν δεξιάν καί ἀπέσπασεν ἐν κρύσταλλον ἐκ τῶν κοσμοούντων τούς «σταλαμοῦς» τῆς στέγης. Ἦρχισε νά τό ἐκμυζᾷ βραδέως καί ἡδονικῶς, καί ἔδιδε καί εἰς τήν Πατρώναν νά φάγῃ. Ἐπείνων τά κακόμοιρα.

Ἡ γραῖα Ἀχτίτσα ἐπανῆλθε μετ' ὀλίγον φέρουσα πρᾶγμα τι τυλιγμένον εἰς τόν κόλπον της. Ὁ Γέρος, ὅστις ἐγνώριζεν ἐκ τῆς παιδικῆς του πείρας, ὅτι ποτέ ἄνευ αἰτίας δέν ἐφούσκωναν οἱ κόλποι τῆς μάμμης του, ἀναπηδήσας ἔτρεξεν εἰς τό στῆθος της, ἐνέβαλε τήν χεῖρα καί ἀφῆκεν κραυγὴν χαρᾶς. Τεμάχιον ἄρτου εἶχεν «οἰκονομήσει» καί τήν ἐσπέραν ἐκείνην ἡ καλή, καίτοι ὀλίγον αὐστηρά μάμμη, τίς οἶδεν ἀντί ποίων ἐξευτελισμῶν, καί διὰ πόσων ἐκλιπαρήσεων!

Καί τί δέν ἤθελεν ὑποστῆ, πρό ποίας θυσίας ἡδύνατο νά ὀπισθοδρομήσῃ διὰ τήν ἀγάπην τῶν δύο τούτων παιδίων, τά ὅποια ἦσαν δῖς παιδιά δι' αὐτήν, καθόσον ἦσαν τέκνα τοῦ τέκνου της! Ἐν τούτοις δέν ἤθελε νά δεικνύῃ αὐτοῖς μεγάλην ἀδυναμίαν καί «ἡμερο μάτι δέν τούς ἔδιδε». Ἐκάλει τόν ἄρρενα «Γέρον», διότι εἶχε τό

ὄνομα τοῦ ἁληθοῦς γέρου της, τοῦ μακαρίτου μάρτυρα-Μιχαλίου, τοῦ ὁποίου τό ὄνομα τῆς ἐπόνει ν' ἀκούσῃ ἢ νά προφέρῃ. Τό ταλαίπωρον τό θῆλυ τό ἐκάλει Πατρώναν θωπευτικῶς καί ὀλίγον «σάν ἀρχοντοξεπεσμένη πού ἦτον», μή ἀνεχομένη νά ἀκούῃ τό Ἄργυρώ, τό ὄνομα τῆς κόρης της, ὅπερ ἐδόθη ὡς κληρονομία εἰς τό ὀρφανόν, λεχούς θανούσης ἐκείνης. Πλήν τοῦ ὑποκορισμοῦ τούτου, οὐδεμίαν ἄλλην ἐπιδεικτικήν τρυφερότητα ἀπένεμεν εἰς τά δύο πτωχά πλάσματα, ἀλλά μᾶλλον πρακτικήν ἀγάπην καί προστασίαν.

Ἡ ταλαίπωρος γραῖα ἔστρωσε διά τά δύο ὀρφανά ἵνα κοιμηθῶσιν, ἀνεκλίσθη καί αὐτή πλησίον των, τοῖς εἶπε νά φυσῇσωσιν ὑποκάτω τοῦ σκεπάσματός των διά νά ζεσταθοῦν, τοῖς ὑποσχέθη, ψευδομένη ἄλλ' ἐλπίζουσα νά ἀπεληθεύσῃ, ὅτι αὔριον ὁ Χριστός θά φέρῃ ξύλα καί ψωμί καί μίαν χύτραν κοχλάζουσαν ἐπὶ τοῦ πυρός, καί ἔμεινεν ἄϋπνος πέραν τοῦ μεσονυκτίου, ἀναλογιζομένη τήν πικράν τύχην της.

Τό πρωῒ, μετά τήν λειτουργίαν (ἦτο παραμονή Χριστουγέννων) ὁ πάπα-Δημήτρης ὁ ἐνορίτης της, ἐπαρουσιάσθη αἴφνης εἰς τήν θύραν τοῦ πενιχροῦ οἴκισκου.

— Καλῶς τά δέχθης, τῆς εἶπε μειδιῶν.

«Καλῶς τά δέχθῃ» αὐτή! Καί ἀπό ποῖον ἐπερίμενε τίποτε;

— Ἔλαβα ἕνα γράμμα διά σέ, Ἀχτίτσα, προσέθηκεν ὁ ἱερεὺς, τινάσσων τήν χιόνα ἀπό τό ράσον καί τό σάλι του.

— Ὅριστε, δέσποτα! Καί μακάρι ἔχω τή φωτιά, ἐπιθύρισε πρὸς ἑαυτήν, ἢ τό γλυκό καί τό ρακί νά τόν φιλέσω;

Ὁ ἱερεὺς ἀνέβη τὴν τετράβαθμον κλίμακα καὶ ἐλθὼν ἐκάθισεν ἐπὶ τοῦ σκαμνίου. Ἐρεύνησε δέ εἰς τὸν κόλπον του καὶ ἐξήγαγε μέγαν φάκελλον μὲ πολλὰς καὶ ποικίλας σφραγίδας καὶ γραμματόσημα.

— Γράμμα, εἶπες, παπά, ἐπανέλαβε ἡ Ἀχτίτσα, μόλις τότε ἀρχίσασα νὰ ἐννοῇ τί τῆς ἔλεγεν ὁ ἱερεὺς.

Ὁ φάκελλος, ὃν εἶχεν ἐξαγάγει ἀπὸ τοῦ κόλπου του, ἐφαίνετο ἀνοικτός ἀπὸ τὸ ἓν μέρος.

— Ἀπόψε ἔφθασε τὸ βαπόρι, εἶπεν ὁ ἐφημέριος, ἐμένα μοῦ τὸ ἔφεραν τώρα, μόλις ἔβγαίνα ἀπὸ τὴν ἐκκλησίαν.

Καὶ ἐνθὺς τὴν χεῖρα ἔσω τοῦ φακέλλου ἐξήγαγε διπλωμένον χαρτίον.

— Τὸ γράμμα εἶναι πρὸς ἐμέ, προσέθηκεν, ἀλλὰ σέ ἀποβλέπει.

— Ἐμένα-ἐμένα; ἐπανέλαβεν ἐκπληκτος ἡ γραῖα.

Ὁ παπα-Δημήτρης ἐξεδίπλωσε τὸ χαρτίον.

— Εἶδεν ὁ Θεὸς τὸν πόνον σου καὶ σοῦ στέλνει μικράν βοήθειαν εἶπε ὁ ἀγαθὸς ἱερεὺς. Ὁ γυιὸς σου σοῦ γράφει ἀπὸ τὴν Ἀμερικήν.

— Ἀπ' τὴν Ἀμέρিকা; Ὁ Γιάννης! Ὁ Γιάννης μέθυμήθηκεν; ἀνέκραξε περιχαρής, ποιοῦσα τὸ σημεῖον τοῦ Σταυροῦ ἢ γραῖα. Καὶ εἶτα προσέθηκε.

— Δόξα σοι ὁ Θεός!

Ὁ ἱερεὺς ἔβαλε τὰ γυαλιά του καὶ ἐδοκίμασε ν' ἀναγνώσῃ.

— Εἶναι κακογραμμένα, κι' ἐγὼ δυσκολεύομαι νὰ διαβάσω αὐτὲς τίς τζίφρες πού ἔβγαλαν τώρα, ἀλλὰ θὰ προσπαθήσωμεν νὰ βγάλωμεν νόημα.

Καὶ ἤρχισε μετὰ δυσκολίας, καὶ σκοντάπτων συχνά, ν' ἀναγινώσκει;

«Πάπα-Δημήτρη, τό χέρι σου φιλω. Πρῶτον ἐρωτῶ διά τό αἷσιον κλπ. κλπ. Ἐγώ λείπω πολλά χρόνια καί δέν ἤξεύρω αὐτοῦ τί γίνονται οὔτε ἂν ζοῦν ἢ ἀπέθαναν. Εἶμαι εἰς μακρυνόν μέρος, πολύ βαθιά, εἰς τόν Παναμάν, καί δέν ἔχω καμμίαν συγκοινωνίαν μέ ἄλλους πατριῶτες, πού εὐρίσκονται εἰς τήν Ἀμερικὴν. Πρό τριῶν χρόνων ἀντάμωσα τόν (δεῖνα) καί τόν (δεῖνα) ἀλλά καί αὐτοί ἔλειπαν χρόνους πολλούς, καί δέν ἤξευρον τί γίνεται εἰς τό σπίτι μας.

»Ἐάν ζῇ ὁ πατέρας ἢ ἡ μητέρα μου, εἰπέ τους νά μέ συγχωρήσουν, διότι διά καλό πάντα πασχίζει ὁ ἄνθρωπος καί εἰς κακό πολλές φορές βγαίνει! Ἐγώ ἀρρώστησα δύο φορές ἀπό κακές ἀσθένειες τοῦ τόπου ἐδῶ καί ἔκαμα πολύν καιρό εἰς τά σπιτάλια. Τά ὅτι, εἶχα καί δέν εἶχα ἐπῆγαν εἰς τήν ἀσθένειαν καί μόλις ἐγλύτωσα τήν ζωὴν μου. Εἶχα ὑπανδρευθῇ πρό δέκα χρόνων κατὰ τήν συνήθειαν τοῦ τόπου ἐδῶ, ἀλλά τώρα εἶμαι ἀπόχηρος, καί ἄλλο καλλίτερον δέ ζητῶ παρά νά τιάσω ὀλίγα χρήματα νά ἔλθω εἰς τήν πατρίδα, ἂν προφθάσω τοὺς γονεῖς μου νά μ' εὐλογήσουν. Καί νά μήν ἔχουν παράπονον εἰς ἐμέ, διότι ἔτσι θέλει ὁ Θεός, καί δέν ἡμποροῦμεν νά πᾶμε κόντρα. Καί νά μή βαρυγνωμοῦν, διότι, ἂν δέν εἶναι θέλημα Θεοῦ, δέν μπορεί ἄνθρωπος νά προκόψη.

«Σοῦ στέλνω ἐδῶ ἐσωκλείστως ἓνα συνάλλαγμα ἐπ' ὀνόματί σου, νά ὑπογράψης ἢ ἀγιοσύνη σου, καί νά φροντίσουν νά τό ἐξαργυρώσουν ὁ πατέρας ἢ ἡ μητέρα, ἐάν ζοῦν. Καί ἂν, ὃ μή γένοιτο, εἶναι ἀποθαμμένοι, νά ἐξαργυρώσης ἢ ἀγιοσύνη σου, νά δώσης εἰς κανέναν ἀδελφόν μου ἐάν εἶναι αὐτοῦ, ἢ εἰς κανέν ἀνίψι μου καί εἰς ἄλλα πτωχά. Καί νά κρατήσης καί ἡ ἀγιοσύνη

σου, εάν οί γονεῖς μου εἶναι ἀποθαμένοι, ἓν μέρος τοῦ ποσοῦ αὐτοῦ διὰ τὰ σαρανταλείτουργα...»

Πολλά ἔλεγεν ἡ ἐπιστολή αὕτη καί ἓν σπουδαῖον παρέλειπε. Δέν ἀνέφερε τό ποσόν τῶν χρημάτων, δι' ὅσα ἦτο ἡ συναλλαγματική. Ὁ παπα-Δημήτρης, παρατηρήσας τό πρᾶγμα, ἐξέφερε τήν εἰκασίαν, ὅτι ὁ γράψας τήν ἐπιστολήν λησμονήσας, νομίζων, ὅτι εἶχεν ὀρίσει τό ποσόν τῶν χρημάτων, παραπάνω, ἐνόμισε περιττόν νά τό ἐπαναλάβῃ παρακατιῶν, διό καί ἔλεγε «τοῦ ποσοῦ αὐτοῦ».

Ἐν τούτοις ἄφατος ἦτο ἡ χαρά τῆς Ἀχτίτσας, λαβούσης μετά τόσα ἔτη εἰδήσεις περί τοῦ υἱοῦ της. Ὡς ὑπό τέφραν κοιμώμενος ἀπό τόσων ἐτῶν ὁ σπινθήρ τῆς μητρικῆς στοργῆς ἀνέθορεν ἐκ τῶν σπλάγχχνων εἰς τό πρόσωπόν της καί ἡ γεροντική, ρικνή καί ἐρυτιδωμένη ὄψις της, ἠγλαῖσθη μέ ἀκτίνα νεότητος καί καλλονῆς.

Τά δύο παιδιά ἄν καί δέν ἐννόουν περί τίνος ἐπρόκειτο, ἰδόντα τήν χαράν τῆς μάμμης των, ἤρχισαν νά χοροπηδῶσιν.

Ὁ κύρ-Μαργαρίτης δέν ἦτο ἰδίως προεξοφλητής, ἢ τοκιστής, ἢ ἔμπορος, ἦτον ὅλα αὐτά ὁμοῦ. Ἐνα φόρον ἐπιτηδεύματος ἐπλήρωνεν, ἄλλ' ἔκανε τρεῖς τέχνας.

Ἡ γραῖα-Ἀχτίτσα, εἰς φοβερὰν διατελοῦσαν ἐνδειαν, ἔλαβε τό παρά τοῦ υἱοῦ της ἀποσταλέν γραμμάτιον, ἐφ' οὗ ἐφαίνοντο γράμματα κόκκινα καί μαῦρα ἄλλα ἔντυπα καί ἄλλα χειρόγραφα, ἐξ ὧν δέν ἐνόει τίποτε οὔτε ὁ γηραιός ἐφημέριος, οὔτε αὐτή, καί μετέβη εἰς τό μαγαζί τοῦ κύρ-Μαργαρίτη.

Ὁ κύρ-Μαργαρίτης ἐρρόφησε δραγμίδα ταμβάκου, ἐτίναξε τήν βράκαν του, ἐφ' ἧς ἐπιπτε πάντοτε μέρος ταμβάκου, κατεβίβασε μέχρι τῶν ὀφρύων τήν σκούφιαν

του, έβαλε τά γυαλιά του, καί ήρχισε νά εξετάζη διά μακρῶν τό γραμμάτιον.

— Έρχεται ἀπ' τήν 'Αμέρικα; εἶπε. Σ' ἐθυμήθηκε βλέπω, ὁ γυιός σου. Μπράβο, χαίρομαι.

Εἶτα ἐπανεέλαβεν:

— Έχει τόν ἀριθμόν 10, ἀλλά δέν ξέρομε τί εἶδος μονέδα νά εἶναι, δέκα σελλίνια, δέκα ρούπιες, δέκα κολονάτα ἢ δέκα...

— Νά φωνάξουμε τό δάσκαλο, ἐμορμύρισεν ὁ κύρ-Μαργαρίτης, ἴσως ἐκεῖνος ξέρει νά τό διαβάσῃ. Τί γλῶσσα νά εἶναι τάχα;

Ὁ ἐλληνοδιδάσκαλος, ὅστις ἐκάθητο βλέπων τούς παίζοντες τό κιάμο εἰς παράπλευρον καφενεῖον, παρακληθεῖς μετέβη εἰς τό μαγαζί τοῦ κύρ-Μαργαρίτη. Εἰσῆλθεν ὀρθός, δύσκαμπτος, ἔλαβε τό γραμμάτιον, παρεκάλεσεν τόν κύρ-Μαργαρίτην νά τοῦ δανείσῃ τά γυαλιά του καί ήρχισε νά συλλαβίζῃ τούς λατινικούς χαρακτήρας.

— Πρέπει νά εἶναι ἀγγλικά, εἶπεν, ἐκτός ἂν εἶναι γερμανικά. Ἀπό ποῦ ἔρχεται αὐτό τό δελτάριον;

— Ἀπ' τήν 'Αμέρικα, κυρ-δάσκαλε, εἶπεν ἡ θειά Ἀχτίσα.

— Ἀπό τήν Ἀμερικὴν; τότε θά εἶναι ἀγγλικόν.

— Καί ταῦτα λέγων προσεπάθει νά συλλαβίσῃ τὰς λέξεις: tempounds sterling ἅς ἔφερεν χειρογράφους ἢ ἐπιταγή.

— Sterling εἶπε. Sterling θά σημαίνει τάλληρον πιστεῦω. Ἡ λέξις φαίνεται νά εἶναι τῆς αὐτῆς ἐτυμολογίας, ἀπεφάνθη δογματικῶς.

Καί ἐπέστρεψε τό γραμμάτιον εἰς χεῖρας τοῦ κυρ-Μαργαρίτη.

— Αυτό θά είναι, είπε, καί ἐπειδή ὑπάρχει ἐπὶ τῆς κεφαλίδος ὁ ἀριθμός 10, θά είναι χωρίς ἄλλο γραμμάτων δια δέκα τάλληρα. Τό κάτω-κάτω ὀφείλω νά σᾶς εἶπω ὅτι δέν γνωρίζω ἀπό χρηματιστικά... Εἰς ἄλλα ἡμεῖς ἀσχολούμεθα, οἱ ἄνθρωποι τῶν γραμμάτων.

Καί ταῦτα εἰπὼν, ἐπειδή ἡσθάνθη ψῦχος εἰς τό πλακόστρωτον καί κατάψυχρον μαγαζίον τοῦ κυρ-Μαργαρίτη, ἐπέστρεψεν εἰς τό καφενεῖον ἵνα θερμανθῇ.

Ὁ κυρ-Μαργαρίτης εἶχε ἀρχίσει νά τρίβῃ τὰς χεῖρας καί κάτι ἐφαίνετο σκεπτόμενος.

— Τώρα τί τά θέλεις, εἶπε στραφεῖς πρὸς τὴν γραῖαν. Οἱ καιροὶ εἶναι δύσκολοι, μεγάλα κεσάτια. Νά τό πάρω, νά σοῦ τό ἐξαργυρώσω, ξέρω πῶς εἶναι σίγουρος ὁ παράς μου, ξέρω ἂν δέν εἶναι ψεύτικο; Ἀπό κεῖ κάτω, ἀπ' τόν χαμένον κόσμον, περιμένεις ἀλήθεια; Ὅλες οἱ ψευτιές, οἱ καλπουζανιές, ἀπό κεῖ μᾶς ἔρχονται. Γυρίζουν τόσα χρόνια οἱ σουρτούκηδες (μέ συγχωρεῖς, δέν λέγω τό γυιό σου), ἐκεῖ πού ψένει ὁ ἥλιος τό ψωμί, καί δέν νοιάζονται νά στείλουν ἕναν παρά, ἕναν σωστόν παρά, μονάχα στέλνουν παλιόχαρτα.

Ἐφερε δύο βόλτες περί τό τεράστιον λογιστήριόν του καί ἐπανέλαβε:

— Καί δέν τῖναι μικρό πρᾶγμα αὐτό, νά σέ χαρῶ, εἶναι δέκα τάλλαρα. Νά εἶχα δέκα τάλλαρα ἐγώ, παντρεύομουν.

Εἶτα ἐξακολούθησε:

— Μά τί νά σοῦ πῶ; σέ λυπᾶμαι πού εἶσαι καλή γυναῖκα, κι ἔχεις καί κεῖνα τά ὀρφανά. Νά κρατήσω ἐγώ ἐνάμισυ τάλλαρο διὰ τοὺς κινδύνους πού τρέχω, καί γιά τά ὀχτώμισυ πλιά... Καί γιά νᾶμαστε σίγουροι, μή γυρεύης κολονάτα, νά σοῦ δώσω πεντόφραγκα, γιά

νάμαστε μέσα... Ὁχτώμισυ πεντόφραγκα, λοιπόν....
"Α!... ξέχασα...

Τουναντίον, δέν εἶχε ξεχάσει· ἀπ' ἀρχῆς τῆς συνεντεύξεως, αὐτό ἐσκεπτετο.

— Ὁ συχωρεμένος ὁ Μιχαλιός κάτι ἔκανε νά μοῦ δίνη, δέν θυμοῦμαι τώρα...

Καί ἐπέστρεψεν εἰς τό λογιστήριόν του.

Μά — κι ἐκεῖνος ὁ τελμπεντέρης ὁ γαμπρός σου, μοῦ ἔφαγε δυό τάλλαρα θαρῶ...

Καί ὠπλίσθη μέ τό πελώριον κατάστιχόν του.

— Εἶναι δίκιο νά τά κρατήσω... ἐσένα, ὅσα σοῦ δώσω, θά σοῦ φανοῦν χάρισμα.

"Ηνοιξε τό κατάστιχον.

Αἱ κατάπυκνοι καί μυροβολοῦσαι σελίδες τοῦ καταστίχου τούτου τοῦ ὁμοιάζον μέ πίονας ἀγρούς, μέ γῆν ἀγαθὴν. "Ο,τι ἔσπειρέ τις ἐν αὐτῷ, ἔκαρποφόρει πολλαπλασίως. "Ητο, ὥς νά ἔκοπτέ τις τά φύλλα τοῦ δενδρυλλίου, ἐκάστοτε ὅτε ἐγίνετο ἐξόφλησις κονδυλίου τινός, ἀλλ' ἡ ρίζα ἔμενεν ὑπὸ τὴν γῆν, μέλλουσα καί πάλιν ν' ἀναβλαστήσῃ.

Ὁ κυρ-Μαργαρίτης εὗρε παρευθὺς τοὺς δυό λογαριασμούς.

— Ἐννιά καί δεκαπέντε μοῦ χρωστοῦσεν ὁ μακαρίτης ὁ ἄνδρας σου, εἶπε, καί τά δυό τάλλαρα δανεικὰ κι ἀγύριστα τοῦ γαμπροῦ σου γίνονται...

Καί λαβὼν κάλαμον ἤρχισε νά ἐκτελῇ τὴν πρόσθεσιν πρῶτον καί τὴν ἀναγωγὴν τῶν ταλλήρων εἰς δραχμάς, εἶτα τὴν ἀφαίρεσιν ἀπὸ τοῦ ποσοῦ τῶν δέκα γαλλικῶν ταλλήρων.

— Κάνει νά σοῦ δίνω... ἤρχισε νά λέῃ ὁ κυρ-Μαργαρίτης.

Τῇ στιγμῇ ἐκείνῃ εἰσῆλθε νέον πρόσωπον.

Ἦτο ἔμπορος Συριανός, παρεπιδημῶν δι' ὑποθέσεις εἰς τὴν μικρὰν νῆσον. Ἄμα εἰσελθὼν διηυθύνθη μετὰ μεγίστης ἐλευθερίας καὶ θάρρους εἰς τὸ λογιστήριον, ὅπου ἴστατο ὁ κυρ-Μαργαρίτης.

— Τί ἔχουμε, κυρ-Μαργαρίτη; Τ' εἶν' αὐτό; εἶπεν ἰδὼν πρόχειρον ἐπὶ τοῦ λογιστηρίου τὸ γραμμάτιον τῆς πτωχῆς γραΐας.

Καὶ λαβὼν τοῦτο εἰς χεῖρας:

— Συναλλαγματικὴ διὰ δέκα ἀγγλικὰς λίρας ἀπὸ τὴν Ἀμερικὴν, εἶπε καθαρὰ τῇ φωνῇ, ποῦ εὗρέθη ἐδῶ; Κάμνεις καὶ τέτοιες δουλιές, κυρ-Μαργαρίτη;

— Γιά δέκα λίρες! ἐπανέλαβεν αὐθορμήτως ἡ Ἀχτίτσα, ἀκούσασα εὐκρινῶς τὴν λέξιν.

— Ναί, διὰ δέκα ἀγγλικὰς λίρας, εἶπε καὶ πάλιν στραφεὶς πρὸς αὐτὴν ὁ Ἑρμουπολίτης. Μήπως εἶναι δικό σου;

— Μάλιστα.

Ἡ θειά-Ἀχτίτσα, ἐν καταφάσει, ἔλεγε πάντοτε ναί, ἀλλὰ νῦν ἠπόρει καὶ αὐτὴ, πῶς εἶπε «μάλιστα» καὶ ποῦ εὔρε τὴν λέξιν ταύτην.

— Γιά δέκα ναπολεόνια θὰ εἶναι ἴσως, εἶπε δάκνων τὰ χεῖλη ὁ κυρ-Μαργαρίτης.

— Σοῦ λέγω διὰ δέκα ἀγγλικὰς λίρας, ἐπανέλαβε καὶ αὖθις ὁ Συριανός ἔμπορος. Παίρνεις ἀπὸ λόγια;

Καὶ ἔρριψε δεύτερον μακρὸν βλέμμα ἐπὶ τοῦ γραμματίου.

— Εἶναι σίγουρος παράς, ἀρζάν-κοντάν, σοῦ λέγω. Θὰ τὸ ἐξοφλήσης, ἢ τὸ ἐξοφλῶ ἀμέσως;

Καὶ ἔκαμε κίνημα διὰ νὰ ἐξαγάγῃ τὸ χρηματοφυλάκιόν του.

— Μπορεῖ νὰ τὸ πάρῃ κανεὶς γιὰ ἐννέα λίρες... γαλλικές, εἶπε διστάζων ὁ κυρ-Μαργαρίτης.

— Γαλλικές;... τό παίρνω ἐγώ διά ἐννέα ἀγγλικές.

Καί στρέψας ὀπισθεν τό φύλλον τοῦ χάρτου, εἶδε τήν ὑπογραφήν, ἣν εἶχε βάλει ὁ ἀγαθός ἱερεὺς, παρέβαλεν αὐτήν μέ τό ὄνομα, τό φερόμενον ἐν τῷ κειμένῳ, καί τήν εὔρε σύμφωνον καί, ἀνοίξας τό χρηματοφυλάκιον, ἐμέτρησεν εἰς τήν χεῖρα τῆς θειά-Ἀχτίτσας καί πρό τῶν ἐκθάμβων ὀφθαλμῶν αὐτῆς, ἐννέα στιλπνοτάτας ἀγγλικάς λίρας.

Καί ἰδοῦ διατί ἡ πτωχή γραῖα ἐφόρει τῇ ἡμέρα τῶν Χριστουγέννων καινουργῇ «ἄδολην» μανδήλαν, τά δέ δύο ὀρφανά εἶχον καθαρά ὑποκαμισάκια διά τά ἰσχνά μέλη των καί θερμήν ὑπόδησιν διά τοὺς παγωμένους πόδας των.

(1889)

Τῆς Κοκκώνας τό σπίτι

ΔΕΝ ἦταν δρόμος πιά περαστικός ἀπ' αὐτόν σ' ὁλόκληρο τό χωριό. Ἀδύνατο νά μήν τόν περάσει κανεῖς ὅταν ἦταν ν' ἀνέβει στήν ἀπάνω γειτονιά ἢ νά κατέβει στήν κάτω. Ἦταν ὅλος καλντερίμι κι ὅλο ἀνήφορα, ἀρχίζοντας ἀπό κάτω ἀπό τῆς Σαματρίψαινας τό σπίτι, ὡς ἀπάνω στήν ἐκκλησιά τῆς Παναγιάς τῆς Σαλονικιάς Χίλια βήματα· κάθε βῆμα καί σταμάτημα. Ἐφοῦσκωνε, λαχάνιαζε, κοντανάσαινε κανεῖς γιά ν' ἀνεβεῖ, γλιστροῦσε γιά νά κατεβεῖ. Ἄμα πατοῦσε κανεῖς τό καλντερίμι, ἀφοῦ ἄφηνε πίσω του τό μαγαζί τοῦ Καψοσπύρου καί τό παλιόσπιτο τοῦ γέρο Παγούρη μέ τήν μαντρογυρισμένη αὐλή, βρισκόταν ἀντικρὺ στό σπίτι τοῦ Χατζῆ-Παντελῆ μέ τόν αὐλόγυρο σύρριζα στό βράχο. Ἀπό κάτω ἔχασκε μεγάλος μονοκόμματος γκρεμός, πού σοῦ ἐρχόταν ζάλη νά τόν βλέπεις, μέ δυό-τρία χαμόδεντρα ριζωμένα ἐπάνω του, πού στό σκοτάδι τῆς νύχτας θά φάνταζαν σάν κλέφτες πού σκαρφάλωναν τό γκρεμό ἢ σάν καλλικάντζαροι

πού παραμόνευαν κρυμμένοι ὥσπου νά ἔρθει ἡ ὥρα νά
μπούν στά σπίτια ἀπό τίς καμινάδες. Τό κύμα φλοίσβι-
ζε στά πόδια τοῦ γκρεμοῦ καί ὁ ἀκούραστος βοριάς,
ὁ χιονόμαλλος βασιλιάς τοῦ χειμῶνα, ἐσήκωνε τοὺς
κάτασπρους ἀφρούς ὡς τό μισό ὕψος.

Ἦταν ὅλο καλντερίμι καί ὅλο ἀνήφορο.

Ἀπό τό ἄλλο μέρος τοῦ δρόμου, ἀριστερά ἀνεβαί-
νοντας, δίπλα στό σπίτι τοῦ γέρο Παγούρη καί ἀντι-
κρύ στοῦ Χατζῆ-Παντελῆ, βρισκόταν ἓνα κτίριο μισο-
τελειωμένο ἓνα πάτωμα ψηλό, μέ τά δοκάρια τῆς σκεπῆς
σκεβρωμένα ἀπό τή βροχή καί τήν πολυκαιρία, μέ φα-

γωνμένους τούς τοίχους. Ἡ ἐγκατάλειψη, ἡ βροχή κι ὁ ἄνεμος τό εἶχαν καταντήσει σωστό ἐρεῖπιο.

Τά παιδιά, ὅσα γύριζαν ἀπό τό σχολεῖό τό βράδυ γιά ν' ἀφήσουν τά βιβλία στό σπίτι τους, ν' ἀρπάξουν ἓνα κομμάτι ψωμί ἀπό τό ἐρμάρι καί νά τρέξουν ἀκράτητα νά παίξουν στό γιαλό, ἔρριχναν ἓνα σωρό πέτρες στό μισογκρεμισμένο σπίτι, γιά νά ἐκδικηθοῦν, τώρα πού ἦταν ἡμέρα, γιά τόν τρόπο πού τούς προξενοῦσε τή νύχτα. Οἱ παπάδες ὅταν γύριζαν τήν παραμονή τῶν Φώτων μέ τούς σταυρούς καί τίς ἀγιαστοῦρες τους, ἀγιάζοντας σπίτια, δρόμους καί μαγαζιά καί διώχνοντας τούς καλλικάντζαρους, ξεχνοῦσαν νά ρίξουν μιὰ στάλα ἀγιασμό στό ἄτυχο καί ρημαγμένο σπίτι, πού δέν τό εἶχε χαρεῖ ὁ νοικοκύρης πού τό ἔχτισε καί πού δέν εἶχε ἀξιωθεῖ νά χαρεῖ τή νοικοκυρά του. Ἕνα τέτοιο σπίτι λοιπόν ἦταν φυσικό νά γίνη λημέρι τῶν καλλικάντζαρων, ἄσυλο τῶν βρυκολάκων καί κρυψώνας τῶν στοιχειῶν.

ΔΕΝ εἶχε ἀξιωθεῖ νά χαρεῖ τή νοικοκυρά του. Ὁ καπετάν Γιαννάκος ὁ Συρμαῖος, ἓνας ἀπό τούς καλύτερους λεβέντες τοῦ καιροῦ του, εἶχε γνωρίσει στό Σταυροδρόμι, στήν Πόλη, τήν Κοκκώνα-Ἀννίκα, μιὰ ψηλή κι ὁμορφη κοπέλλα μέ χρυσόξανθα μαλλιά. Τήν ἀρραβωνιάστηκε, κι ὅταν κατέβηκε μέ τό καράβι του στήν πατρίδα παράγγειλε νά τοῦ χτίσουν ἓνα ὠραῖο σπίτι, μέ σχέδιο ἀσυνήθιστο ὥς τότε στό χωριό του. Καί λογάριζε μέ τό πρῶτο ταξίδι του νά φέρει ἔπιπλα ἀπό τή Βενετιά γιά νά σιγουρίσει καί στολίσει τό καινούργιο σπίτι καί νά τό κάνει ἄξιο νά δεχτεῖ τή νοικοκυρά του, τήν ξανθιά καί ὁμορφη Κοκκώνα πού θάφερνε ἀπό τήν

Πόλη. Μά τό σπίτι δέν ἔμελλε νά ἀποτελειώσει, γιατί ἡ Κοκκώνα πέθανε ἀρραβωνιασμένη ἀκόμα καί τό καινούργιο σπίτι ἔμεινε μισοτελειωμένο, ἔρημο κι ἄχαρο στό ἀνηφορικό καλντερίμι δίπλα στό βράχο. Τ' ὄνομα μονάχα τοῦμεινε: «Τῆς Κοκκώνας τό σπίτι».

ΤΟ ΒΡΑΔΥ ἐκεῖνο τῆς παραμονῆς τῶν Χριστουγέννων δυό παιδιά κατέβαιναν μέ ζωηρά βήματα τό καλντερίμι. Τά πόδια τους, ἀσυνήθιστα νά φοροῦν παπούτσια, πού τά εἶχαν βάλει ἐκείνη τήν ἡμέρα μόνο ἐπειδὴ ἦταν σκόλη, ἔκαναν φοβερό κρότο ἐπάνω στίς πλάκες. Τό ἕνα παιδί κρατοῦσε ἕνα ἀναμμένο φανάρι στό χέρι του. Ἡ ὥρα ἦταν ἐφτά τό βράδυ. Ἡ νύχτα ἦταν ξάστερη καί κρύα. Δυνατός ἄνεμος κατέβαινε παγωμένος ἀπό τά χιονισμένα βουνά, κι ἔκανε τά σφιχτοκλεισμένα παράθυρα καί τίς κλειδομανταλωμένες πόρτες νά στενάζουν κάτω ἀπό τό παγερό του φύσημα. Τά παιδιά ἐμάλωναν σά γνήσιοι φίλοι.

— Ἐγώ εἶδα πού σοῦδοσε ἕνα εἰκοσαράκι, βρέ Ἀγγελῆ, ἔλεγε τό ἕνα.

— Ὅχι, μά τό θεριό, ἔλεγε τό ἄλλο, μιά πεντάρα μοῦδοσε, νάτηνε. Κι ἔδειχνε ἀνάμεσα στά δάχτυλά του μιά πεντάρα.

— Ὅχι, ἐπίμενε τό ἄλλο πού κρατοῦσε τό φανάρι. Τό εἶδα ἐγώ πού ἦταν εἰκοσαράκι, δέ μέ γελαῖς.

— Ὅχι, μά τήν Παναγίδα, βρέ Νάσο. Μιά πεντάρα σοῦ λέω.

— Μ' ἀφήνεις νά σέ ψάξω;

— Θά σ' πέσει τό φανάρι.

Μονομιᾶς ὁ Νάσος ἄφησε τό φανάρι καταγῆς καί ἐτοιμάστηκε νά ψάξει τόν Ἀγγελῆ. Ἐπειδὴ δέν ἐμπι-

στεύονταν ὁ ἓνας τὸν ἄλλον, εἶχαν πάρει τὰ μέτρα τους ἀπὸ πρὶν. Εἶχαν συμφωνήσει, μόλις ἔβγαιναν ἀπὸ κάθε σπίτι ὅπου πήγαιναν νὰ ψάλλουν τὰ κάλλαντα νὰ κάνουν εὐθύς μερτικό πεντάρα μὲ πεντάρα καὶ νὰ μὴν εἶναι κανένας κάσσα, ὥσπου νὰ τελειώσουν τὸ γύρο τους. Μὰ τὴν τελευταία φορά ὁ Νάσος εἶχε ὑποψιαστεῖ τὸν Ἀγγελῆ.

Καθὼς τσακώνονταν οἱ δύο φίλοι ξέχασαν πῶς εἶχαν φτάσει κιόλας στὸ στενὸ μέρος τοῦ καλντεριμιοῦ καὶ πῶς βρίσκονταν κάτω ἀπὸ τὸ ρημαγμένο σπίτι τῆς Κοκκώνας, ἀπ' ὅπου ἔβγαιναν τὰ φαντάσματα. Εἶχαν σταματήσει ἐκεῖ μπροστά, κι ὁ Νάσος ἄρχισε νὰ ψάχνει τὸν Ἀγγελῆ.

Ὁ Ἀγγελῆς, ὅσο ὁ ἄλλος ἔψαχνε τίς τσέπες τοῦ παντελονιοῦ του, καθόταν φρόνιμος, μὰ ὅταν τὸ χέρι ἀνέβηκε καὶ ἄρχισε νὰ ψάχνει τὸν κόρφο του ἔπιασε τὸ γιλέκο του ἀπὸ τὴν ἀριστερὴ μεριά καὶ τὸ ἔσφιγγε μὲ ὅλη του τὴ δύναμη, ἐμποδίζοντας τὸ χέρι τοῦ φίλου του νὰ φτάσει ὡς ἐκεῖ.

— Δέ μ' ἀφήνεις νὰ σέ ψάξω;

— Ἀφησέ με, δέν ἔχω τίποτε.

— Εἶσαι ψεύτης.

Ὁ Ἀγγελῆς σήκωσε τὸ χέρι του ἀπειλητικά.

— Εἶσαι ψεύτης καὶ κλέφτης!

Ὁ Ἀγγελῆς κατέβασε τὸ χέρι του κι ἔδωσε τὸ μπάτσο· μὰ τὴν ἴδια στιγμή ξεπρόβαλε μπροστά τους ἓνα φοβερό στοιχειό, μὲ κατάμαυρο τὸ πρόσωπο, μὲ μαλλιά ἀνατσουτσοιρωμένα, μὲ κουρέλια ἀντὶς γιὰ ροῦχα, καὶ μιά χοντρή καὶ ἄγρια φωνὴ ἀντήχησε:

— Τί μαλώνετε βρέ;

Τὰ παιδιὰ ἔβγαλαν μαζί καὶ τὰ δύο μιά πνιγμένη φωνὴ καὶ δοκίμασαν νὰ τρέξουν παρατώντας τὸ φανάρι

καταγής. Μά ὁ παράξενος καλλικάντζαρος ἔδωσε μιά κλωτσιά στό φανάρι, πού ἔσβησε στή στιγμή, καί μέ τά δυό του χέρια ἄρπαξε τά δυό παιδιά ἀπό τούς ὤμους.

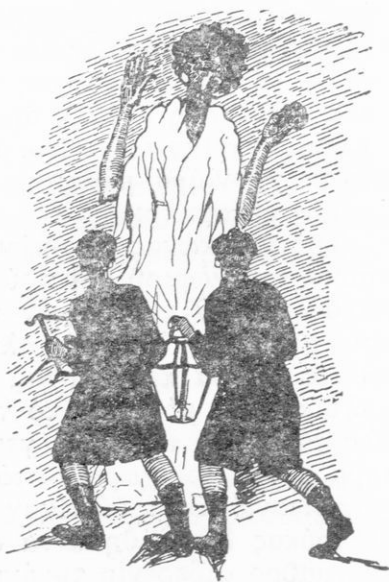
— Ποιός εἶναι κάσσα, βρέ;

Τά παιδιά σπαρταροῦσαν σάν τά ψάρια καί δοκίμαζαν νά φύγουν.

— Μή φοβᾶστε, δέ σᾶς τρώω. Δώστε μου τούς παράδες σας γιά νά μήν μαλώσετε καί σκοτωθῆτε. Καλά πού βρέθηκα ἐδῶ καί σᾶς γλύτωσα.

Ἄρχισε νά ψάχνει τίς τσέπες τῶν παιδιῶν καί τά ἔσυρε κατά τήν πόρτα τοῦ ρημαγμένου σπιτιοῦ, ἀπ' ὅπου φαίνεται πώς εἶχε βγεῖ ὁ παράξενος ἐκεῖνος καλλικάντζαρος. Ἐκεῖ ἔβαλε τό Νάσο πίσω ἀπό τήν πόρτα στή γωνιά, καί γιά νά μήν τοῦ φύγει ἔφραξε τό ἀνοιγμα μέ τό ἴδιο του τό σῶμα κι ἔψαξε τόν Ἀγγελῆ μ' ὅλη του τήν ἡσυχία. Βρῆκε δεκαπέντε με εἴκοσι πεντάρες καί δεκάρες μέσ στίς τσέπες του. Ὑστερα ἔψαξε τό Νάσο, βρῆκε ἄλλα τόσα καί στίς δικές του τσέπες καί σάν τέλειωσε τούς ἄφησε ἐλεύθερους καί τούς δυό.

— Πηγαίνετε τώρα καί μή φοβᾶστε· ἄλλη φορά νά μή μαλώνετε.

Ξεπρόβαλε μπροστά τους ἓνα φοβερό στοιχειό μέ πρόσωπο κατάμαυρο.

Ο ΓΙΑΝΝΗΣ ὁ Παλούκας δέν εἶχε πῶς νά μεθύσει καί πῶς νά γιορτάσει Χριστούγεννα ἐκεῖνη τή χρονιά. Δουλειά τίς περισσότερες φορές δέν εἶχε κι ἦταν ὁ χειρότερος τεμπέλης καί χασομέρης τοῦ χωριοῦ. Οἱ τεμπέλικες μικροδουλειές πού ἔπιανε καμιά φορά, πότε κουβαλώντας νερό μέ τή στάμνα στά σπίτια, πότε κάνοντας τόν ὑπηρέτη στούς περιβολάρηδες, στούς θεριστάδες καί στούς ἐργάτες τῶν λιοτριβειῶν καί πότε βοηθώντας τούς γρυπάρηδες στό τράβηγμα τοῦ ἀτέλειωτου γρύπου τους ἐπάνω στή μεγάλη ἄμμο, στό γιαλό, δέν τόν εἶχαν σηκώσει ἐκεῖνο τό χρόνο. Τί νά κάνει; Πῶς νά περάσει τέτοια χρονιάρα μέρα;

Τί σοφίστηκε;

Τῆς Κοκκῶνας τό σπίτι, πού τόσο τό φοβόνταν τά παιδιά τοῦ χωριοῦ καί πού δέν τό ἄγιαζαν τά Φῶτα οἱ παπάδες ὅταν κατέβαιναν ἀπ' τήν ἀπάνω γειτονιά μέ τούς σταυρούς, ἦταν τό καλύτερο λημέρι γιά νά κρυφτεῖ κανεῖς καί νά περάσει γιά καλλικάντζαρος μιά καί τό καλοῦσαν οἱ μέρες. Ἀπό τό σπίτι αὐτό θά περνοῦσαν ὅλα τά παιδιά τῆς κάτω γειτονιάς, δηλαδή τά περισσότερα παιδιά τοῦ χωριοῦ στό γύρισμά τους ἀπό τήν ἀπάνω γτιεονιά, ὅταν θά εἶχαν τίς τσέπες τους γεμάτες. Ὁ Παλούκας δέν κάθησε νά σκεφτεῖ περισσότερο. Πῆρε ἓνα μαῦρο σιδερένιο τηγάνι, μουντζούρωσε ὅλο του τό πρόσωπο — ἔγινε δηλαδή μασκαρᾶς δυό μῆνες προτοῦ νάρθεῖ ἡ ἀποκριά — φόρεσε κάτι παλιοκούρελα πού βρῆκε πεταγμένα καί ἅμα νύχτωσε βγήκε ἀπό τό σπίτι του καί πῆγε καί ξεκάρφωσε κρυφά τίς παλιοσανίδες πού ἦταν καρφωμένες σταυρωτά στήν πόρτα τοῦ σπιτιοῦ τῆς Κοκκῶνας καί ἔφραζαν τό ἄνοιγμα.

Μιά ὥρα ἀργότερα κατέβηκε ἀπό τό καλντερίμι ἡ πρώτη παρέα τῶν παιδιῶν πού εἶχαν βγεῖ γιά νά ποῦν

τά κάλλαντα καί τώρα γύριζαν σπίτια τους, ὁ Νάσος καί ὁ Ἀγγελῆς. Εἶδαμε πῶς ἦρθαν βολικά τά πράματα καί πῶς ὁ Παλούκας πέρασε κιόλας γιά εἰρηνευτῆς στούς δύο μικρούς πού εἶχαν τσακωθεῖ.

Ἀφοῦ ὁ Ἀγγελῆς κι ὁ Νάσος τῶβαλαν στά πόδια, μὴ ξέροντας πού πατοῦσαν καί πού βρίσκονταν, κατέβηκαν ἄλλα παιδιά κι ὕστερα ἄλλα. Ὁ Παλούκας ἀκουγε ἀπό μακρυνά τά βήματά τους καί τίς εὐθυμες φωνές τους καί ψιθύριζε:

— Λᾶς ἔρχεται ἄλλη ζυγιά.

Ἡ τελευταία ζυγιά πού κατέβηκε ἦταν ὁ Στάμος κι ὁ Ἀργύρης, δύο φρόνιμα παιδιά. Ἐκεῖνοι δέ μάλωναν, μά συζητοῦσαν μεταξύ τους δυνατά, σά δύο καλοὶ φίλοι, τί θά τά ἔκαναν ὅλα τά λεφτά πού θά μάζευαν ἐκείνη τῇ βραδυά.

— Νά φτιάσουμε κι ἓνα σκεπαρνάκι, βρέ.

— Νά κόψουμε μιὰ λεύκα.

— Νά πάρουμε φλαμούρι νά κάνουμε καράβι.

— Νά βγάλουμε ἀπὸ τό πεῦκο τ' Ἀλμπάνη τὴν καρίνα καί τά στραβόξυλα.

— Ἐσύ θά εἶσαι μαραγκός κι ἐγὼ πρωτομάστορας.

— Βρέ! καλῶς τους τοὺς μαστόρους! ἀκούστηκε μιὰ φωνή μέσα στό σκοτάδι.

Ἦταν ἡ τρίτη ἢ ἡ τέταρτη φορά πού ἔβγαине ὁ Παλούκας ἀπὸ τὴν κρυψώνα του. Ὁ Στάμος κι ὁ Ἀργύρης ἔβαλαν μιὰ στριγγιά φωνή καί θέλησαν νά φύγουν, μά ὁ Παλούκας ἔβαλε σέ πράξη τὴ μέθοδό του καί τοὺς ἄδειασε τίς τσέπες.

— Εἶναι ἄλλη ζυγιά; ρώτησε ὕστερα.

Τά παιδιά τὸν κοίταξαν μέ γουρλωμένα μάτια, κοκκαλωμένα ἀπὸ τὸν τρόμο τους. Μά ὁ Στάμος, πού ἦταν δώδεκα χρονῶ καί ἔξυπνο παιδί, κατάλαβε πῶς δέν ἦταν

φάντασμα. Ὁ φόβος του λιγόστεψε κι ὁ Ἀργύρης βλέποντάς τον ἡσυχώτερο πῆρε κι αὐτός κουράγιο.

— Εἶναι κι ἄλλη ζυγιά; ξαναρώτησε μ' ἐπιμονή ὁ παράξενος καλλικάντζαρος.

— Τί ζυγιά; κατάφερε νά πεῖ ὁ Στάμος.

— Εἶναι κι ἄλλα παιδιά νά κατέβουν ἀπό τόν ἀπάνω μαχαλᾶ;

— Δέν ξέρω, εἶπε ὁ Στάμος.

Τή φορά αὐτή ὁ Παλούκας δέν ἔκανε τόν κόπο νά σβῆσει τό φανάρι, γιατί, ὅπως εἶχε κρίνει, τά παιδιά δέ μπορούσαν νά τόν γνωρίσουν. Μά ὁ Στάμος τόν κοίταζε τόσο καλά, ὥστε «γύριζε μέσα στό νοῦ του» ὅτι κάποιος ἦταν καί δέν ἔλειπε πολὺ γιὰ νά τόν καταλάβει.

— Πές μου, βρέ, ἂν εἶναι κι ἄλλη ζυγιά, ἐπίμενε ὁ Παλούκας.

— Δέν ξέρω, ξαναεἶπε ὁ Στάμος.

Ἐπιτέλους ὁ Παλούκας ἄφησε τά δύο παιδιά ἐλεύθερα.

ΔΕΝ εἶχαν περάσει δέκα λεπτά καί βροχή ἀπό πέτρες ἄρχισε νά δέρνη τή σκεπή, τά δοκάρια καί τούς τοίχους τοῦ ἔρημου σπιτιοῦ. Κάμποσες πέτρες περνοῦσαν, ἄλλες ἀνάμεσα ἀπό τά δοκάρια τῆς σκεπῆς καί ἄλλες ἀπό τά παράθυρα, καί ἔπεφταν μέσα στό σπίτι. Ἕνα ὁλόκληρο σιράτευμα ἀπό παιδιά εἶχε ξεκινήσει ἀπό τόν αὐλόγυρο τῆς ἐκκλησιᾶς τῶν Τριῶν Ἱεραρχῶν πού βρίσκονταν λιγάκι παρακάτω καί πετροβολοῦσε ἀλύπητα τό ἄσυλο τοῦ καλλικάντζαρου.

Τά δύο πρῶτα παιδιά, ὁ Νάσος καί ὁ Ἀγγελῆς, ἀφοῦ ἔφτασαν λαχανιασμένα στή μικρή πλατεία πού βρίσκεται μπροστά στήν ἐκκλησία, μὴν ἔχοντας πιά γιὰ

τί πράμα νά μαλώσουν, ἔκαναν ἀγάπη. Κι ἀφοῦ συζήτησαν σάν καλοί φίλοι, ἔβγαλαν κι οἱ δυό τους τό συμέρασμα, πῶς ἐκεῖνος πού τούς πῆρε τά λεφτά μιά καί δέν τούς πῆρε οὔτε τή φωνή οὔτε τό μυαλό, θά πεῖ πῶς δέν ἦταν φάντασμα οὔτε βρυκόλακας, κι ἀφοῦ δέ δοκίμασε νά τούς φάει, θά πεῖ πῶς δέν ἦταν καλλικάντζαρος. Τί ἄλλο θά ἦταν λοιπόν; Θά ἦταν ἄνθρωπος, χωρίς ἄλλο.

Ἡ δεύτερη ζυγιά τῶν παιδιῶν ἔφτασε ὕστερα ἀπό λίγη ὥρα κι ὕστερα ἡ τρίτη καί ἡ τέταρτη. Τά παιδιά φανέρωσαν ἀναμεταξύ τους τά παθήματά τους, καί κατάλαβαν πῶς κάποιος τούς τήν εἶχε παίξει. Στό τέλος ὁ Στάμος, πού ἦρθε τελευταῖος μαζί μέ τόν Ἀργύρη, ἐπρότεινε, καί ὅλοι ἐψήφισαν, νά ἐκδικηθοῦν τόν καλλικάντζαρο καί νά κάνουν νυχτερινή ἔφοδο στό σπίτι.

Ὁ Παλούκας τή στιγμή ἐκείνη συλλογιόταν ἂν ἦταν καλύτερα νά φύγει ἢ νά περιμένει ἀκόμα λίγο. Εἶχε μαζέψει ἀρκετά χρήματα, ὅσα θά τόν ἔφταναν γιά νά μεθύσει τά Χριστούγεννα ὥς καί τήν ἄλλη μέρα καί τοῦ Ἀγίου Στέφανου ἀκόμη. Ἐκεῖ λοιπόν πού ἦταν ἔτοιμος νά φύγει, καί πάλι ἔμεινε, ἄρχισαν νά πέφτουν οἱ πέτρες σά χαλάζι.

— Νά μιά ζυγιά! φώναξε ἐκδικητικά ὁ Στάμος.

— Νά μιά ζυγιά! φώναξαν καί τ' ἄλλα παιδιά.

Πέντε δευτερόλεπτα νωρίτερα ἂν ἀποφάσιζε ὁ Παλούκας νά φύγει, θά ἦταν κιόλας μακρυνά. Ἀλλά τώρα πιά ἦταν ἀργά.

Ἀποφάσισε ν' ἀρπάξει μιά σανίδα καί ἔχοντάς την γιά ἀσπίδα μαζί καί γιά σπαθί νά κάνει ἡρωϊκή ἔξοδο περνώντας ἀνάμεσα ἀπό τόν ἐχθρό. Μά δεύτερο πετροβόλημα, δυνατώτερο ἀπό τό πρῶτο, τόν ἔκανε νά χωθεῖ ξανά μέσα στό σπίτι χτυπημένος στό πόδι καί στό χέρι.

— Νά κι ἄλλη ζυγιά! φώναζε ὁ Στάμος μέ κακία.

— Νά κι ἄλλη ζυγιά! ἔλεγαν τ' ἄλλα παιδιά.

Ὁ Παλούκας κόλλησε στήν ἀπομέσα γωνιά τοῦ σπιτιοῦ στερεώνοντας τήν πλάτη του στόν τοῖχο κι ἀπομεινε ζαρωμένος κάτω ἀπό ἓνα δοκάρι, ἀλλά κι ἐκεῖ μιὰ μεγάλη πέτρα ἀφοῦ χτύπησε τόν τοῖχο ἐλόξεψε καί πέρασε ξυστά ἀπό τόν λεμό του.

— Βρέ, ἀποσπόντα, μουρμούρισε ὁ Παλούκας γελώντας κι ἐκεῖνος δίχως νά τό θέλει.

Γιά καλή του τύχη οἱ ἐχθροί του δέν ἀποφάσιζαν νά ἔρθουν ὥς τήν πόρτα τοῦ σπιτιοῦ· ἓνα ἴχνος φόβου ἔμεινε ἀκόμη μέσα τους μ' ὅλο πού ἤθελαν νά κάνουν τούς παλληκαράδες.

Στό τέλος, ἐπειδή ἡ μάχη τραβοῦσε πολύ σέ μάκρος, ὁ Παλούκας σκέφτηκε καί ἀποφάσισε νά σκαρφαλώσει στόν τοῖχο πατώντας στίς τρύπες πού βρίσκονταν ἀκόμη ἀπό τά μαδέρια καί τίς σκαλωσιές. Τό ἔκανε γρήγορα-γρήγορα, καί ἀφοῦ ἔφτασε ὥς ἐπάνω, ἐπήδησε ἀποφασιστικά ἀπό τό ἄλλο μέρος, στήν αὐλή τοῦ γέρο-Παγούρη.

Ἦταν ὥς δυό μπόγια ψηλή, ὄχι περισσότερο. Ὁ Παλούκας ἔπεσε βαρύς, χτύπησε στό γόνατο, ξαπλώθηκε κάτω, ξανασηκώθηκε, κι ἀφοῦ πασπάτευσε ὅλο τό κορμί του καί βεβαιώθηκε πώς δέν εἶχε σπάσει κανένα κόκκαλο, τό ἔβαλε στά πόδια τρέχοντας κατά τήν ἄλλη ἄκρη τῆς αὐλῆς, πού τήν ἔφραζε ἓνας χαμηλός μαντρότοιχος.

Ὁ χτύπος πού ἔκανε πέφτοντας ἀκούστηκε ὥς ἔξω ἀπό τό στίτι, ἐκεῖ πού στέκονταν τά παιδιά. Ὁ Στάμος φώναξε, ἐμπρός! καί δοκιμάζοντας τό μάνταλο τῆς αὐλόπορτας τοῦ γέρο Παγούρη εἶδε πώς ἦταν ἀνοιχτή.

Χύμηξε λοιπόν μέσα πρώτος καί τ' ἄλλα παιδιά ἔτρεξαν ἀπό πίσω του.

Μαζί ὁμως μέ τό βρόντο, πού ἔκανε πέφτοντας ὁ Παλούκας ἀκούστηκε κι ἕνας ἄλλος κρότος, ἕνας κρότος μεταλλικός. Λεφτά τοῦ εἶχαν πέσει ἀπό τήν τσέπη καθώς πήδησε.

Ὁ Παλούκας δέ γύρισε πίσω νά τά μαζέψει.

Ὁ Ἀγγελῆς, ἕνα ἀπό τά παιδιά, ἄκουσε καθαρά τό μεταλλικό κρότο, ἀγροίκησε πολύ καλά τό μέρος ὅπου εἶχαν πέσει οἱ γαζέττες καί ἀφοῦ ἔσκυψε ἄρχισε στά σκοτεινά νά μαζεῦει τίς πενταροδεκάρες μέ τή φοῦχτα, ἐνῶ τ' ἄλλα παιδιά ἔτρεχαν πίσω ἀπό τόν Παλούκα πετροβολώντας τον καί φωνάζοντας ἀδιάκοπα:

— Νά κι ἄλλη ζυγιά!... Νά κι ἄλλη ζυγιά!...

ΑΠΟ τό σπιτάκι τοῦ γέρο Παγούρη ἀκούστηκε τώρα ἕνα παράθυρο ν' ἀνοίγῃ. Ὁ γέρος, ἀκούγοντα; τήν ἀνεξήγητη ἐκείνη φασαρία πού γινόταν νύχτα ὥρα στόν αὐλόγυρό του, ἄνοιξε τό παράθυρο καί ρωτοῦσε μ' ἀπορία...

— Τί εἶναι; τί τρέχει;.. ποιός εἶναι;.. ποιοί εἶστε;.. ἔ! δέν ἀκοῦτε;..

Ὅταν ὁ Ἀγγελῆς ἐμάζεψε ὅσα λεφτά βρῆκε, ἐβγῆκε πάλι ἀπό τήν ἴδια πόρτα πού εἶχε μπεῖ, ἐνῶ τ' ἄλλα παιδιά κυνηγοῦσαν πέρα ἀπό τό φράχτη στό βρόντο τόν Παλούκα, πού εἶχε γίνει πιά ἄφαντος, φωνάζοντας:

— Νά κι ἄλλη ζυγιά!.. Νά κι ἄλλη ζυγιά!..

Ἡ Μαυρομαντηλοῦ

ΣΤΗ δυτική ἄκρη τοῦ ωραίου τρίκολπου λιμανιοῦ τοῦ θαλασσινοῦ χωριοῦ μας, ἐκεῖ ὅπου τό κύμα σκάζει καί δείχνει μιά μαύρη μυτερή κορυφή ἀφροστεφανωμένη, ἐκεῖ σηκώνει τό κεφάλι της ἡ Μαυρομαντηλοῦ.

Ὅλοι οἱ βράχοι στέκονται γύρω ἀσάλευτοι, περιφρονώντας μ' ὀλύμπια ἀταραξία τίς ἀπελπισμένες προσπάθειες τῶν μανιασμένων κυμάτων.

Μονάχα ἡ Μαυρομαντηλοῦ φαίνεται ἀπό μακριά σά νά κουνιέται, σά νά σειεῖ τό κεφάλι της προσκαλώντας κοντά της τόν ἀπόκοτο βαρκάρη, πού ἀνεβασμένος σ' ἓνα παλιосάνιδο παραδέρνει στό πέλαγος κι ἀγωνίζεται νά βρεῖ στά βάθη τῆς θάλασσας τροφή γιά τόν ἑαυτό του καί γιά τούς δικούς του.

Φαίνεται σά νά τόν καλεῖ κοντά της ὅπως οἱ παλιές σειρήνες, μόνο πού αὐτή εἶναι μιά σειρήνα ἄφωνη καί ἄψυχη.

Μοιάζει μέ ναυάγιο ριγμένο ἐκεῖ ἀπό ἀμέτρητους χρόνους, πού τό χτυπᾷ τό ἀφρισμένο κύμα κι ἐκεῖνος

τραντάζεται καί κουνιέται καί σειεῖ τό κεφάλι του γιά νά ξεμαυλίσει τούς ψαράδες.

Μά στ' ἀλήθεια οὔτε τό κεφάλι δέν κουνιέται. Τό κῦμα μόνο σπάξει ἐπάνω του κι ἀφρίζει καί τό περιχύνει μέ τό ἀλμυρό νερό του. Ἀπό κοντά ἡ Μαυρομαντηλοῦ εἶναι κι αὐτή μιὰ ξέρα, ἕνας βράχος σάν τούς ἄλλους.

Λένε, μά ποιός τό πιστεύει, — κι ὅμως ἄν ἦταν ἀλήθεια! — πώς ἡ Μαυρομαντηλοῦ ἦταν κι αὐτή μιὰ φορά γυναίκα καί μητέρα, μητέρα μ' ἐφτά γιουούς λεβέντες. Καί τούς ἐφτά της γιουούς, πού ἦταν ἄξιοι θαλασσινοί, τούς φτόνεσε ἡ Γοργόνα τῆς θάλασσας καί τούς ἐπνίξε στό πέλαγος. Κι ἡ μοῖρα σπλαχνίστηκε τόν πόνο τῆς μάννας καί τή μεταμόρφωσε σέ βράχο καί τήν ἐφύτρωσε ἐκεῖ, ὅχι μακριά ἀπό τήν ἀκρογιαλιά, μέ ἀνασηκωμένο τό κεφάλι της, πού φαίνεται σά νά φοράει μιὰ μαύρη μαντήλα. Αὐτή εἶναι ἡ Μαυρομαντηλοῦ.

Δέν ξέρω τί μυστικό σύνδεσμο εἶχαν ἡ Μαυρομαντηλοῦ κι ὁ γέρο Γιαννιός ὁ ψαράς. Μά πάντοτε αὐτή, εἴτε ἀπό κοντά περνοῦσε ἐκεῖνος εἴτε ἀπό μακριά, τόν καλοῦσε πρὸς τό μέρος της, τόν τραβοῦσε κοντά της.

Κάθε μέρα ὁ Γιαννιός περνοῦσε ἀπό τά νερά της σκίζοντας σέ μάκρος καί σέ πλάτος τό ὠραῖο τρίκολλο λιμάνι τοῦ χωριοῦ. Τριγύριζε ὅλες τίς ἀκρογιαλιές, ἔψαχνε σέ ὅλους τούς βράχους, ψαχοῦλεγε ὅλες τίς θαλασσοσπηλιές μέ τό καμάκι του καί μέ τό γάντζο του. Ἐπλεε ἀπό λιμανάκι σέ λιμανάκι, ἀπό ἀμμουδιά σέ ἀμμουδιά, ἀπό βράχο σέ βράχο. Ἦξερε ὅλους τούς κρυψῶνες τῶν χταποδιῶν, ὅλα τά θαλάμια τῶν μουγγριῶν, ὅλα τῶν ἀστακῶν τά λημέρια.

Ποτέ ροφός δέν τοῦ ξέφευγε κι οἱ συναγρίδες ἦταν σά νά γητεύονταν ἀπό τ' ἀγκίστρι του.

Ἐπλεε συχνά στά νερά τῆς Μαυρομαντηλοῦς, γιατί εἶχε μιά παράδοξη ἀγάπη στό μοναχικό αὐτό βράχο πού μόλις ξεπρόβαλλε τήν κορφή του πάνω ἀπό τόν ἀφρό τῆς θάλασσας σάν ἀποσταμένος κολυμπητής πού ξεκουράζεται ξαπλωμένος ἀνάσκελα ἐπάνω στό κύμα. Ἐγνώριζε ὅλες τίς σπηλιές καί τούς κρυψῶνες τοῦ μεγάλου αὐτοῦ βράχου, ὅπου εὔρισκε τά ὠραιότερα θαλασσινά, ἀστακούς καί караβίδες ἀπίστευτα μεγάλους καί κοχύλια καί πεταλίδες καί ἄλλα νόστιμα θαλασσινά κάθε λογῆς.

Μά εἶχε περάσει πιά ἡ ἐποχή πού ὁ Γιαννιός εἶχε δικές του δυό καμαρωμένες βάρκες, τήν «Ἐπτάλοφο» καί τήν «Ἀγία Σοφία», καί πού εἶχε γιά ὄνειρό του νά μποῦν οἱ Ἕλληνες ξανά στήν Πόλη. Τώρα ὁ Γιαννιός δέν εἶχε πιά παρά μιά μονάχα βαρκούλα, πού εἶχε ἀρχίσει κιόλας νά σαπίζει κι εἶχε σχεδόν τήν ἴδια ἡλικία μέ τόν ἀφεντικό της.

Ἐνα λοιπόν Σάββατο κατά τό μεσοσαράκοστο μπαρκάρησε ὁ γέρο Γιαννιός στή γέρικη ψαρόβαρκά του καί ἄρχισε νά λάμνη κατά τά νερά τῆς Μαυρομαντηλοῦς.

Ὁ Γιαννιός εἶχε δικό του τρόπο νά τραβάει κουπί καί ἤξερε νά δίνει δρόμο στή βάρκα του χωρίς νά φαίνεται πώς βάζει κόπο καί χωρίς νά ἰδρώνει. Ἐλαμνε ὁμαλά καί ἤρεμα, ἀλλά κανονικά. Τά χέρια του δέν τᾶβλεπες σχεδόν νά κουνιέονται καί δέν τόν καταλάβαινες πότε ἔσκυβε μπροστά καί πότε ἔγερνε πίσω.

Ὡστόσο ὁ Γιαννιός εἶχε ἀρχίσει νά γερνάει καί ἀδυνατίζε καί ἔπασχε. Ἦταν πιά ἐξῆντα χρονῶν, τά πόδια του ὑπόφερναν ἀπό ποδάγρα καί ὀλόκληρη ἡ ἀριστερή του μπάντα ἦταν τιασμένη.

Μέσα στή βάρκα του εἶχε τά σύνεργά του τῆς ψαρικής: Τό γάντζο πού τσάκωνε τά χταπόδια, τό καμάκι

πού κάρφωνε τὰ λαβράκια καί τούς ἀστακούς, τό σουπιο-
γυάλι πού ξεμαύλιζε τίς σουπιές, τή λαδιά πού μ' αὐτήν
ἔκανε τή θάλασσα σά γυαλί ὅσο κι ἂν εἶχε κι ἔβλεπε
καθαρά τό βυθό. Σ' αὐτά περιωρίστηκε τώρα στά γερά-
ματα καί παράτησε τὰ δίχτυα καί τὰ παραγάδια καί
τίς συρτές γιά τούς πιό νέους.

Ὑστερα ἀπό μισῆς ὥρας δυνατό κουπί ἔφτασε στή
γειτονιά τῆς Μαυρομαντηλοῦς. Ἐπῆγε ἐκεῖ μονάχα γιά
νά διασκεδάσει τή μελαγχολία του, γιατί ἐκείνη τήν
ἡμέρα δέν εἶχε ὄρεξη γιά ψάρεμα· ἐνιωθε μίαν ἀνεξή-
γητη στενοχώρια, ἓνα παράξενο βάρος στήν καρδιά.

Ὡραία ἦταν ἡ ἡμέρα κι ὁ ἥλιος γέροντας στή δύση
του χτυποῦσε κατάματα τό γέρο ψαρά, χρυσώνοντας
τά ἀργυρόλευκα μαλλιά του, ὁμορφαίνοντας τό ἀνοι-
χτό τετράγωνο πρόσωπό του, πού ἔδειχνε ἀνείπωτη κα-
λωσύνη κι ἐγκαρτέρηση, καί τό ἀδύνατο κορμί του μέ
τούς πισσωμένους καί μπαλωμένους ἀμπάδες πού φο-
ροῦσε.

Ἦταν ἄνοιξη, τὰ μισά τοῦ Μάρτη. Στήν ἀντικρινή
ἀμμουδερή ἀκρογιαλιά ἔβλεπε ὁ γέρο ψαράς κι ἐκεῖ
χωριάτες καί μερικές γυναῖκες καί παιδιά πού ἀπό τόν
παραθαλάσσιο δρόμο γύριζαν ἀπό τὰ χωράφια στό χω-
ριό. Ἡ ἄνοιξη εἶχε ἀρχίσει νά στολίζει μέ ἀνθούς τὰ
δέντρα καί ἡ θάλασσα σκόρπιζε τή μοσχοβολία της ὡς
τά χαμόδεντρα πού φύτεωναν στίς ἀντικρινές γραφι-
κές πλαγιές. Ἕνας τσοπάνος μέ τ' ἀχτένιστα μαλλιά του
καί τό ἡλιοκαμένο πρόσωπό του ἄπλωνε τή μακριά
του γκλίτσα γιά νά σπρώξει μπροστά μιά γίδα πού εἶχε
πηδήσει κάτω ἀπό ἓνα βράχο στό γιאלό καί εἶχε μείνει
πίσω ἀπό τό ἄλλο κοπάδι, γυρεύοντας βοσκή ἐκεῖ πού
μονάχα ἄμμο καί χαλίκια μποροῦσε νά βρεῖ. Τό τσοπα-
νόπουλο μέ τό μακρύ ταγάρι του πού ἔφτανε ὡς τὰ γό-

νατα, κρεμασμένο από την άριστερή μασχάλη, με την ψηλή μαγκούρα του, που ήταν διπλή από τό μπόϊ του, έτρεχε με χαρούμενες φωνές μπροστά στρέφοντας πίσω τό κεφάλι καί σαλαμώντας τούς τράγους, καί τό σκυλί εγαύγιζε όλους τούς διαβάτες.

Ή ξέρα ή Μαυρομαντηλοῦ δέ θά βρίσκεται περισσότερο από τριακόσιες ὀργιές μακρυνά από τήν ἀκρογιαλιά, ὅπου τό κύμα μέ ὀρμή, χύνεται ἀπλωτό στήν ἀμμουδιά καί καταπίνεται ἀπό τήν ἄμμο. Στό γιαλό μιά χωριάτισσα σκυφτή στήν ἀμμουδιά ἔπλενε τά ροῦχα της στή ρίζα ἑνός βράχου, πού προχωροῦσε μυτερός στή θάλασσα ἐκεῖ πού τά νερά ἀρχίζουν νά βαθαίνουν.

Ὁ βράχος αὐτός λεγόταν «Μύτικας» καί ἀπό τήν κορφή του συνήθιζαν τό καλοκαίρι τά παιδιά νά δίνουν ἐκπληκτικές βουτιές στή θάλασσα.

Ὁ γιός τῆς γυναίκα αὐτῆς, ἕνα παιδάκι ἑφτά χρονῶν, εἶχε ξεφύγει ἀπό τή μάννα του κι εἶχε καταφέρει νά σκαρφαλώσει ἐπάνω στό βράχο καί τώρα στεκόταν ὀρθιος στήν ἄκρη του.

Ἐξαφνα ἡ μάννα ἔνιωσε πώς τό παιδί δέν ἦταν πιά κοντά της καί σηκώνοντας τό κεφάλι τό βλέπει στήν κορφή τοῦ βράχου νά τεντώνει τά χέρια του πρὸς τά ἔμπρός, νά σφίγγη τούς γρόθους του καί νά γουρλώνει τά μάτια του.

Ὁ μικρός, πού εἶχε δεῖ τό περασμένο καλοκαίρι τούς κολυμπητές νά πηδοῦν ἀπό τό ὕψος αὐτοῦ τοῦ βράχου, ἔκανε κι ἐκεῖνος πώς τάχα ἤθελε νά δώσει βουτιά ἀπό τό Μύτικα ὅπως ἔκαναν τά μεγάλα ἀγόρια.

Ἡ μητέρα ἄρχισε νά τοῦ φωνάζει νά κατέβει κάτω. Ὁ Γιαννιός πού σκάλιζε μέ τό γάντζο του γύρω στή Μαυρομαντηλοῦ ἄκουσε τίς φωνές της:

— Κατέβα, ἄρέ δαίμονα, ἄρέ λύκε ξυδατέ!

Ὁ μικρός ἔκανε τόν κουφό. Ἡ μητέρα θυμωμένη σήκωσε τόν κόπανο πού χτυποῦσε τά ρούχα της κι ἄρχισε νά τόν φοβερίζει μ' αὐτόν:

— Ἐννοια σ', ἄρέ σκάνταλε, ἔννοια σ' χάρε μαῦρε! Τό βράδυ σά ῥθει ὁ πατέρας σ' ἀπ' τό χωράφι δόσε λόγο.

Ὁ μικρός ἐξακολουθοῦσε τό παιχνίδι του, ἀψηφώντας τίς φωνές καί τίς φοβέρες τῆς μητέρας του. Μά καθώς ἔσκυψε λίγο περισσότερο, γλιστράει, βγάζει μιὰ φωνή, καί πέφτει στή θάλασσα.

Τό κύμα σ' ἐκεῖνο τό μέρος θᾶνε πάνω ἀπό δύο μπόγια βάθος.

Τό παιδί χάνεται μέσα στό νερό, ἀνεβαίνει πάλι στόν ἀφρό καί σπαρταράει καί παραδέρνει καί ὕστερα βουλιάζει πάλι γιά δεύτερη φορά.

Ἡ γυναίκα ἔβγαλε μιὰ μονάχα δυνατή σπαραχτική φωνή καί ἔξαλλη, ἀγριεμένη, καθώς κρατοῦσε τόν κόπανό της, μπαίνει μέσα στό νερό. Τό κύμα φτάνει ὡς τή μέση της κι ὕστερα ὡς τό στήθος, κι ἐκείνη μέ τόν κόπανο ἀγωνίζεται νά φτάση τό παιδί πού πνιγόταν κιόλας καί δέ φαινόταν πιά στήν ἐπιφάνεια. Μά τό παιδί βρισκόταν μακριά καί ἡ μητέρα του δέ μπορούσε νά προχωρήσῃ περισσότερο· ἦταν ἀδύνατο νά τόν φτάσι ἀκόμα καί μέ τόν κόπανο. Ἀρχισε νά φωνάζει ζητῶντας βοήθεια, μά τή στιγμή ἐκείνη κανένας διαβάτης δέν περνοῦσε ἀπό κεῖ κοντά· ὅλοι εἶχαν περάσει τό μικρό ἀνήφορο πού χώριζε τήν ἀκρογιαλιά αὐτήν ἀπό τήν ἄλλη τή γειτονική ἀμμουδιά καί εἶχαν προχωρήσει πάνω ἀπό χίλια βήματα.

Κοντύτερα ἀπό ὅλους βρισκόταν ὁ Γιαννιός, πού τά εἶδε ὅλα καί τά ἄκουσε, καί μέ τέσσερις δυνατές κου-

Ὁ μικρός ἔκανε πὼς τάχα ἤθελε νὰ δώσῃ μιὰ βουτιά ἀπὸ τὸ Μύτικα.

πιές έδωσε έναν τέτοιο δρόμο στή σαπιόβαρκά του, ώστε έφτασε κιόλας στο μέρος πού είχε βουλιάξει τό παιδί. Βλέποντας τό Γιαννιό ή μητέρα άρχισε νά παίρνει κάποια έλπίδα.

Ο ΓΙΑΝΝΙΟΣ έπηρε τό γάντζο του καί άρχισε νά ψάχνη στο βυθό. Τό βάθος τής άκρογιαλιάς ήταν άνισο κι ό βυθός ανώμαλος. Ένώ λίγο μακρύτερα από τό μέρος όπου έπλενε ή γυναίκα, κάτω από τή ρίζα τοῦ βράχου, τά νερά βάθαιναν ξαφνικά, άκόμη παραπέρα, στο μέρος όπου έφτανε τώρα ό Γιαννιός, έγινονταν πάλι ρηχότερα. Κι αυτό, γιατί σ' εκείνο τό μέρος άρχιζε ν' άπλώνεται στο βυθό κατά τό πέλαγος μιá μεγάλη πλάκα, ένα μονοκόμματο θαλασσινό μάρμαρο από πετρωμένη άμμο καί χαλίκια, σκληρότερη από άτσάλι. Εκεί άπάνω είχε βουλιάξει για δεύτερη φορά τό παιδί.

Δέν πέρασαν λίγες στιγμές κι ό γέρο ψαράς μέ τό γάντζο του άδραξε επιδέξια τό παιδί από τά ρούχα καί τό έβγαλε από τή θάλασσα.

Τό παιδί φαινόταν άναίσθητο. Μά μπορεί καί νά μήν ήταν έντελώς πνιγμένο.

Ή μητέρα εξακολουθώντας άκόμη νά είναι χωμένη στο νερό ως τό λαιμό, σά νά δροσιζόταν εκεί ή άγωνία της, έβγαλε μιá φωνή χαρᾶς αλλά καί φόβου μαζί. Ρωτοῦσε αν τό παιδί της ήταν ζωντανό.

— Πρέπει νά ζεϊ, είπε ό Γιαννιός. Κρέμασμα θέλει ανάποδα.

Τήν ίδια στιγμή ενώ ξάπλωνε τό πνιγμένο παιδί στήν πρύμη μέ τό κεφάλι χαμηλότερα, ό γάντζος πού δέν πρόφτασε νά τόν σιγουράρει τοῦ ξεφυγε από τά χέρια κι έπεσε στή θάλασσα. Ό Γιανιός έσκυψε αυθόρ-

μητα νά τόν πιάση, μά τό σίδερο βούλιαξε στή στιγμή σά βαρίδι καί τό θαλασσοποτισμένο ξύλινο κοντάρι ἦταν τόσο βαρύ πού καί δίχως τό ἀρπάγι ἀκόμη δέν θά ἦταν δυνατό νά σταθεῖ στόν ἀφρό. Ὁ Γιαννιός φοβήθηκε μή χάσει τό γάντζο του, πού χωρίς αὐτόν δέ μπορούσε τίποτα νά κάνει, καί πήρε τό καμάκι του καί προσπαθοῦσε ν' ἀνακαλύψει ποῦ ἐπῆγε ὁ γάντζος. Μά ὁ γάντζος εἶχε κάνει κακό πέσιμο τούτη τή φορά. Εἶχε γλιστρήσει ἀκριβῶς στή ρίζα τῆς πλάκας τοῦ θαλασσινοῦ μάρμαρου πού ἄρχιζε ἀπ' αὐτό τό μέρος καί εἶχε σκαλώσει στό βυθό. Καί τό κοντάρι ἀντί νά στέκεται ψηλότερα καί νά σειέται, ὅπως σειέται ἡ οὐρά τοῦ σκύλου ὅταν βλέπει τόν ἀφέντη του, εἶχε βουλιάξει πιό βαθιά ἀκόμη κι ἀπό τό ἴδιο τό σίδερο.

Στό μέρος ἐκεῖνο ἦταν ἀδύνατο νά φτάσει τό καμάκι κι ἀκόμα λιγότερο τό κουπί.

Τότε ὁ Γιαννιός ἐπείσμωνσε, ἐθύμωσε, ἔχασε τή συνηθισμένη ὑπομονή του. Τοῦ φάνηκε φοβερό νά χάσει τό γάντζο του. Εἶπε ἀπό μέσα του πῶς πῆγε νά κάνει καλό καί ἔπαθε κακό. Ἀγανάκτησε. Δέν ἀποφάσισε καν νά διαναστήσῃ πρῶτα στή στεριά καί νά παραδώσῃ τό μισοπνιγμένο ἢ ὀλότελα πνιγμένο παιδί στή μητέρα του. Ἔτσι ὅπως ἦταν λησμόνησε καί τήν ἡμιπληγία του καί τήν ποδάγρα του, δέ συλλογίστηκε ὅτι εἶχε χρόνους καί καιρούς νά κολυμπήσῃ, ἐπέταξε τό φέσι του, ἔβγαλε τόν ἀμπᾶ του καί τήν καμιζόλα του, γδύθηκε τό πουκάμισό του καί παρά τίς φωνές τῆς μάννας ρίχτηκε κατακέφαλα στό κύμα καί βούτηξε βαθιά γιά νά βρεῖ τό γάντζο του.

Τό σπρώξιμο πού ἔδωσε ὁ Γιαννιός στή βάρκα καθῶς ἔδωσε τή βουτιά ἦταν τόσο δυνατό, ὥστε ἡ ψαρό-

βάρκα μαζί με τό αναισθητο παιδί ξανοίχτηκε ὀργυιές ὀλόκληρες κατά τό πέλαγος.

Καί τότε ἡ μητέρα ἄρχισε νά κλαίει καί νά δέρνεται.

ΛΙΓΕΣ ἐπέρασαν στιγμές καί ὁ Γιαννιός ἀνέβηκε πάλι στόν ἀφρό κρατώντας καί τό γάντζο. Μά ἡ βάρκα μέ τό πνιγμένο παιδί εἶχε πάει μακρυνά καί ἐπειδή ἦταν σέ μέρος ἀνοιχτό, ὅπου τήν εὔρισκε ὁ μπάτης, ἐξακολουθοῦσε νά ξανοίγεται ἀκόμη περισσότερο. Θά βρισκόταν κιόλας δέκα ὀργυιές μακρυνά ἀπό τή στεριά, κατά τή Μαυρομαντηλοῦ.

Ὁ Γιαννιός δοκίμασε νά τή φτάσει κολυμπώντας μά ἡ βάρκα ἔφευγε δυό φορές πιό γρήγορα ἀπ' αὐτόν. Ὁ γέρο-ναύτης μόλις ἀνέβηκε στήν ἐπιφάνεια ἔνιωσε τό ἀριστερό του χέρι βαρύν καί τό ἀριστερό του γόνατο ψυχρό, παγωμένο, σχεδόν παράλυτο. Ἡ ἡμιπληγία του τόν τιμωροῦσε πού τήν εἶχε ἀψηφήσει. Τότε ὁ γάντζος του τοῦ χρησίμευσε ἀντί γιά δεκανίκι μέσ στή θάλασσα. Πατώντας ἐπάνω στό θαλασσινό μάρμαρο ὅπου τό βάθος ἦταν μικρό, στηρίζονταν μέ τό κοντάρι του σάν πληγωμένος Τρίτων πού εἶχε κλέψει τήν τρίαίνα τοῦ Ποσειδῶνα.

Κι ὁ Γιαννιός ἔφευγε κατά τή Μαυρομαντηλοῦ κι ἡ βάρκα ἔφευγε κατά τό πέλαγος. Κι ἐκεῖνος ἐξακολουθοῦσε νά στηρίζεται στό ἀγκιστρωτό δεκανίκι του καί ἡ βάρκα ἐξακολουθοῦσε νά ξανοίγεται καί ἡ μητέρα τοῦ παιδιοῦ ἔκλαιγε καί δερνόταν στήν ἀκρογιαλιά.

Μά ὁ Γιαννιός ἔνιωθε τό ἀριστερό του γόνατο ὀλότελα παγωμένο καί δέ μποροῦσε πιά νά κολυμπάει.

Εὐτυχῶς δέ βρισκόταν πιά μακρυνά ἀπό τή Μαυρομαντηλοῦ· καί ἐπειδή ὥς ἐκεῖ μποροῦσε νά προχωρήσει

μέ τή βοήθεια τοῦ γάντζου του, πού τόν ἐστήριζε ἀπάνω
στό μάρμαρο καί «ἀβαράριζε» τόν ἑαυτό του, προχώ-
ρησε σιγά-σιγά κατά τή μεγάλη ξέρα καί τήν ἀγκάλιασε

Ἀγκάλιασε σφιχτά μέ τά δύο του χέρια τή μεγάλη ξέρα.

σφιχτά μέ τά δυό του χέρια, γιά νά βγει ἄλλη μιά φορά ἀληθινός ὁ λόγος: «μιά ψυχή σέ δυό σώματα».

ΔΕΝ εἶχε ἀπελπιστεῖ νά φτάσει τή βάρκα. Λογάριαζε τή Μαυρομαντηλοῦ γιά προσωρινό σταθμό. Εἶχε τήν ιδέα πώς ἅμα ξεκουραζόταν λιγάκι τό μουδιασμένο πόδι του θά μπορούσε νά ἐξακολουθήσει τήν καταδίωξη τῆς βάρκας. Ἐμπηξε τό γάντζο σέ μιά σκισμάδα τοῦ βράχου, ἐπάτησε κι αὐτός τό πόδι του σέ μιάν ἄκρη καί μέ τά δυό του χέρια κρεμάστηκε ἀπό τό λαιμό τῆς Μαυρομαντηλοῦς. Ὡστόσο πέρασαν μερικά λεπτά καί τό ἀριστερό του γόνατο δέν ξεμούδιασε, ἀπεναντίας γινόταν βαρύ σά μολύβι.

Εὐτυχῶς τή στιγμή ἐκείνη παρουσιάστηκε μιά ἀνέλπιστη βοήθεια.

Τή στιγμή πού ἡ ἀπελπισμένη μάννα εἶχε βγάλει τήν πρώτη σπαρακτική φωνή βλέποντας τό παιδί της νά πέφτη στή θάλασσα, ὁ τσοπάνος μέ τό ἡλιοκαμένο πρόσωπο καί τά ἀχτένιστα μαλιά βρισκόταν ἀκριβῶς ἀπό πάνω ἀπό ἐκεῖνο τό μέρος καί ἄκουσε τίς φωνές της. Στή στιγμή πέταξε τήν κάπα του, ἄρπαξε τή μακριτά του γκλίτσα καί ἄρχισε νά τρέχει κατὰ τό μέρος πού ἔρχονταν οἱ φωνές. Ἀλλά θά βρισκόταν πάνω ἀπό χίλια βήματα μακριά.

Ὅταν ἔφτασε στήν ἄκρη τῆς πλαγιᾶς, πού ἀπό κάτω της ἀπλωνόταν πλατειά ἡ ἀμμουδιά, στάθηκε μιά στιγμή καί κοίταξε νά δεῖ τί τρέχει. Εἶδε τή γυναῖκα ὀρθή, χωμένη μέσα στό νερό ὥς τίς μασχάλες νά τεντώνει τόν κόπανό της πρὸς τό πέλαγος καί νόμισε στήν ἀρχή ὅτι κανένα σεντόνι ἢ πουκάμισο θά τῆς ἐπῆρε ἡ θάλασσα. Ἦταν ἔτοιμος νά γυρίσει στά γίδια του, μ' ἀπό τή

δεύτερη απελπισμένη φωνή της μητέρας πού ζητούσε βοήθεια κατάλαβε πώς κάτι χειρότερο θά της είχε συμβεί.

Τότε έτρεξε καί κατέβηκε τό γκρεμό. Έφτασε στήν άμμουδιά. Έτρεξε άκόμη κι έφτασε στό μέρος πού βρισκόταν ή γυναίκα. Σ' αυτό τό διάστημα ό Γιαννιός είχε φέρει τή βάρκα του κοντά, είχε βγάλει τό παιδί από τό νερό, είχε πάρει ό ίδιος τή βουτιά στή θάλασσα καί ή βάρκα μέ τό παιδί ξανοιγόταν στό πέλαγος.

— Τί είναι; Τί τρέχει;

Ή μητέρα γύρισε τό κεφάλι της καί όταν είδε τό βοσκό τοῦ έδειξε τή βάρκα πού έφευγε καί ψιθύρισε:

— Είναι πνιγμένο τό παιδί μου!

Ό τσοπάνος δέν έχασε καιρό. Πέταξε κάτω τή σκούφια του, τήν πόλκα του, τό πουκάμισό του καί έπεσε στή θάλασσα.

Ό τσοπάνος αυτός ήταν ό ξακουστός Γκαϊδίγκος, πού περνούσε γιά κοσμογυρισμένος στους άλλους τσοπάνηδες. Ήταν καί λιγάκι ψαράς, είχε κάνει καί ναύτης καί ήξερε νά κολυμπάει σά χέλι. Κολυμπούσε τ' άντρίκια μέ τέτοια δύναμη καί τέχνη καί γρηγοράδα πού ήταν έκπληκτικό νά τόν βλέπεις. Μόλις τόν είδε ό Γιαννιός από τό βράχο πού ήταν κρεμασμένος ευθύς κατάλαβε μέ τό γυμνασμένο μάτι του ότι ή βάρκα ήταν φτασμένη. Μονάχα ή μητέρα δέν ήσύχαζε, μή ξέροντας άν τό παιδί της ζούσε ή ήταν πεθαμένο.

Ο ΓΚΑΪΔΙΓΚΟΣ έφτασε τή βάρκα καί σκαρφάλωσε άπάνω. Έβαλε τό χέρι του στό στήθος τοῦ παιδιοῦ καί τοῦ φάνηκε πώς ή καρδιά του χτυπούσε. Τοῦ έβγαλε τά φορέματά του, τοῦ τᾶσκισε μάλιστα γιά νά κάνει πιό γρήγορα καί τύλιξε πρόχειρα τό παιδί μέ τήν

καπότα τοῦ Γιαννιοῦ πού τή βρῆκε διπλωμένη κάτω ἀπό τήν πλώρη. Ἄδραξε ἔπειτα τά κουπιά καί ἔδειξε πώς ἦταν ἄξιος στό κουπί ὅσο καί στό κολύμπι.

Τράβηξε κατά τή Μαυρομαντηλοῦ καί βοήθησε τό Γιαννιό ν' ἀνέβει στή βάρκα. Τό ζερβί πόδι τοῦ ψαρᾶ ἦταν ὁλότελα παγωμένο καί τό ἀριστερό του χέρι εἶχε γίνει ἓνα μέ τό γάντζο.

Ὁ Γιαννιός ἐπρότεινε στό Γκαϊδίγκο νά μοιραστοῦν τά ροῦχα του. Ὁ ἴδιος σκεπάστηκε μέ τό πουκάμισό του καί μέ τόν ἀμπᾶ του καί πρόσφερε στό βοσκό τήν καμιζόλα του. Μά ὁ τσοπάνος ἀρνήθηκε λέγοντας πώς τά δικά του ροῦχα εἶναι ἐκεῖ ἄπάνω στήν ἄμμο καί ὅσο γιά τό παιδί καί γιά τή μητέρα, θά βρεθοῦν σέ λίγο στεγνά ροῦχα καί φωτιά γιά νά ζεσταθοῦν.

Καί τοῦ ἔδειξε τό ἀντικρινό μικρό πολύδεντρο λέγοντας ὅτι ἐκεῖ στήν ράχη εἶναι τό καλύβι του καί ἡ τσοπάνισσά του εἶναι φιλόξενη γυναίκα καί γιά τούς ἄλλους καί γι' αὐτόν, τό Γιαννιό.

— Τό παιδί λίγα τριψίματα θέλει, εἶπε, νάρθεῖ στὸν ἑαυτό του, κι ἐσύ θά κάνεις καλά, ἀφοῦ σέ πονοῦν τά πόδια σου, νά μὴν κάνεις μαρτιάτικα μπάνια.

Καί στά τελευταῖα πρόστεσε:

— Κρῖμα μονάχα πού δέν ἔβγαλες χταπόδια!

Παιδική Πασχαλιά

ΕΛΕΙΠΕ ό καπετάν-Κομνιανός σέ ταξίδι κι ή γρηά Κομνιανάκαινα ή μάννα του κοιτόταν άρρωστη στό στρώμα. Τά δυό έγγονάκια της, ένα κορίτσι όχτώ χρονών, κι ένα αγοράκι ώς τεσσάρων, φοροῦσαν μαῦρα κατάμαυρα γιά τή μάννα τους πού δέν είχε ακόμη χρονίσει. Τά μαῦρα ροῦχα στενοχωροῦσαν τά κορμάκια τους καί χλώμαιναν ακόμη περισσότερο τ' αδύνατα προσωπάκια τους, πού ήταν καημός καρδιάς νά τά βλέπει κανένας.

Ή γρηά Κομνιανάκαινα κοιτόταν στό στρώμα όλη τή Μεγάλη Βδομάδα. Βογγοῦσε, άγκομαχοῦσε, φώναζε. Πονοῦσε σ' όλο της τό κορμί, κι αυτό τήν έκανε νά έχει παραξενιές καί νά γκρινιάζει όλη ώρα.

Ή Μόρφω ή καημενοῦλα έκανε ό,τι μποροῦσε γιά νά κοιτάξει τήν κυροῦλα της καί νά σιγουρίσει τό σπίτι. Μά ήταν πολύ μικρή ακόμη καί οί δουλειές τοῦ σπιτιοῦ τής έπεφταν βαρείς. Κι αν έκανε καί τίποτε στραβό, ή κυροῦλα της μέ όλη τήν άνημποριά της είχε παντοῦ τό μάτι της καί τόβλεπε κι έβαζε τίς φωνές.

— Μή χύνεις στήν αὐλή νερά! χίλιες φορές στό εἶπα, στό νεροχύτη!

Κι ὕστερα ξανάρχιζε τούς ἀναστεναγμούς καί τὰ βογγητά. Καμιά φορά παραμιλοῦσε στ' ἀλήθεια κι ὕστερα ἔβγαζε ἄγριες φωνές. Ἐφώναζε τή Μόρφω νά τή σκεπάσει μέ τό σεντόνι, ἀλλά προτοῦ προφτάσει αὐτή νά τήν ἀγγίξει, ἡ γρηά ἔβαζε ἕνα τέτοιο ξεφωνητό πού ἡ καημένη ἡ μικρή κατατρόμαζε. Ὑστερα πάλι ἡ γρηά μετάνοιωνε γιά τίς φωνές της, φώναζε τή Μόρφω κοντά της, τήν ἔλεγε «χρυσή της νοικοκυροῦλα» καί τῆς χαίδευε τὰ μαλλιά κι ἔκλαιγε γιατί ἦρθε, ἔλεγε, ἡ ὥρα της καί πῶς τ' ἄφηνε μονάχα τὰ δυό ὀρφανά.

Ὁ καπετάν-Κομνιανός ἔλειπε μέ τό γολεττί καί τόν περίμεναν νά ἔρθει. Εἶχε μαζί του καί τό μεγάλο του τό γιό, τό Γιώργη, ἕνα ἀγόρι δώδεκα χρονῶν. Τοῦτο ἦταν ἕνας ἀπό τούς καημούς τῆς γρηᾶς, πού ἔμελλε νά πεθάνη, καθώς ἔλεγε, χωρίς νά ἰδεῖ τόν γιό της καί τόν ἔγγονό της τό μεγάλο, πού ἔμοιαζε τόσο πολύ μέ τόν μακαρίτη τόν παπποῦ του.

Κι ὥστόσο ἐπιθυμοῦσε νά ἔρθει ὁ γιός της προτοῦ πεθάνη, γιά νά τόν παντρέψει καί νά τοῦ δώσει τήν εὐχή της. Σαράντα χρονῶν ἄνθρωπος, καί ἡ ζωή εἶναι πέλαγος, σάν κι αὐτό ὅπου ἀρμένιζει τώρα. Πῶς νά τήν περάσει χωρίς νά ξαναπαντρευτεῖ; Καί τὰ ὀρφανά, κι αὐτά θά εὑρισκαν μητέρα, μιά καλή νοικοκυρά, πού θά τὰ φρόντιζε καί θά τ' ἀγαποῦσε.

Τό βέβαιο εἶναι πῶς ἀπό τὰ δυό παιδιά, ἡ Μόρφω πού εἶχε κι ὅλας ἀρχίσει νά καταλαβαίνει τή ζωή, μπορεῖ νά μήν ἐπιθυμοῦσε ν' ἀποκτήσει καινούργια μητέρα, ἀλλά θυμόταν καί λυπόταν τή μάννα της. Ὁ Εὐαγγελινός, πού ἦταν καί δέν ἦταν τριῶν χρονῶν τόν καιρό τῆς συμφορᾶς, οὔτε ἤξερε τίποτε, οὔτε θυμόταν. Ἐκλαιγε

μόνο όταν ή κυροῦλα του τόν ἔβαζε μέ τή βία νά φορέσει τήν κατάμαυρη ποδίτσα του. Ἡ Μόρφω, κατάχλωμη, μέ τά μαῦρα φουστανάκια της καί μέ τό μαῦρο της μαντήλι πού τῆς σκέπαζε τά μαλλιά, καθόταν θλιμμένη καί συλλογιζόταν τό περσινό Πάσχα όταν ζοῦσε ή μητέρα της. Ἡ δυστυχισμένη γυναίκα εἶχε πεθάνει τό περασμένο καλοκαίρι.

Καί τώρα ή Μόρφω ἀντί γιά τήν καλή καί πονετική μαννοῦλα της εἶχε τή γρηά μαννοῦ της, πού τ' ἀγαποῦσε βέβαια τά ὀρφανά, μά ἦταν ἄρρωστη καί εἶχε παραξενιές καί δέν ἄφηνε τήν ἐγγόνα της νά φύγει οὔτε βῆμα ἀπό κοντά της, νά βγεῖ παραέξω καί νά καταλάβει κι ἐκεῖνη σάν παιδί ὅτι ἦταν Μεγάλη Βδομάδα κι ὅτι ἐρχόταν Πάσχα.

ΠΕΡΣΥ, ὦ, πέρσυ τή Μεγάλη Πέμπτη τό πρωῒ ἀφοῦ ἐγύρισαν ἀπό τήν ἐκκλησιά, ὅπου εἶχαν μεταλάβει ὅλοι, ή καλή καί προκομμένη μητέρα ἀνασκουμπώθηκε καί ἄρχισε νά βάφει μέσ στή χύτρα τά κόκκινα αὐγά μέ ριζάρι, κρεμέζι καί ξύδι. Ὑστερα ἄρχισαν νά ἐρχονται δύο-δύο τά παιδιά τοῦ χωριοῦ μέ τόν ψηλό καλαμένιο σταυρό στεφανωμένον μ' εὐωδιαστά τριαντάφυλλα καί κατακόκκινες παπαροῦνες, μέ δεντρολίβανο καί κάθε λογῆς ἀγριολούλουδα, μέ τόν χάρτινον Ἑσταυρωμένο, πού εἶχαν ξεκολλήσει ἀπό τό Ὀχτωήχι, στή μέση τοῦ σταυροῦ καί μ' ἓνα κόκκινο μαντήλι πού κυμάτιζε ψηλά. Στέκονταν μπροστά στήν πόρτα καί τραγοῦδοῦσαν:

Βλέπεις ἐκεῖνο τό βουνό μέ κόκκινη παντιέρα,
ἐκεῖ ἐσταυρῶσαν τό Χριστό τῶν πάντων βασιλέα.

.

Σύρε, μητέρα μ', στο καλό και στήν καλή τήν ώρα
κι έμένα νά μέ καρτερῆς τό Σάββατο τό βράδυ,
όταν σημαίνουν έκκλησιές και ψέλνουνε παπάδες
τότε και σύ μαννούλα μου νάχης χαρές μεγάλες.

Και τί χαρές μεγάλες, αλήθεια, τί χαρές για όλα τά
παιδιά! Και ή καλή μητέρα τῆς Μόρφως έδινε τόσο
πρόθυμα από δυό φρεσκοβαμμένα αυγά σε όλα τά παι-
διά· δυό αυγά κόκκινα, τί ευτυχία, τί νίκη! ενώ ή κυροῦ-
λα τους έφώναζε πώς αρκετά παιδιά ήρθαν και αρκετά
έτραγουδισαν και ότι έπρεπε νά πᾶνε αλλοῦ.

Ύστερα ή μητέρα άρχισε νά ζυμώνει και έπλαθε
άρκετές κουλούρες μέ αυγά, για τόν άντρα της, για τήν
πεθερά της, γι' αὐτήν τήν ίδια, για τίς κουμπάρες, ως
και μικρές κοκκῶνες για τή Μόρφω, για τόν Ευαγγε-
λινό, για τ' άναδεξιμία της και για τά φτωχά παιδιά τῆς
γιετονιάς.

Κι έπειδή ό μικρός Ευαγγελινός έκλαιγε, γιατί έλεγε
πώς δέν ήταν αρκετά μεγάλη ή «κοκκῶνα» του, ή μητέ-
ρα του τοῦ έδινε άλλη νά διαλέξει, άλλ' αὐτός δέν ήμέ-
ρωνε ούτε ήθελε νά ταιριαστεῖ. Ἡ αλήθεια εἶναι πώς
τίς ήθελε και τίς δυό για τόν έαυτό του. Και τότε ή
μητέρα του τόν παρηγοροῦσε λέγοντας ότι τό Σάββατο
τό βράδυ θάρθει ή κουροῦνα (κρά - κρά!) νά φέρει τό
τυρί και τό κρέας (τσι - τσί!) και τότε νά ιδεῖς χαρές
ό Ευαγγελινός σάν άκούση κρά - κρά! τήν κουροῦνα
νά χτυπᾷ τό παραθύρι:

— Πάρε, Βαγγελινέ, τό τυρί, πάρε και τό τυρί, νά
φᾶτε!

Και ό μικρός, μπλέκοντας τά χέρια του τό ένα δά-
χτυλο μέ τ' άλλο, όπως έβλεπε τή μητέρα του νά κάνει,
για νά δείξει πώς πετοῦσε ή κουροῦνα, έψέλλιζε κι αὐτός:

— Θά θεῖ κουοῦνα νά φέει τοῦ τσί- τσί.

Καί τό παιδί τῆς Μηλιᾶς τῆς γειτόνισσας, ἔξη χρόνων ἀγόρι, ἄνιφτο, κουρελιάτικο, καθισμένο σταυροπόδι σέ μιά γωνιά καί κρατώντας στό χέρι μιά κουλοῦρα, πού συλλογιζόταν κιόλας ἂν δέν ἦταν καλύτερο νά τή φάει τώρα πού ἦταν ζεστή, κοροΐδευε γρυλλίζοντας μέσ' ἀπ' τά δόντια του:

— Ναί, θάρθεϊ ἡ κουροῦνα! ἀμ' δέ θάρθεϊ!

Καί τή Μεγάλη Παρασκευή κατά τό ἡλιοβασίλεμα ἡ μητέρα ὠδήγησε τά παιδιά στήν ἐκκλησιά. Ἐκεῖ, ἀφοῦ πρώτα ἔκαναν τρεῖς μετάνοιες μπροστά στό ἀνθο-

Ἄρχησε νά φτιάνη
τίς λογιῆς λογιῆς κουλοῦρες

στολισμένο κουβούκλιο, ἀσπάστηκαν τό μυροδόλο Ἐπιτάφιο, τό ἀργυρόχρυσο Εὐαγγέλιο μέ τ' ἀγγελούδια καί τό Σταυρό μέ τ' ἀνθρωπάκια καί τίς Παναγίτσες (τί χαρά, τί δόξα!) καί ὕστερα πέρασαν τρεῖς φορές κάτω ἀπό τόν ψηλό, μεγαλοπρεπῆ Ἐπιτάφιο.

Καί ξημερώνοντας τό Μεγάλο Σάββατο, λίγη ὥρα ὕστερα ἀπό τά μεσάνυχτα, ἡ μητέρα ξύπνησε τόν

Εὐαγγελινό καί τή Μόρφω, κι ἐνῶ ἐσήμαιναν οἱ καμπάνες πῆγαν στήν ἐκκλησιά ὅπου ἄκουσαν τό «ὦ γλυκύ μου ἔαρ» κι ἄλλα παθητικά τροπάρια. Ὑστερα οἱ πιστοὶ ὅλοι μέ ἀναμμένες τίς λαμπάδες βγῆκαν ἔξω στό ὑπαίθρο κάτω ἀπό τό μουντό φῶς τοῦ φεγγαριοῦ, ἐνῶ ἡ αὐγή ἐχάραξε ξανθή καί τριανταφυλλένια. Ἀκολουθοῦσαν ὅλοι τόν Ἐπιτάφιο μέ ἀναμμένες τίς λαμπάδες. Οἱ φλό-

γες τῶν κεριῶν ἐτρεμόσβηναν στό ἀπαλό φύσημα τῆς πρωϊνῆς αὔρας κι ἡ ἀνοιξη θυμιάτιζε μέ τίς γλυκύτερες εὐωδιές της τό Χριστό, τόν Παθόντα καί Ταφέντα, σά νά ἔψελνε κι αὐτή μαζί μέ τούς ἀνθρώπους:

— ὦ γλυκύ μου ἔαρ, γλυκύτατόν μου τέκνον!

Καί ἡ θάλασσα ἐφλοίσβιζε κι ἐκείνη στήν ἀκρογιαλιά:

— Οἱμοι! γλυκύτατε Ἰησοῦ!

Καί τά παιδιά πού πῆγαιναν μπροστά ἀπ' τήν πομπή ἔψελναν μέ δυνατή φωνή:

— Κύριε ἐλέησον! Κύριε ἐλέησον!

Κι ὁ Εὐαγγελινός μαζί μέ τούς ἄλλους:

— Κύϊε ἔησον! Κύϊε ἔησον!

Κι ὕστερα, ὅταν ἀνάτειλε ὁ ἥλιος τοῦ Μεγάλου Σαββάτου, ὁ Εὐαγγελινός ἐξύπνησε ἀπό τά βελάσματα τοῦ ἀρνιοῦ πού ἐτοιμαζόταν νά σφάξει γιά τήν οἰκογένεια τοῦ καπετάν-Κομνιανοῦ ὁ γείτονας ὁ Νικόλας, ὁ ἀντρας τῆς Μηλιάς. Ὁ Εὐαγγελινός κι ἡ Μόρφω βγῆκαν ἔξω στήν αὐλή. Τί ἡμερο, τί λευκόμαλλο πού ἦταν τό ἀρνί! Καί πῶς ἐβέλαζε (μπέ! μπέ!) τό καημένο! Ὡστόσο δέ φαινόταν καί πολύ στενοχωρημένο πού ἔμελλε νά σφαγεῖ. Μήπως καί ὁ Χριστός, ὁ ἄλλος «ἀμνός ὁ ἄμωμος ὁ αἶρων τάς ἁμαρτίας τοῦ κόσμου», δέν εἶχε σφαγεῖ κι ἐκεῖνος;

Τό βράδυ ἔφερε στό σπίτι ὁ πατέρας τίς πασχαλινές λαμπάδες. Ὠραῖες, καλοκαμωμένες, ὁμορφοστολισμένες. Φαντασθῆτε ὠραῖες μικρές λαμπάδες μέ ψεύτικα λουλούδια, μέ χρυσόχαρτα. Ὁ Εὐαγγελινός ἤθελε νά πάρει τή λαμπάδα τῆς ἀδερφῆς του, γιατί ἦταν ἑλεγε, μεγαλύτερη. Ἡ μητέρα του τοῦ τήν ἔδωσε, μά ὁ μικρός τήν ἔσπασε ἐκεῖ πού ἔπαιζε, ἔσπασε καί τή δική του καί ὕστερα ἔβαλε τά κλάματα. Ὁ πατέρας του τοῦ

ἀγόρασε ἄλλη, μ' ἀφοῦ τόν ἔβαλε πρῶτα νά τοῦ ὑποσχεθεῖ πῶς δέν θά τήν ἔπαιρνε στό χέρι του ὡς τά μεσάνυχτα πού θά πήγαινε στήν Ἀνάσταση.

Ὁ μικρός ἀποκοιμήθηκε κλαίγοντας καί χαίροντας. Μετά τά μεσάνυχτα, ἀφοῦ ἔγινε ἡ Ἀνάσταση κι ἄστραψε ἡ ἐκκλησιά, ἄστραψε μαζί κι ἡ πλατεῖα ἀπό τό φῶς τῶν κεριῶν. Τά παιδιά ἄρχισαν τότε νά ρίχνουν μικρά βαρελότα, ἔξω στόν πρόναο, πού κροτοῦσαν δυνατά, καί μερικά μεγαλύτερα πυροβολοῦσαν μέ μικρά πιστολάκια. Ἀλλά πάλι ἔριχναν μέσα στήν ἐκκλησιά, ἐπάνω στίς πλάκες, βαριά καρφιά μέ καψούλια, κατατρομάζοντας καί σκανδαλίζοντας τίς γρηές.

Ὑστερα, τά μικρότερα ἀπό τ' ἀγόρια καί μερικά κοροτσάκια κρατώντας στά χέρια τίς πλουμιστές λαμπάδες τους παρατάχτηκαν γύρω ἀπό τά δυό ἀναλόγια καί μπρός στό εἰκονοστάσι καί ἄρχισαν νά κάνουν φασαρία, νά παίζουν, νά στάζουν τά κεριά τους τό ἕνα στό λαιμό τοῦ ἄλλου καί νά τσουγγρίζουν τ' αὐγά τους. Κι ἕνα παιδί, πονηρότερο ἀπό τ' ἄλλα, (ἦταν ὁ γιός τῆς Μηλιᾶς τῆς γειτόνισας), εἶχε ἕνα ψεύτικο αὐγό στόν κόρφο του, μιά ἐλαφρόπετρα στρογγυλεμένη καί βαμμένη κόκκινη καί μ' αὐτό ἔσπαζε τ' αὐγά ὅλων τῶν παιδιῶν, καί τά ἔπαιρνε κατά τή συμφωνία καί τά ἔτρωγε.

Ἕνα κοριτσάκι κι ἕνα ἀγόρι πέντε χρονῶν ἄρχισαν νά τσακώνονται ποιανοῦ λαμπάδα ἦταν ἡ ὁμορφότερη.

— Ὅχι, ἡ δική μου ἡ λαμπάδα εἶναι ἡ καλύτερη.

— Ὅχι ἡ δική μου.

— Ἐμένα ὁ πατέρας μ' τήν ἐδιάλεξε καί εἶναι πιό καλή.

— Ἐμένα ἡ μάνα μ' τήν ἐστόλισε μοναχή της.

— Καί ξέρεي νά κάνει λαμπάδες ἡ μάνασ';

— Ὅχι, δέν ξέρει; σάν τήν δική σ';

- Τέτοια παλιολαμπάδα!
- Ναί, παλιολαμπάδα;.. νά!..
- Νά κι ἐσύ!
- Νά κι ἄλλη μιὰ!

Καί ἄρχισαν νά χτυποῦν ἀλύπητα τὰ κεφάλια τους ὁ ἓνας τοῦ ἄλλου μέ τίς λαμπάδες τους, ὥσπου ἔβαλαν τὰ κλάματα καί οἱ δύο.

Τό ἀπόγεμα πάλι, ἀφοῦ ψάλθηκε ἡ Δεύτερη Ἀνάσταση κι ἔγινε ἡ Ἀγάπη, βγῆκαν ὅλοι στήν πλατεῖα καί κοίταζαν πού θά ἔκαιγαν τόν Ἑβραῖο. Τί ἄσχημος μά καί τί καλοφτιασμένος πού ἦταν ὁ Ἑβραῖος! Εἶχε μιὰ χύτρα γιά κεφάλι καί λιχνάρι γιά τὰ γένηια του. Φοροῦσε κι ἓνα ζευγάρι γυαλιά (ἡ Μόρφω τὰ θυμόταν ὅλα) ἴδια μ' ἐκεῖνα πού φορεῖ ἡ γρηά κυροῦλα της ὅταν ράβει ἢ μπαλώνει τὰ παλιά ροῦχα τους. Εἶχε κι ἓνα σακκούλι ἢ πουγγί κρεμασμένο στό ἀριστερό πλευρό του. Φοροῦσε μακριά-μακριά φορέματα, παρδαλά, ριγωτά. Κι ἀφοῦ τόν κρέμασαν ψηλά-ψηλά, ὥς ἐπτά ὀργιῦές ἐπάνω, ἄρχισαν οἱ ἄντρες νά τόν σημαδεύουν, νά τόν τουφεκίζουν ὅλοι, ὥσπου τόν ἔκαψαν.

Κι ὕστερα ἡ μητέρα ἔστρωσε τό τραπέζι στό σπίτι κι ἔβαλε ὅπάνω τ' αὐγά τὰ κόκκινα, τό τυρί πού εἶχε φέρεي ἡ κουροῦνα καί τό ἄρνι ψημένο καί τὰ παιδιά κάθησαν στό τραπέζι κι ἄρχισαν νά τσουγγρίζουν τ' αὐγά τους. Τί χαρά! Τί ἀγαλλίαση!

ΦΕΤΟΣ, δηλαδή τό χρόνο τοῦτον τό δυστυχισμένο γιά τὰ δύο παιδιά, δέν ἦταν πιά ἐκεῖ οὔτε ὁ πατέρας τους πού ἔλειπε σέ ταξίδι, οὔτε ἡ μητέρα τους πού εἶχε πάει μακρύτερα ἀκόμη. Στή θέση καί τῶν δυονῶν ἦταν ἡ γρηά κυροῦλα τους πού ἀγκομαχοῦσε στό κρεβάτι

της καί στέναζε. Κι αντί για κόκκινα αυγά, τά δυό μάγουλά της τά κατακκόκινα από τόν πυρετό. 'Αντί για τίς χρυσωμένες λαμπάδες ήταν τά δυό μισοσβησμένα μάτια της. 'Αντί για τήν άθώα χαρά, αντί για τήν άνείπωτη εϋτυχία τής παιδικής Πασχαλιᾶς, ήταν ή λύπη ή βαρειά, ή αγιάτρευτη συμφορά.

Μά ωστόσο ή γρηά Κομνιανάκαινα πέθανε κι ό γυιός της έφτασε απόπασχα μέ τό γολεττί καί φερε πεσκέσια καί καλούδια για τά δυό παιδιά του. Σέ λίγο θά έτοιμαζόταν για νά ξαναπαντρευτεί καί θάμπαινε νέα νοικοκυρά στό σπίτι. Μά για τά δυό όρφανά θά ξαναρχόταν πάλι ή χαρά εκείνη, θά γλυκοχάραζε ξανά ή παιδική Πασχαλιά; Για τόν Εϋαγγελινό ίσως, για τή Μόρφω όμως ποτέ. Αϋτή ένιωθε τήν έλλειψη τής μάνας της καί ήξερε ότι δέν έμελλε νά τήν ξαναιδεί στή γή.

Γλυκειά Πασχαλιά! μητέρα τής χαράς! Γλυκειά μητέρα! τής Πασχαλιᾶς ή ένσάρκωση!

Τό ἐνιαύσιο θῦμα

ΜΠΑΡΚΑΡΗΣΑΝ κι οί τρεῖς ἀπ' τήν παλιά, ξύλινη, θαλασσοφαγωμένη σκάλα, κάτω ἀπό τό κυματόβρεχτο σπιτάκι τῆς Μορφούλαινας, ὁ Καλούμπας, ὁ Νιόγαμπρος κι ὁ Μπαμποῦκος. Τό παλιό θαλασσοδαρμένο σπιτάκι τό εἶχαν δώσει ἕναν καιρό γιά προῖκα στή Μορφούλαινα, ὥστερα εἶχε περάσει κληρονομιά στή θυγατέρα της καί στό τέλος τό εἶχε πάρει προικιό ἡ θυγατέρα τῆς θυγατέρας της.

Μιά Κυριακή, κατά τά μέσα τοῦ Νοέμβρη, εἶχε γίνει ὁ γάμος. Ὅλη ἡ γειτονιά κι οἱ ἄλλοι καλεσμένοι εἶχαν διασκεδάσει ὁλονυχτίς μέ τραγοῦδια καί χορούς καί μέ βιολιά καί λαγοῦτα. Καί μιά Δευτέρα, κατά τά τέλη τοῦ Δεκέμβρη, κάτω ἀπό τό παλιό σπιτάκι, ἀπό τή σκάλα τῆ θαλασσοφαγωμένη ἀπό τά γρίφια καί τίς πέτρες τίς τραχιές καί παραμερισμένες, ἐμπῆκαν στή φελούκα ὁ Νιόγαμπρος κι ὁ Καλούμπας γιά νά πᾶνε νά ψαρέψουν.

Ὁ Καλούμπας ἦταν ὁ ξακουστός «ψαράς μέ τῶνα χέρι» — τό ἄλλο τοῦ τό εἶχε φάει ὁ δυναμίτης — πού

ἔπιανε τούς περίφημους ροφούς ἀπό πέντε ὥς δώδεκα ὀκάδες βάρος καί τούς ἔδενε σά βώδια ἀπό τήν πρύμη τῆς βάρκας καί τούς ἔσερνε στό κῦμα ζωντανούς, μέ τό τεράστιο ἀγκίστρι στό στόμα, ἔτοιμος νά τούς σφάζει ἅμα μαζεδόνταν δυό τρεῖς ἀγοραστές. Ὁ Μπαμποῦκος ἦταν ἕνας γέρο θαλασσινός πού σαράντα χρόνια ὀλά-

Ἐτρεχε ἀπό βράχο σέ βράχο, κυνηγώντας τό γιό του.

κερα εἶχε γυρίσει ὅλη τή Μαύρη καί τήν Ἄσπρη θάλασσα, τή Μεσόγειο καί τόν ὠκεανό, κάνοντας τό λοστρόμο στά καράβια. Ὑστερα εἶχε ζητήσει νά πάρει σύνταξη, μά «τά χαρτιά του δέν ἦταν καλά», τοῦ εἶπαν. Τώρα πήγαινε γιά σύντροφος μέ μισό μερτικό μέ τίς ψαρό-βάρκες καί τίς ἄλλες βάρκες πού κουβαλοῦσαν

ἐπιβάτες κι ἐμπορεύματα ἀπό τό ἕνα νησί στό ἄλλο. Ὁ Νιόγαμπρος εἶχε στεφανωθεί τώρα καί πέντε βδομάδες τήν ἐγγονή τῆς γρηᾶς Μορφούλαινας κι ὁ γάμος δέν εἶχε σαραντίσει ἀκόμη.

Δυό ὥρες ὁ Καλούμπας καί ὁ Νιόγαμπρος περίμεναν τό Μπαμποῦκο γιά νά λύσουν τήν μαπαρούμα καί νά ξεκινήσουν. Δυό ὥρες ὁ Μπαμποῦκος ἔτρεχε ἀπό βράχο σέ βράχο, ἀπό μονοπάτι σέ γκρεμό, κυνηγώντας τό γιό του, τόν Πάπο.

Οἱ δυό ἄλλοι γιοί τοῦ γέρο Μπαμπούκου ἔλειπαν. Ὁ ἕνας ταξίδευε μέ τά καράβια, ὁ ἄλλος ἔκανε τή θητεία του στά ναυτικά. Ἀπό τίς κόρες του ἡ μιά εἶχε παντρευτεῖ στά ξένα κι ἡ ἄλλη δούλευε σέ ξένο σπίτι.

Μονάχο αποκούμπι γιά τά γεράματά του ὁ γέρο θαλασσινός δέν εἶχε παρά τό γυιό του τόν Παναγιώτη, ἓνα ἀγόρι δώδεκα χρονῶν, πού τόν εἶχε παρονοματίσει χαϊδευτικά ! «Πάπο» ἢ μακαρίτισσα ἢ Ἀργυρώ, ἢ γυναικα τοῦ Μπαμπούκου. Μά ὁ Πάπος τοῦ ἔφευγε. Πηδοῦσε ἀπό βράχο σέ βράχο, ἀπό ἀκρογιαλιά σ' ἀκρογιαλιά. Ἀγαποῦσε πολύ νά τρέχει, νά χαζεύει καί νά μήν ἀκούει τόν πατέρα του. Ὅταν δέν μπερμπάντενε στούς γιαλούς κυνηγώντας στά καβούρια θαλάμια ἢ μικρά χταποδάκια στά ρηχά σάν ἦταν μπουνάτσα, ἔτρεχε στά «Κοτρώνια», ἀπάνω στό ψήλωμα, ὅπου ἦταν χτισμένο σιμά στό ἐκκλησιάκι τοῦ Ἁγίου Νικολάου, ψηλά στό ξάγναντο, τό σπιτάκι τους. Κυνηγοῦσε τίς φωλιές. Δέν ἄφηνε κουκοβαγιόπουλο νά μεγαλώσει, γιά νά μή λαλοῦν τή νύχτα στούς βράχους. Ἄν ἔπεφτε μικρός γλάρος στά χέρια του, τοῦ ἔκοβε τά φτερά καί ζητοῦσε νά μάθει ἀπ' αὐτόν τήν τέχνη πῶς νά καταπίνει ἀμάσητα τά ζαχαρωτά, ὅσα κατῶρθωνε νά κλέβει ἀπό τό Βασίλη τόν καραμελᾶ.

Ἡ θαλασσινή αὐτή ἐκδρομή ἔμελλε νά κρατήσῃ σαρανταοχτῶ ὥρες ἢ τό πολύ τρεῖς ἡμέρες. Ὁ Μπαμποῦκος δέν ἠθελε ν' ἀφήσῃ τό γυιό του νά «ξεμπουρδαλιάζῃ» καί γύρευε νά τόν πάρει μαζί του. Ὁ Πάπος ἀγαποῦσε βέβαια τίς βάρκες, ἀγαποῦσε καί τή θάλασσα, μά δέν ἔστεργε τήν πειθαρχία. Ἡ βάρκα, ἐκείνη ὅπου πήγαινε μαζί μέ ἄλλους δυό ἀκόμη ὁ πατέρας του, τοῦ φαινόταν σά φυλακή. Κι ἅμα μυρίστηκε πῶς ὁ πατέρας του εἶχε σκοπό νά τόν πάρει μαζί του, ἐφρόντισε νά γίνῃ ἀφαντος.

Ὁ γέρος τόν κυνήγησε. Μιά ἢ δυό φορές εἶδε τόν «διακαμό» του, τόν ἥσκιο του, πίσω ἀπό τοὺς βράχους. Ὁ Πάπος ἤξερε πολλά τσαλιμάκια καί τά ποδάρια του

τόν άκουγαν. Δέν είχε ρευματισμούς αυτός! Ποϋ νά τόν φτάσει ό γέρο Μπαμποϋκος!

Στό τέλος λαχανιασμένος, ξεγλωσσιασμένος γύρισε ό Μπαμποϋκος άπρακτος κοντά στους συντρόφους του πού άνυπομονοϋσαν πότε νάρθει.

— Μά έλα δά, τοϋ φώναξε ό Καλούμπας άμα τόν είδε νά έρχεται χωρίς τό γυιό του. Έλα, κι άς κουρεύεται!

— Καλύτερα, λείπει κι ό μελεās του, είπε ό Νιόγαμπρος.

Ό γέρο θαλασσινός έσκυψε, έλυσε τή μπαρούμα καί πήδησε στή βάρκα. Τό ίδιο έκαναν κι οί άλλοι δυό.

— Μοϋ έβγαλε τήν ψυχή άνάποδα τό διαολόπαιδο, είπε ό Μπαμποϋκος, νά τρέχω νά τόν κυνηγώ.

Ήταν στ' αλήθεια πολύ θυμωμένος. Άμα μπήκε στή βάρκα ξεχασε νά κάνει τό σταυρό του, μόνο είπε χωρίς νά τό σκεφτεί:

— Καλό πνίξιμο, παιδιά.

Ό Καλούμπας έγέλασε δυνατά· ό Νιόγαμπρος έσώπασε, ή Νιόνυφη ή γυναίκα του πού τούς έκοίταζε άπό τό παράθυρο άκουσε τό φριχτό άστείο τοϋ γέρου. Τό μέτωπό της ζάρωσε καί στεναγμός έφούσκωσε τό στήθος της.

— Άστοχιά στό λόγο σου, ψιθύρισε.

Τής ήρθε τότε ή παράξενη ιδέα νά φωνάξει πίσω τόν άντρα της, νά τόν κρατήσει, νά μήν τόν αφήσει, νά φύγει. Μά τής έλειπε τό θάρρος καί δέν τολμοϋσε νά κάνει ένα τέτοιο πράμα. Ήξερε πώς εκείνος θά τήν κορόϊδευε ίσως καί πώς ποτέ δέ θά υποχωροϋσε στά παρακάλια της.

Κι ή Νιόνυφη έκλαψε.

Στό ξεπροβόδισμα τῆς βάρκας μπροστά, ἐκτός ἀπό τῇ Νιόνυφῃ δέν ἦταν ἄλλος παρά ἡ θειά-Σειραϊνῶ τό Κουρτεσάκι. Ὑστερα ἀπό λίγο ὁ Πάπος, φαγκρίζοντας καί γελώντας σάν ἀποκρηάτικη μουτσούνα, κοκκαλιάρῃς, κατάμαυρος κι ἡλιοψημένος, ἦρθε στή σκάλα ὅταν ξεμάκραινε ἡ βάρκα ὡς πενήντα ὀργυιές κι ἐκοίταζε τοὺς ψαράδες πού ἄφηναν τὰ κουπιὰ κι ἐτοιμάζονταν ν' ἀνοίξουν πανιά κατὰ τό πέλαγος.

— Καλό κατενόδιο, πατέρα μου, εἶπε.

— Γιατί, παλιόπαιδο, δέν πῆγες μαζί; τόν ρώτησε ἡ Σειραϊνῶ τό Κουρτεσάκι.

— Γιά νά ρωτᾷς ἐσύ, εἶπε μ' αὐθάδεια ὁ Πάπος.

— Καί ποῦ θά πᾶς τό βράδυ νά ἐρμκοκοιμηθεῖς; Ὁ πατέρας σου θά πῆρε μαζί του τό κλειδί τοῦ σπιτιοῦ σας.

— Ἔρχομαι στό σπίτι σου, πού ἔχει τοὺς τρεῖς τοίχους καί τῇ μισῇ σκεπῇ, ἀπάντησε πονηρά ὁ μάγκας.

— Ἄν θέλεις ἔλα, εἶπε ἡ φτωχή γρηά.

Ἡ θειά Σειραϊνῶ κουβαλοῦσε στάμνες στά σπίτι ἀπό τίς βρύσες καί τὰ πηγάδια τοῦ χωριοῦ. Ρουφοῦσε ταμπάκο, ἦταν πονόψυχη γιά τόν καθέναν, καί ἦταν ἔρημη καί μοναχὴ στόν κόσμο.

Εἶχε χαρίσει τό φτωχικό καινουργοχτισμένο σπιτάκι τῆς σέ μιά γειτονοπούλα πού τῇ συμπάθησε χωρίς κι αὐτὴ νά ξέρει γιατί. Μέ τό σπιτάκι αὐτό γιά προικιό παντρεύτηκε ἡ φτωχὴ γειτονοπούλα. Ἡ Σειραϊνῶ εἶχε ξεχειμωνιάσει δυό χρονιές στό μισοχαλασμένο σπιτάκι τῆς Σκωριανίνας τῆς μακαρίτισσας. Τό σπίτι εἶχε στ' ἀλήθεια δυό πέτρινους τοίχους, ἓναν ξυλότοιχο, μισὴ σκεπῇ, κι ἦταν ἀνοιχτό καί δίχως χώρισμα· ὁ τέταρτος τοίχος εἶχε γκρεμιστεῖ τώρα καί πολὺν καιρό.

Ὅπως ἔδειχναν τὰ πράματα, καί φέτος ἡ θειά Σειραϊνῶ ἔμελλε νά ξεχειμωνιάσει στό ἴδιο ρημάδι. Ἄν

ή κοπέλλα πού είχε προικίσει δέν εϋρίσκε τύχη τόσο γρήγορα νά παντρευτεί, θά είχε ή γρηά ένα καταφύγιο καί θάμενε μαζί της στό ίδιο σπίτι. Μά θέλησε νά κάνει τό καλό σωστό, καί μόλις έγιναν τά στεφανώματα έμάζεψε τά πράματά της κι έφυγε.

Στό καλύβι μέ τούς τρεις τοίχους έπήγε τή νύχτα εκείνη νά κοιμηθεί ό Πάπος. Τό άνοιγμα πού άφηνε ό τέταρτος τοίχος φραζόταν κουτσά-στραβά μ' ένα παλιό παραβόπανο πού είχε χαρίσει τής θειάς Σειραϊνώς άλλος πάλι γείτονας.

— Καί βάσταζε ή ψυχή σου, μωρέ, νά μήν πās μέ τόν πατέρα σου πού σέ ήθελε, είπε ή Σειραϊνώ άμα εκείνος ξαπλώθηκε τυλιγμένος σέ μιá παλιά τριμμένη βελόντζα.

Άντί γιά άπάντηση ό Πάπος άρχισε νά ροχαλίζει.

ΤΟ ΦΕΓΓΑΡΙ είχε «πιαστεί» χειμωνιάτικο» καί όλοι έλεγαν «δίπλα τό φεγγάρι, όρθιος ό караβοκύρης». Τήν πρώτη μέρα ήταν καλωσύνη καί τή δεύτερη ως τό δειλινό. Κατά τό βράδυ ό καιρός έχάλασε· σύννεφα μαύρα είχαν μαζευτεί στό βοριά καί στήν άνατολή. Ό καιρός έχειροτέρεψε πολύ καί κατά τό πρωϊ άγρίεψε. Βροχή, άνεμος, φουρτούνα.

Καιρός γιά ψάρεμα δέν ήταν πιά. Ή βάρκα δέ φάνηκε νά γυρίσει.

Οί ναυτικοί άνήσυχoi έλεγαν πώς ό άνεμος δέ θ' άφηνε τούς τρεις ψαράδες νά πλησιάσουν τήν άπέναντι στεριά, μά ή θά βρίσκονταν τρυπωμένοι πουθενά στό νησί ή θ' άπήφησαν τή θαλασσοταραγή καί θά ριποκινδύνευσαν νά γυρίσουν πίσω στό λιμάνι. Μπορεί νά ήταν καί στό πέλαγος. Ή βάρκα βέβαια θά πήγαινε

ξυλάρμενη· σέ λίγο έπρεπε νά έρθουν. «Όπου ν'ανε θά φανοῦν».

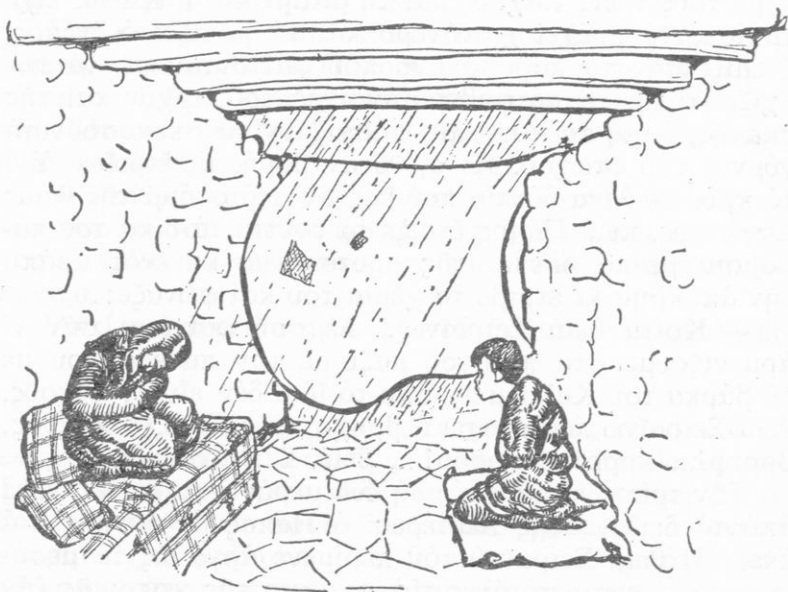
Τή δεύτερη νύχτα ὁ Πάπος ἐκάτιασε καί πάλι ἡ ἐκούρνιασε, καθώς οἱ κότες καί τά περιστέρια, στό σπί-τι μέ τούς τρεῖς τοίχους καί τή μισή σκεπή. Καθώς εἶχε ἀρχίσει νά βρέχει χιονόνερο καί νά βουίζει ὁ ἄνεμος, ἀνεμίζονταν τό караβόπανο πού φαίνονταν σά νά πά-σχιζε νά φράξει τό φοβερό ἄνοιγμα τοῦ τοίχου καί τῆς σκεπῆς, ὅπως τά κουρέλια πασχίζουν νά σκεπάσουν τή γύμνια τοῦ φτωχοῦ. Κι ἐγινόταν βουή, κι ἔτριζαν ἀπό τό κρύο τά λίγα δόντια πού ἔμεναν στό στόμα τῆς θειᾶς Σειραῖνῳς, κι ὁ Πάπος ἔτριζε τά δόντια τά δικά του πα-ρόμοια μέ τά δόντια τῆς μουτσούνας κανενός ἀράπη τήν ἀποκρηά κι ἔτριβε τά χέρια του καί φώναζε:

— Κοίτα θειά Σειραῖνῳ... Δέ σοῦ φαίνεται σάν ν' ἄρμενίζουμε στό πέλαγος μαζί μέ τόν πατέρα μου μέ τή βάρκα τοῦ Καλούμπα; ὅλο τό ἴδιο δέν εἶναι; Ἄκοῦς, θειά Σειραῖνῳ πῶς πέφτει ἡ βροχή, πῶς βουίζει ὁ ἀέρας, βrrrrr!..., κrrrr!.. μπrrrrr!..., θειά Σειραῖνῳ!

Τήν τρίτη νύχτα, δηλαδή ἓνα μερόνυχτο καί ἕξ ὥρες ἀπό τό δειλινό τῆς Δευτέρας, ὁ Πάπος δέ φάνηκε πιά ἐκεῖ. Ἡ θειά Σειραῖνῳ τόν περίμενε ἀργά ὥς τά μεσά-νυχτα καί ρωτοῦσε ὅλες τίς γυναῖκες τῆς γειτονιάς ἐάν τόν εἶδαν. Μά ἄδικα. Ὁ Πάπος δέν ἦρθε.

ΕΠΑΝΩ στήν ἐρημική ἀκρογιαλιά, στή γλώσσα τῆς γῆς πού σχηματίζει τό λιμάνι, ἓνα μίλι ἀντίκρυ στό χω-ριό, ἐνύχτωνε κιόλας κι ἓνα πράμα σάλευε ἐκεῖ, σιμά σέ μιά σπηλιά, κάτω ἀπό ἓναν ψηλό ἀπόκρημνο βράχο. Εἶχε ἔρθει ἐκεῖ κατά τό ἡλιοβασίλεμα. Μέ τό σούρουπο, κάτω ἀπό τό συνεφιασμένο οὐρανό πού σκέπαζε τήν

ταραγμένη θάλασσα δέ φαινόταν πιά ἂν ἦταν παιδί.
ἢ ἀγρίμι τό ζωντανό πού κουνιόταν ἐκεῖ στό σκοτάδι.
Ὁ Πάπος εἶχε ἀρχίσει νά ντρέπεται, γιατί δέν εἶχε
πάει μαζί μέ τόν πατέρα του. Ὅλοι οἱ θαλασσινοί ἔλε-

—Κοίτα, θειά Σειραῖνώ. Δέ σοῦ φαίνεται σά ν' ἀρμενίζουμε στό πέλαγος;

γαν, τούς ἄκουγε αὐτός νά λένε, πώς γιά νά γίνει κανεῖς
καλός ναυτικός πρέπει νά περάσει ἀπό φουρτούνα, ἀπό
πολλές μάλιστα φουρτούνες. Μά ἅμα «κατιάζει» κανεῖς,
ἀπαράλλαχτα ὅπως οἱ κότες, στό σπιτάκι τῆς θειά Σει-
ραῖνῳς μέ τούς τρεῖς τοίχους καί τή μιά σκεπή καί τό
καραβόπανο, δοκιμάζει ὅλα τά κακά τῆς φουρτούνας
χωρίς νά μπορεῖ νά γίνει ποτέ καλός θαλασσινός.

Σάν είδε ό Πάπος ότι επέραςαν σαρανταοχτώ ώρες κι ή βάρκα δέ φάνηκε πουθενά, καί οί θαλασσινοί έλεγαν ότι δέ μπορούσε νά εΐνε στήν αντικρινή στεριά, αλλά κάπου εκεί στό νησί θά βρισκόταν τρυπωμένη καί όπου νάνε θά φαινόταν, τό κακοκέφαλο παιδί άνησυχησε, όσο μπορούσε ν' άνησυχήσει ένας μάγκας σάν τόν Πάπο, καί έφερε όλο τό γύρο τοϋ λιμανιοϋ καί έφτασε αντικρύ στό μέρος άπ' όπου είχε ξεκινήσει ή βάρκα. Έκει έμενε καί κοίταζε τό πέλαγο πού χόρευε κάτω από τήν άγρια τρικυμία κι άγνάντευε ζητώντας νά ξανοίξει πουθενά τή βάρκα. Κι έκλαιγε ή ψυχή του μέσα βαθιά καί μάτωνε ή καρδιά του γιατί είχε παρακούσει καί δέν έπήγε μαζί μέ τόν πατέρα του.

Τό χιονόνερο είχε πάψει, καί πάλι ξανάρχισε, καί πάλι έπαψε. Κι ό βορειοανατολικός άνεμος, ό γραΐγος, φυσούσε μέ όλη του τή δύναμη.

— Κάνε, Θέ μου, έλεγε ό Πάπος, νάρθει ό πατέρας μου καί νά μή μέ καταριέται πού δέν πήγα μαζί του. "Αη μ' Νικόλα μ', πού σ' έχω γείτονα, οϋτε σοϋ έφερα ποτέ κερι καί λιβάνι... άχ, άν καμιά φορά έκλεψα καί κανένα σπίρτο ή άπόκερο άπό μέσα άπό τό εκκλησιδάκι σου, μπροστά στό εϊκόνισμά σου, όπου σύ έκανες πώς δέ μέ γλέπεις... γιά νά κυνηγώ τίς νυχτερίδες καί τά κουκουβαγιόπουλα τή νύχτα... μή μέ ξεσυνερίζεσαι καί φέρε γρήγορα τόν πατέρα μου πίσω... καί νά μή βαρυγνωμᾷ πού δέν πήγα μαζί του... κι εγώ νά σοϋ φέρω άλλα τόσα κι άλλα τόσα κι άλλα τόσα όσα σπίρτα καί κεριά σοϋ έκλεψα.

ΚΑΘΩΣ έπεφτε τό σούρουπο είχε ιδεί ό Πάπος πέρα εκεί, άνοιχτά στό πέλαγος, ένα πράμα σάν φελλό, σάν

καρυδότσουφλο νά παραδέρνει καί νά χάνεται στόν
ἀφρό τῆς θάλασσας. "Ἄσπρο πανί δέν ἦταν, ὄχι, ἀλλά
ἓνα μαῦρο πρᾶμα σάν ἓνας μαῦρος λεκές. "Υστερα πύ-
κνωσε τό σκοτάδι κι ἔγινε νύχτα. Κι ἀφοῦ πέρασε ὥρα
ἀρκετή, πόση δέν ἤξερε, ἀλλά «μιὰ ὥρα, μιὰ ὥριτσα»,
τοῦ φάνηκε σά ν' ἄκουσε βρόντο, ἔπειτα μπερδεμένες
φωνές, ἔπειτα πάλι σφυρίγματα δυνατά καί τρίξιμο φο-
βερό, ὥστερα τό βουῖσμα τῆς θάλασσας πού τά σκέπαζε
ὅλα καί τό ἀδιάκοπο βογγητό τοῦ ἀνέμου πού τά ἔπνι-
γε ὅλα.

Ὁ Πάπος ἔλπιζε, πίστευε πώς ἐκεῖνο τό μαῦρο ση-
μαδάκι ἦταν χωρίς ἄλλο ἢ βάρκα τοῦ πατέρα του καί
πώς ὁ κρότος καί οἱ φωνές πού ἄκουσε ἀνακατωμένες
μέ τή βουή τοῦ ἀνέμου δέν ἦταν ἤχοι ἰδιότροποι τῆς
τρικυμίας. Ἦταν βέβαιος ὁ μικρός θαλασσινός μάγκας
πώς οἱ θόρυβοι ἐκεῖνοι δέν εἶχαν καμιὰ σχέση μέ τή
βουή τῶν κυμάτων, πώς ὁ κρότος ἦταν τό χτύπημα πού
κάνει ἓνα καράβι ὅταν τρακάρει καί σπάζει καί πώς
οἱ φωνές ἦταν φωνές ἀγωνίας.

Στίς φωνές αὐτές ἀπάντησε ὁ Πάπος μέ σπαρακτι-
κά κλάματα. "Ἀρχισε νά κλαίει μ' ἀναφυλλητά. Ὁ πα-
τέρας του σίγουρα θά πνιγόταν. Κι αὐτός δέ μποροῦσε
νά τόν βοηθήσει. "ὦ, νά εἶχε τόση δύναμη,, ὅση ὁ ἄνε-
μος κι ἡ θάλασσα!

Μιά ἀστραπή ἔσκισε τό σκοτάδι. "Ὡς ἑκατό ὀργυιές
ἀνοιχτά στό πέλαγος εἶδε ὁ Πάπος γιά μιὰ στιγμή κάτω
μαῦρα πράματα νά ξεμυτίζουν ἀπ' τό κῦμα.

— Τ' Ἀραπάκια! εἶπε μέσα στά κλάματά του τό
παιδί. Ἐπάνω στ' Ἀραπάκια ἔπεσαν, ὦ, κι ἐγώ πού δέν
πῆγα μαζί τους!

Ἡ πρώτη σκέψη του ἦταν πώς ἂν εἶχε πάει μαζί
θά τούς ἐγλύτωνε. Ἡ δεύτερη ὁρμή του ἦταν νά γδυθεῖ

καί νά πέσει στήν θάλασσα, ἢ χωρίς νά γδυθεῖ, νά τρέξει νά βοηθήσει κολυμπώντας τόν πατέρα του. Ἀλλά πῶς; Ποῦ νά πάει; Πῶς νά φτάσει ἐκεῖ; Μήπως ἦταν κοντά! Κατάλαβε πῶς σίγουρα θά τόν κατάπιναν τά κύματα ἢ θά τσακιζόταν ἀπάνω στους βράχους.

Ἡ τρίτη σκέψη του ἦταν νά τρέξει στό χωριό νά φωνάξει τούς κατοίκους, τούς φίλους καί τούς γειτόνους, νά τρέξουν μέ βάρκες νά σώσουν τούς ἀνθρώπους πού πνίγονταν. Μά ἔπρεπε νά τρέξει χίλια βήματα τόν ἀνήφορο γιά νά φτάσει στήν κορφή τῆς ἀκρογιαλιᾶς πού ἀντίκρυζε τό χωριό. Καί οἱ φωνές του, ὅσο δυνατές, ὅσο διαπεραστικές κι ἂν ἦταν, δέ θ' ἀκούγονταν πέρα, θά πνίγονταν καί θά βουβαίνονταν μέσα στή φοβερή βουή τῆς τρικυμίας.

Τ' ΑΡΑΠΑΚΙΑ ἦταν κάτι ξέρες πού μόλις ξεπρόβαιναν ἔξω ἀπό τό κύμα οἱ μαῦρες μυτερές κορφές τους. Ὁ Πάπος ἄθελά του θυμήθηκε ἐκείνη τή στιγμή ἓνα αὐστριακό θωρηκτό, πού περνώντας μιὰ φορά ἔξω ἀπό τό νησί κιντύνεψε νά πέσει ἐπάνω στ' Ἀραπάκια, ἀλλά τή γλύτωσε. Τότε αὐτός ἦταν ἑφτά χρονῶν καί τό θυμόταν καλά.

— Ἦταν μαζωμένοι, ἔλεγε ἀπό μέσα του, πέρα στό Μεγάλο Λιμάνι ὁ μπάρμπα Λουκάς, ὁ Κοτίμπας, ὁ Διολέττας καί τόσοι ἄλλοι θαλασσινοί καί κοιτάζαν τό αὐστριακό, κοτζάμ βουνό πού γύριζε κατά τά νησιά καί λιγάκι ἀκόμη ἤθελε νά πέσει στά ρηχά, κοντά στ' Ἀραπάκια, κι ἔλεγαν:

— Παναϊά μ', θά πέσει ἀπάνω στ' Ἀραπάκια! Παναϊά μ', θά πέσει ἀπάν'!

Μά μέ μιά βόλτα ἔστριψε κεῖνο πάλι κι ἔφτασε κατά τά Μερμήγκια κι ὁ μπάρμπα Λουκάς εἶπε:

— Γλύτωσ' ἀπ' τ' Ἀραπάκια, ἀπό τά Μερμηγκάκια δέ θά γλυτώσει.

Μά κι ἀπό κεῖ γλύτωσε.

Καί τ' Ἀραπάκια πού λυπήθηκαν τούς Αὐστριακούς ἔσπαζαν σήμερα τή βάρκα τοῦ πατέρα του καί τόν ἐπνιγαν αὐτόν καί δυό ἄλλους δικούς μας!

— ὦ, κάνετε ἔλεος, καλά Ἀραπάκια, γλυτώστε τους καί μήν τούς ἀφήνετε νά πνιγοῦν. Ἐλεος, Ἀραπάκια, ἔλεος!..

ΠΡΩ·Ι-ΠΡΩ·Ι· τά ξημερώματα τῆς Πέμπτης δυό μεγάλες καί γερές βάρκες ἐπῆγαν κι ἔψαξαν τριγύρω στ' Ἀραπάκια ἀνάμεσα στό Ἀσπρονήσι καί στήν Ἀρκο κοντά στά Μυρμήγκια, τίς ἄλλες ξέρες μπρός στό λιμάνι. Μά δέ βρῆκαν οὔτε βάρκας λείψανο οὔτε ἀνθρώπου.

Δυό τρεῖς ἡμέρες ἀργότερα, ὅταν ἔγινε καλωσύνη, μιά βρατσέρα ξένη βρῆκε ἓνα κουπί νά πλέει στόν ἀφρό κατά τήν ἀντίθετη μεριά τοῦ πελάγου. Καί ἓνας ἄλλος πάλι ψαράς βρῆκε διάφορα σύνεργα τῆς ψαρικῆς, πού ἡ θάλασσα τά εἶχε πετάξει ἔξω στήν ἀμμουδιά.

Κι ἂν ἦταν ἀλήθεια αὐτά πού εἶχε ἰδεῖ ὁ Πάπος κορμιά γαντζωμένα, ἐπάνω στίς ξέρες τ' Ἀραπάκια, κι ἂν πραγματικά εἶχε ἀκούσει φωνές ἀγωνίας, κι ἂν ἀκόμη ὅλα αὐτά τά εἶχε φανταστεῖ, ἔτσι κι ἄλλιῶς οἱ ἀνθρώποι λογαριάζονταν πιά γιά χαμένοι. Εἴτε στ' Ἀραπάκια εἴτε ἀλλοῦ, μιά φορά εἶχαν πνιγεῖ.

Ὅχτώ μέρες ὕστερα ἀπό τό ξεκίνημά τους τά κορμιά τῶν δυό ψαράδων βρέθηκαν πεταμένα ἀπό τή θάλασσα

σέ μιάν ἔρημη ἀκρογιαλιά. Τό τρίτο δέ βρέθηκε πουθενά. "Ω, ποιός θά κάτσει νά διηγηθεῖ τά συναξάρια τῶν θαλασσινῶν, τῶν μαρτύρων τῆς θάλασσας, πού γιά νά βγάλουν τό ψωμί τους χάνουν τή ζωή τους καί πού ἀξίζουν κάθε λύπη καί συμπόνια! Κάθε χρόνο ἡ θάλασσα μᾶς ζητάει τό θῦμα της. Κάθε χρόνο κάποιος θά μαυροφορέσει στό μικρό μας νησί.

"Όταν ὕστερα ἀπό τή συμφορά ξαναεῖδε ἡ θειά Σειραῖνῶ τόν Πάπο, ἦταν τόσο συλλογισμένος καί σοβαρός, πού τῆς φάνηκε ὅτι ἡ συμφορά τόν εἶχε κάνει μονομιᾶς ἄντρα.

Κι ὁ πρῶτος λόγος πού εἶπε στό ὀρφανό, κλαίγοντας μ' ὅσα δάκρυα τῆς εἶχαν μείνει ἀπό τά δικά της τά βάσανα, ἦταν:

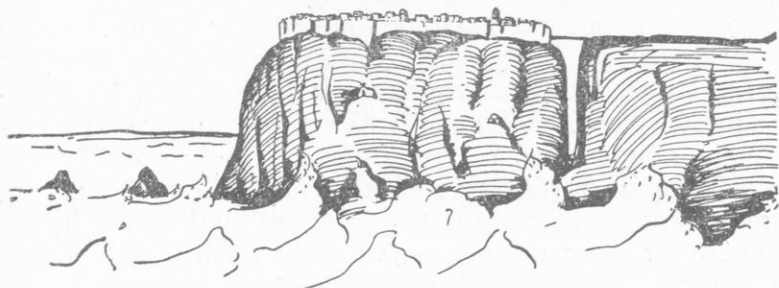
— Καλά πού δέν πῆγες μαζί, παιδάκι μου!

Φτωχός Άγιος

ΟΤΑΝ είμαστε παιδιά, άμα δέν είχαμε τίποτε άλλο νά κάνουμε, παίρναμε συχνά από πίσω τίς μαννάδες μας ή τίς θειάδες μας όταν έβγαιναν στά χωράφια ή στους έλαιώνες ή περνούσαμε τήν ήμέρα μας κοντά τους στους μακρινούς άμμουδερούς καί κάτασπρους γιαλούς, όπου δέν κάναμε άλλο παρά νά σκοτίζουμε καί νά χασομερούμε μέ τίς άταξίες μας τίς φίλεργες γυναίκες, πού καταγίνονταν νά λευκαίνουν τά πανιά τους.

Άν καμιά γειτόνισσα είχε τάξιμο ν' ανάψει τά καντήλια κανενός έρημοκκλησιού γιά τό καλό του άντρός της πού αρμένιζε σέ μακρινά πελάγη, άν κανένας παπάς πήγαινε νά λειτουργήσσει σέ ξωκκλήσι, ξεφεύγαμε κρυφά άπ' τίς μαννάδες μας καί τρέχαμε σάν κολλητήρια πίσω από τίς προσκυνητρες. Καί ξαφνιάζονταν οί άγαθές γυναίκες όταν μās έβλεπαν άπρόσκλητους νά πηγαίνουμε μαζί τους, χωρίς άλλο εφόδιο παρά μονάχα κανένα κομμάτι ψωμί πού είχαμε πάρει κρυφά από τό έρμάρι του σπιτιού μας.

Ἄπ' ὅλες αὐτές τίς ἐκδρομές ἢ ὠραιότερη γιά μᾶς ἦταν στό Κάστρο, τό παλιό χωριό τοῦ νησιοῦ, πού ὕστερα ἀπό τό 1821 εἶχε μείνει ἀκατοίκητο κι εἶχε ὀλότελα ρημάξει. Τό Κάστρο αὐτό ἦταν μιά ἀληθινή γλαροφωλιά, πού ὑψωνόταν ἐκατό ὀργυιές πάνω ἀπό τή θάλασσα καί συγκοινωνοῦσε μέ τή στεριά μ' ἓνα στενό ξύλινο γεφύρι στημένο πάνω ἀπό ἓνα φοβερό βάραθρο, πού ἔχασκε βαθύ καί μαῦρο ἀπό κάτω. Στήν παλιά ἐποχή τό γεφύρι αὐτό ἦταν κινητό· ἀνεβοκατέβαινε κατὰ τίς ὥρες πού ὠρίζαν οἱ προεστοί τοῦ χωριοῦ· καί ὅταν ἤθελαν οἱ Καστρινοί μπορούσαν νά κόψουν κάθε συγκοινωνία μέ τή στεριά· μ' ἀπό τήν ἐποχή πού εἶχε ἐγκαταλειφθεῖ τό Κάστρο, τό γεφύρι πιά δέν εἶχε ξανανέβει.

Τό κάστρο αὐτό ἦταν μιά ἀληθινή γλαροφωλιά.

Τό σημερινό χωριό, ὅπου ἦρθαν καί κατοίκησαν οἱ παλιοί Καστρινοί, εἶναι χτισμένο σ' ἓνα πρόσχαρο καί φιλόξενο μεσημβρινό ἀκρογιάλι. Τό Κάστρο ἦταν χτισμένο στό βορεινή ἄκρη τοῦ νησιοῦ σέ ἀπάτητη κι ἀπρόσιτη μεριά. Καί δέ λέω ὑπερβολή ἂν βεβαιώσω πώς τό μέρος ἐκεῖνο ἦταν μιά ἀπό τίς ἀγριώτερες τοπο-

θεσίες πού μπορεί κανείς νά συναντήσει στίς γελαστές ακρογιαλιές τής πατρίδας μας.

Έκείνο πού θά δυσκολευτεί νά καταλάβει όποιος πάει σήμερα νά ιδεί τό Κάστρο εΐναι πώς κατώρθωσαν νά ζουν άνθρωποι επάνω στόν άγριο αὐτόν ξερόβραχο. Πολύ μεγάλη ήταν ή ανάγκη πού τούς βίαζε. Ό φόβος τών Τούρκων καί τών Άλγερινῶν κουρσάρων, πού κούρσευαν χωριά καί πολιτείες παραθαλάσσιες, τούς έκανε νά κλειστούν απάνω στό βράχο εκείνο, πού ή ίδια ή φύση τόν είχε κάνει έτσι απρόσιτο κι απόρητο.

Μέσα καί γύρω από τό παλιό Κάστρο σώζονταν ακόμη, όταν ήμουν παιδί, καμιά τριανταριά εκκλησάκια, απομεινάρια τοῦ παλιοῦ καιροῦ. Τά περισσότερα ήταν ολότελα ρημαγμένα· άλλα είχαν μόνο τούς τέσσερις τοίχους ὀρθίους καί άλλα λειτουργιόνταν ακόμη. Πολλά ήταν χτισμένα επάνω σέ περήφανους ψηλούς βράχους καί άλλα σέ βραχάκια κοντά στήν ακρογιαλιά. Τό καλοκαίρι τά χρύσιζε ὀλημερίς ὁ ήλιος, τό χειμῶνα τά έβρεχαν τά κύματα πού ὁ μανιασμένος βοριᾶς ἐτάραζε καί τινάζε ψηλά, ὀργώνοντας τό πέλαγος ἀπ' ἄκρη σ' ἄκρη, σπέρνοντας στούς γιαλούς ναύαγια καί συντρίμια, τινάζοντας τούς ἀφρούς ψηλά στόν ἀέρα ὅπως τινάζει ὁ γεωργός τό στᾶρι όταν τό λιχνίζει.

Σ' αὐτό τό μέρος λοιπόν ἐπήγαινα συχνά μαζί μέ τούς συνομήλικούς μου καί μάλιστα ὅποτε τύχαινε νᾶνε γιορτή καί νά γίνεται κανένα πανηγύρι. Κι ἔβλεπες τότε τό ἐρημωμένο μέρος νά ζωντανεύει καί νά παίρνει μιάν ὄψη χαρωπή, καί οἱ βουβαμένοι ἀντίλαλοι νά ξυπνοῦν καί ν' ἀντιλαλοῦν τίς εὐθυμες φωνές τών παιδιῶν καί τίς ὁμιλίες τών κοριτσιῶν πού φλυαροῦσαν σά खेलιδονάκια.

Ἔτσι καθένας μας μεγάλωνε μέ τήν ιδέα τοῦ Κάστρου, θρεμμένος μέ τ' ἀτέλιωτα παραμύθια γιά τὰ ἀμέτρητα στοιχειά πού κατοικοῦσαν μέσα στά χαλάσματά του. Κι ὅποτε τύχαινε κανένας μικρός μας σύντροφος νά κάνει γιά πρώτη φορά τό προσκύνημα στό Κάστρο, ἡ πρώτη ἀδερφική φροντίδα μας ἦταν νά τόν παραφυλάξουμε τήν ὥρα πού θά περνοῦσε σκυφτός τή μισοσκότεινη καμάρα, μέ ἀνοιχτό τό στόμα καί μέ γουρλωμένα μάτια, καί νά χτυπήσουμε, γιά τό καλορίζικο, τό κεφάλι του στή σιδερόπορτα φωνάζοντάς του: Σιδεροκέφαλος!

Οἱ περισσότεροι ὅμως ἀπό μᾶς εὑρίσκαν πολύ μεγάλη εὐχαρίστηση νά χτυποῦν μέ μανία τίς ραγισμένες παλιές καμπάνες πού σώζονται ἀκόμη σέ δυό ἢ τρία ἐκκλησιδάκια μέσ στό Κάστρο, παραβγαίνοντας ποιός θά τίς ἔσπαζε μιά ὥρα ἀρχήτερα. Καί δέ μᾶς φόβιζαν οὔτε οἱ φωνές τοῦ ἀγαθοῦ παπᾶ οὔτε ὁ βούρδουλας τοῦ χωροφύλακα ἢ τοῦ κλητῆρα τῆς δημαρχίας πού μᾶς φοβέριζαν.

Τρεῖς ἢ τέσσερις δρόμοι ἔφερναν ἀπό τή χώρα στό Κάστρο. Ἀπ' αὐτοῦς ὁ σπουδαιότερος λεγόταν ὁ μεγάλος δρόμος.

Περνοῦσε ἀνάμεσα ἀπό πολλές τοποθεσίες πού καθεμιά εἶχε τήν ἱστορία καί τούς θρύλους της γιά νεράιδες καί στοιχειά καί στό τέλος ἔφτανε σ' ἕνα ψήλωμα πού βρισκόταν ἀνάμεσα στίς δυό ψηλότερες βουνοκορφές τοῦ νησιοῦ. Αὐτό τό μέρος ἦταν ὁ Σταυρός. Καί πραγματικά ἐκεῖ βρίσκονταν στημένοι — πράμα ἄλλωστε πολύ συνηθισμένο στό νησί μας — ὄχι ἕνας μοναχά, ἀλλά τρεῖς σταυροί παμπάλαιοι, πού τά χρόνια, ὁ ἥλιος καί ἡ βροχή τούς εἶχαν ὀλότελα ξεθωριάσει.

Ὁ ἓνας ἀπ' αὐτοὺς ἦταν στημένος κατὰ τὸ Λεβάντε, ὁ ἄλλος κατὰ τὸ Κάστρο κι ὁ τρίτος κατὰ τὸ Γαρμπή. Καμιά ἑκατοστή βήματα παρακάτω, ἐκεῖ ὅπου ὁ δρόμος κατηφόριζε κι ἔστριβε κατὰ τὸ Κάστρο πού βρισκόταν ὡς μισή ὥρα ἀκόμη μακριά, ἡ γῆς ἦταν ὅλη κοκκινόχωμα, ἀνάμεσα σέ ρεῖκια καί σέ σκῖνα. Οἱ κυροῦλες μας κι οἱ προσκυροῦλες μας μᾶς ἔλεγαν ὅτι τὸ χῶμα ἐκεῖνο, πού εἶχε ἓνα τόσο ἀσυνήθιστο κόκκινο χρῶμα, μοσχοβολοῦσε κι ὅλας σά λιβάνι. Καί εἶτε ἡ φαντασία μας ἐπηρεαζόταν ἀπὸ τὰ λόγια τους, εἶτε ἦταν ἔτσι ὅπως ἔλεγαν, τὸ βέβαιο εἶναι πὼς καί σέ μᾶς φαινόταν πὼς ἐκεῖνο τὸ χῶμα στ' ἀλήθεια μοσχοβολοῦσε.

Ἄνθρωπος εἶχε ἀγιάσει ἐκεῖ - πέρα, ἔλεγαν. Πῶς; πότε; Σάν ξέννοιαστο παιδί πού ἤμουν δέν κοίταξα νά μάθω. Φαίνεται πὼς αὐτὸ εἶχε γίνει στά χρόνια τὰ παλιά καί ξεχάστηκε. Καί ὄχι μόνο αὐτό, ἀλλὰ καί τὸ ὄνομα ἐκείνου πού ἁγίασε εἶχε λησμονηθεῖ. Καί ὅπως λέει ὁ λαός: «Φτωχὸς ἅγιος δοξολογία δέν ἔχει».

Πέρασαν πολλὰ χρόνια ἀπὸ τότε. Κάποτε ἔτυχε νά περάσω ἀπὸ τὴ Μακεδονία καί νά γνωρίσω ἓνα συμπατριώτη μου πού ζοῦσε ἀπὸ πολλὰ χρόνια ἐκεῖ. Ὁ ἄνθρωπος αὐτός μοῦ ἔμαθε ἓνα σωρὸ πράγματα τῆς πατρίδας μας καί μοῦ διηγήθηκε κι ἓνα πλῆθος ὠραῖες παραδόσεις. Τότε θυμήθηκα καί τὸν ρώτησα ἂν ἤξερε τίποτε γιὰ τὴν παράδοση ἐκείνη εὐωδία ἢ ἂν εἶχε ἀκουστά γιὰ τὸν ἄνθρωπο πού εἶχε ἀγιάσει κοντὰ στοὺς Τρεῖς Σταυροὺς. Καί τότε ὁ συμπατριώτης μου μοῦ διηγήθηκε αὐτὴ τὴν ἱστορία:

ΤΩΡΑ καί διακόσια χρόνια ζοῦσε ἓνας φτωχὸς τσοπάνος, πού εἶχε τὸ μαντρί του στό κατάμερο τῶν Τριῶν

Σταυρῶν. Ἐνα πρωῒ σηκώθηκε προτοῦ χαράξει, ἄρμεξε τίς γίδες του, κι ἄφοῦ ξύπνησε τόν παραγουιό του τόν ἔστειλε νά πάει τήν καρδάρα γεμάρη γάλα στόν κολλήγα του, τόν προεστό, καί νά γυρίσει γρήγορα πίσω. Ἄν δεῖ κι ἄργοῦν νά τοῦ ἀνοίξουν, τοῦ εἶπε νά κράξει τό φύλακα τόν πορτάρη καί ν' ἀνεβάσει τό γάλα μέ τό παλάγκο¹) ἀπάνω στό Κάστρο. Ἀλλά νά μή φύγει προτοῦ νά πάρει εἶδηση ἀπό τόν κύρ-Ἀναγνώστη, τόν προεστό τοῦ κολλήγα του, μή τυχόν κι ἤθελε νά τοῦ παραγγεῖλει τίποτε. Τό παιδί πέταξε τήν κάπα του, ἐνίφτηκε μέ τό σταμνί, σφουγγίστηκε μέ τά μανίκια τοῦ πουκάμισού του, ἄρπαξε τήν καρδάρα κι ἔφυγε τρέχοντας.

Ὁ τσοπάνος τότε, ἄφοῦ ἔβαλε τό πολύ γάλα σ' ἕνα μεγάλο καζάνι, ἔρριξε μέσα μπόλικο ἀλάτι, ἀπ' αὐτό πού μάζευε μονάχος του ἀπό ἀκρογιαλιά σ' ἀκρογιαλιά, τρέχοντας ἀπάνω στούς βράχους ὅπου ἔβγαζε κοχύλια καί πεταλίδες. Ὑστερα ἄναψε φωτιά καί κοίταζε νά βράσει τό γάλα, γιατί, καθῶς ἔδειχναν τώρα τά πράματα, θ' ἀναγκαζόταν καί σήμερα νά προσφαγίσει μοναχά μέ γάλα, ἄν τύχαινε νά μήν τοῦ στείλει ὁ κολλήγας του κανένα παστόψαρο, πράμα πού δέν τό πολυπίστευε ὁ τσοπάνος. Γιατί ὁ γιδοβοσκός αὐτός δέν ἦταν ἀπ' ἐκεῖνους πού γίνονται φόρτωμα στούς ἄλλους, κι ἄν ὁ κολλήγας του δέν εἶχε ἀπό μόνος του τήν καλή διάθεση, αὐτός δέ θ' ἄρριχνε τά μοῦτρα του γιά νά τόν κάνει στανικῶς νά τόν φιλέψει ἢ ἄρμυρό ἢ ἄλλο τίποτε, ἄς ποῦμε. Καί νᾶταν τοῦλάχιστο ἄρκετό τό γάλα γιά νά πῆξει τυρί ἢ μυτζήθρα, ὑπομονή! Μά ὀργή Θεοῦ εἶχε πέσει ἐκεῖνον τό χρόνο στά βοσκήματα. Τά γίδια του τά

¹ Παλάγκο = βίντσι, τροχαλία.

μισά είχαν ψοφήσει. Λίγες μόνο γαλάρες του έμειναν.
 Όλες οι άλλες στέρφες. Δέν έκανε ο Θεός καλόν καιρό
 νά βγάλει ή γής χορταράκι νά βοσκήσουν τά ζωντανά.
 Τί θέλεις νά κάνουν κι αυτά τά καημένα!

Οι δύο ξένοι χαιρέτησαν τόν τσομπάνο.

Ύστερα ο τσομπάνος άρχισε νά σαλαγάει τό κοπάδι
 του βγάζοντας τά γίδια στήν παρακάτω ρεματιά.
 — Τσοϋ! τσοϋ! Στέρφα! Έ! Ψαρρή! δι! δι!

Μόλις προχώρησε λίγα βήματα, καί νά! δυό ἄγνωστοί ἄνθρωποι παρουσιάζονται μπροστά του καί τοῦ κόβουνε τὸ δρόμο. Φοροῦσαν παράξενες φορεσιές καί τὸ παρουσιαστικὸ τους, ἂν καί δέν ἦταν πολὺ ἄγριο, φαινόταν ὥστόσο ἀλλόκοτο. Ὁ βοσκὸς δέν τρώμαξε, μονάχα παραξενεύτηκε.

Ὁ σκύλος τοῦ κοπαδιοῦ ἔτρεξε κατὰ τὸ μέρος τους καί ἄρχισε νά τοὺς γαυγίζει θυμωμένος.

Οἱ δυό ξένοι χαιρέτησαν τὸν τσοπάνο βάζοντας τὸ χέρι πρῶτα στό στῆθος καί ὕστερα στό μέτωπο.

Ὑστερα, ὁ ἕνας ἀπὸ τοὺς δυό, ὁ γεροντότερος, εἶπε μέ βαθειὰ σκληρὴ φωνή σέ μιὰ ἀκατανόητη γλώσσα ὅπου ἦταν ἀνακατεμένες καί δυό - τρεῖς ἑλληνικὲς λέξεις:

— Ἐσύ μπελλέκ ἂ ν ἂ ρ α φ ἐμεῖς ντρόμο σ ο ὕ φ τ;¹

Ὁ τσοπάνος δέν κατάλαβε γρῦ.

Ὁ ξένος ξαναεἶπε συνοδεύοντας τὰ λόγια του μ' ἐκφραστικὲς χειρονομίες:

— Μ π ε λ λ έ κ, ποῦ πάει ντρόμο... πολλοί, πολλοί, ἐ λ έ φ ἐ λ ε φ ί ν;²

Ὁ τσοπάνος τότε ἄρχισε νά καταλαβαίνει πῶς τὸν ρωτοῦσε γιὰ τὸ δρόμο πού βγάζει στό Κάστρο.

Χωρὶς νά βάλει τίποτα κακὸ μέ τὸ νοῦ του, τοὺς ἔδειξε τὸ μεγάλο δρόμο πού ἔβγαζε στό Κάστρο, — αὐτός ἄλλωστε ἦταν ὁ μόνος πού φαινόταν — καί μέ νοήματα τοὺς ἔδωσε νά καταλάβουν ὅτι ἂν προχωροῦσαν καμιὰ ἑκατοστή βήματα ἀκόμη, θά ἔβλεπαν ἀπὸ μακριὰ τὸ Κάστρο νά ξεπροβάλλει ἐκεῖ κάτω στό γιालό, ἀνάμεσα στῇ στεριά καί στῇ θάλασσα.

¹ Ἐσύ τοῦ χωριοῦ ξέρεις σέ μᾶς τὸ δρόμο νά δείξης;

² Στό χωριὸ ἀπὸ ποῦ πάει ὁ δρόμος (ὅπου κατοικοῦν) πολλοί, πολλοί, χίλιες χιλιάδες;

Οἱ ξένοι τὸν χαιρέτησαν κουνώντας τὸ κεφάλι καὶ ἔφυγαν. Μὰ ὕστερα ἀπὸ λίγες στιγμές βλέπει ὁ βοσκὸς ἄλλους τέσσερις, ντυμένους τὸ ἴδιο μὲ τοὺς πρώτους, νὰ ξεπροβάλλουν ἀπὸ τὸ σύδεντρο σιγά-σιγά καὶ μὲ μεγάλη προφύλαξη γιὰ νὰ συναντήσουν τοὺς ἄλλους.

Αὐτοὶ οἱ τέσσερις φάνηκαν μονάχα γιὰ μιὰ στιγμή καὶ ὁ τσοπάνος τοὺς εἶδε νὰ γυρίζουν ἀνήσυχοι τὰ κεφάλια τους πρὸς τὰ πίσω, σὰ νὰ φοβόνταν μήπως τοὺς εἶδε κανεὶς, κι ἐχώθηκαν ξανά μέσα στοῦ δάσος. Ὁ γιδοβοσκὸς ἤθελά του, καὶ χωρὶς νὰ ξέρει κι αὐτὸς γιατί, πρόλαβε καὶ κρύφτηκε πίσω ἀπὸ τοὺς θάμνους.

Κάτι τοῦλεγε μέσα του πὼς δὲν ἐσύμφερε νὰ καταλάβουν οἱ τέσσερις ἐκεῖνοι πὼς τοὺς εἶχε ἰδεῖ. Τέλος καὶ οἱ ἔξη ἄγνωστοι ἐγίναν ἄφαντοι. Ὁ βοσκὸς στάθηκε στὸν ὄχτο πού βρισκόταν, ψηλός, στητὸς σὰν κυπαρίσσι, μὲ ἀγριόξανθα τὰ τραχιά στοιβωτὰ μαλλιά του. Στάθηκε ἀκουμπισμένος στὴν μακρυὰ του γκλίτσα καὶ ἄρχισε νὰ συλλογιέται· ὑποψίες καὶ φόβοι τὸν κυρίεψαν. Ἐκεῖνη τὴ στιγμή ἢ πρώτη ἀχτίδα τοῦ ἡλίου πού ἐβγαίνει πίσω ἀπ' τὸ βουνό ἐφώτισε τὸ πρόωρα ζαρωμένο μέτωπό του καὶ τὸ ἀδύνατο πρόσωπό του, δίνοντας μιὰ παράξενη ὁμορφιά στὸν τραχὺ καὶ ἄξεστο τσοπάνο, τὸν ψηλὸ καὶ σκληραγωγημένο, πού ἐβοσκε τὰ λίγα γίδια του στοῦ κατὰμερο τῶν Τριῶν Σταυρῶν.

Ὑστερα ἀπὸ λίγες στιγμές ἀκούει ἀπὸ πίσω του, ὄχι ἀπὸ πολὺ μακρυὰ, κάτι σὰ θρόϊσμα φύλλων καὶ τρίξιμο κλαδιῶν. Ὁ βασκὸς τινάχτηκε.

Ὁ θόρυβος αὐτὸς ἔμοιαζε σὰν περπάτημα ἀνθρώπων πού προχωροῦσαν μὲ πολλὴν προφύλαξη, μὰ δὲν κατάρθωναν μέσα στοῦ πυκνοφυτεμένο δάσος νὰ βουβάνουν ὁλότελα τὰ βήματά τους.

— Κι άλλοι έρχονται, ψιθύρισε ό τσοπάνος. Τί νά εΐναι τάχα, Θεέ μου;

Καί τότε μονομιᾶς έγινε φῶς στά μάτια τῆς ψυχῆς του.

— Θά εΐναι κουρσάροι! εΐπε.

Καί δίχως νά χάσει καιρό πηδᾷ ἐλαφρά πίσω ἀπό τούς θάμνους κι ἀρχίζει νά τρέχει στό δρόμο πού ὁδηγοῦσε στό Κάστρο.

— Στό ὄνομα τοῦ Κυρίου! ψιθύρισε μονάχα.

ΤΗΝ προηγούμενη νύχτα ἕνα κουρσάρικο, καράβι, γεμάτο ἄγριους καί αἰμοβόρους Μπαρμπαρέζους, ἄραξε στόν Ἀσέληνο, ἕναν ἀπόμερο ὄρμο πού βρίσκεται στά νοτιοδυτικά τῆς Σκιάθου.

Δεκαπέντε-εἴκοσι κουρσάροι ἀρματωμένοι ὥς τά δόντια βγῆκαν στή στεριά καί ἄρχισαν νά ἀνεβαίνουν τίς παγές τοῦ Ἀνάγυρου, τοῦ γραφικοῦ βουνοῦ, περπατώντας μέ πολλές προφυλάξεις καί διαλέγοντας τά πιό ἀπόμερα μονοπάτια.

Ὁ Σολμάν - βέν - Μπεϊμέτ, ὁ γεροντότερος ἀπό τή συντροφιά, ἔλεγε πῶς εἶχε ξαναπάει κι ἄλλοτε στό Κάστρο καί ἤξερε ποῦ κατοικοῦσαν οἱ ἄπιστοι. Μά ἀπό τότε εἶχαν περάσει πολλά χρόνια, ἔλεγε, καί δέ θυμόταν πιά καλά τό δρόμο. Τήν ἐποχή πού ὁ Σολμάν εἶχε πολεμήσει τούς ἄπιστους, τό μακρύ μουστάκι του τό στριμμένο σάν ἀγκίστρι, ἦταν μαῦρο σάν τοῦ κοράκου τό φτερό. Μά τώρα τά χιόνια τῶν γερατειῶν εἶχαν λευκάνει ἄφθονα τήν πλούσια χαίτη του.

Ὡστόσο ὁ γέρο Σολμάν εἶχε βάλει φαίνεται σημάδι τήν κορφή τοῦ βουνοῦ τῆς Καραφιλιτζανάκας καί

έχοντας αυτήν μπροστά του τραβοῦσε ολόϊσα κατά τό βοριά.

Τό σχέδιο τῶν Μπαρμπαρέζων δέν ἦταν καί τόσο πολύπλοκο. Μ' ὅλο πού τό καράβι τους ἦταν μικρό, οἱ κουρσάροι ὅλοι μαζί ἦταν καμιά ἐξηνταριά. Οἱ διπλοὶ ἀπ' αὐτούς πού εἶχαν βγεῖ ἔξω εἶχαν μείνει ἐπάνω στό καράβι. Πῆγαν κι ἄραξαν νύχτα κρυφά στόν Ἀσέληνο γιά νά μή φανερωθοῦν. Ἄν περνοῦσαν μέ τό καράβι τους κάτω ἀπό τό Κάστρο ἦταν σά νά ἔδιναν εἶδηση στοὺς ἄπιστους νά κλείσουν τή σιδερόπορτα καί νά σηκώσουν τό κινητό γεφύρι. Βγῆκαν λοιπόν μονάχα αὐτοὶ οἱ δεκαπέντε-εἴκοσι καί ἔχοντας γιά ὁδηγό τό γέρο Σολμάν ἐτράβηξαν κατά τό Κάστρο γιά νά ξαφνίσουν τοὺς ἄπιστους καί νά μή προλάβουν ἐκεῖνοι νά φυλαχτοῦν. Στό μεταξύ τό καράβι μαζί μέ τοὺς ἄλλους κουρσάρους, θά ἔπλεε μόλις ἔβγαине ὁ ἥλιος, στόν Ἅγιο Σώστη κατάντικρυ στό φρούριο Κάστρο καί οἱ Μπαρμπαρέζοι θά ἐνώνονταν ὅλοι μαζί καί θά τό πατοῦσαν.

Ὅταν ὁ Σολμάν κι οἱ σύντροφοὶ του ἔφτασαν στήν κορφή τοῦ Ἁγίου Κωνσταντίνου, ἡ αὐγή εἶχε κιόλας ἀπλώσει στήν ἀνατολή τό ρόδινό της πέπλο κι οἱ δύο θάλασσες ἐφαίνονταν ἀπλωμένες ἀπό τό ἓνα κι ἀπό τό ἄλλο μέρος, ἡ μιὰ σάν ὕφασμα μέ γαλάζιο στημόνι καί ἄλικο ὑφάδι, λαμποκοπώντας κάτω ἀπό τίς ἀνταύγειες τῆς ἀνατολῆς, κι ἡ ἄλλη σταχτερή σάν ἡσκιερὸς κάμπος, μέ σκορπισμένο ἀκόμη τό σκοτάδι ἐπάνω της. Τότε οἱ Μπαρμπαρέζοι στάθηκαν σ' ἓνα μονοπάτι, κρυμμένοι κάτω ἀπό τά πεῦκα· ὁ ἀρχηγὸς των τοὺς πρόσταξε νά χωριστοῦν σέ τρεῖς συντροφιές καί κάθε μιὰ νά πάει χωριστά, πεντακόσια βήματα μακριὰ ἢ μιὰ ἀπό τήν ἄλλη, γιά νά μή δώσουν ὑποψία σέ κανένα βουνίσιο πούμποροῦσε τυχόν νά τοὺς ἰδεῖ ἀπὸ μακριὰ καί θά

παραξενευόταν ἄν τούς ἔβλεπε τόσους πολλούς. Τά χαντζάρια καί τίς κουμποῦρες τους τίς εἶχαν κρύψει προσεκτικά κάτω ἀπό τά φαρδιά βουρνούζια τους κι εἶχαν βγάλει τά σαρίκια ἀπ' τά ψηλά καί στρογγυλά τους φέσια· ἔτσι ἔμοιζαν μέ Ἀνατολίτες ζωέμπορους ἢ μέ πρᾶματευτάδες.

ΤΑ ΠΙΔΙΑ του ὁ φτωχός βοσκός τά ἄφησε ὅπως βρέθηκαν, στό ἔλεος τοῦ Θεοῦ, γιατί δέν εἶχε καιρό νά τά φέρει πίσω στό μαντρί καί νά τά κλείσει. Δέν εἶχε τή στιγμή ἐκείνη ἄλλο βοσκό νά τόν ἀφήσει νά τά φυλάει στή θέση του. Ὁ ψυχογυιός του δέν εἶχε ἀκόμη γυρίσει ἀπό τό Κάστρο. Τό παλιόπαιδο θά εἶχε βρεῖ τίς πόρτες ἀνοιχτές καί θά τῷ στρώσε μέ φίλους σέ κανένα καπηλειό. Ποιός ξέρει κιόλας ἄν δέν πούλησε τό μισό γάλα γιά καμιά ντουζίνα παστόψαρα καί δέν πῆγε στόν κολλήγα τήν καρδάρᾳ μισοκοπισμένη.

Ὁ τσοπάνος λίγα μονάχα βήματα ἔτρεξε στό μεγάλο δρόμο κι ὕστερα ἔστριψε ἀριστερά καί χώθηκε ἀνάμεσα στά χαμόδεντρα. Δέν ἦταν τρελλός αὐτός νά πάει στό Κάστρο ἀπό τόν ἴδιο δρόμο πού εἶχε δεῖξει στούς κουρσάρους. Ἐγνώριζε ἕνα σωρό δρόμους, δρομάκια καί μονοπάτια, πού μοναχά αὐτός κι οἱ ἄλλοι τσοπάνηδες τά ξέρανε.

Ἐκεῖ, ἀνάμεσα στά χαμόδεντρα ἄρχιζε ἕνα μονοπάτι πού θά τῷ ἔπεράσει χίλιες φορές. Παίρνοντας τό μονοπάτι αὐτό θά ἔβγαινε χίλια τ' ὀλιγώτερο βήματα μπροστά ἀπό τούς κουρσάρους. Εἶχε καιρό νά πάει καί ν᾿ἀρθεῖ, κι ἐκεῖνοι νά μήν ἔχουν φτάσει ἀκόμη στό Κάστρο.

Ήταν μονοπάτι κι ήταν καί γκρεμός. Μ' αὐτός ἐγνώριζε ἀπὸ τέτοια μονοπάτια, ἦταν συνηθισμένος νά περπατάει σ' αὐτά. Πατοῦσε τόσο ἐλαφρά στὴ γῆ, πού δέν ἄφηνε σχεδόν τὸ πόδι του ἀχνάρι. Στὸ ἴσωμα ἔτρεχε σά νά εἶχε φτερά, στὸν ἀνήφορο τὰ πόδια του ἐπιάνονταν ἀπὸ τίς πέτρες σά σιδερένιος γάντζος.

Ἔτρεχε, ἔτρεχε σκαρφαλώνοντας στοὺς βράχους, πηδώντας πάνω ἀπὸ χαντάκια, κατεβαίνοντας γκρεμούς, μπουσουλώντας μέ τὰ τέσσερα στίς πλαγιές, ὅπου μονάχα ἀγριολούλουδα καί φτωχοὶ θάμνοι καί σφερδούκλια φύτρωναν στίς πέτρες, κρεμασμένα πάνω ἀπὸ τὸ πέλαος. Ἔτρεχε καί μαζί μελετοῦσε τὸ σχέδιο του. Οἱ Καστρινοὶ εἶχαν τὴ συνήθεια — συνήθεια προσταγμένη ἀπὸ τὴν ἀνάγκη — νά σηκώνουν τὴ γέφυρα κάθε βράδυ λίγο πρὶν βασιλέψει ὁ ἥλιος καί νά τὴν κατεβάξουν τὸ πρωῒ μέ τὴν ἀνατολή. Ἄν εὑρίσκε ὁ βοσκὸς τὴ γέφυρα σηκωμένη ἀκόμη, μ' ὅλο πού εἶχε ξημερώσει τώρα καί τόσην ὥρα, θά φώναζε τὸν πορτάρη πού φύλαγε τὴ σιδερόπορτα νά μὴν τὴν κατεβάσει, γιὰ τ' ὄνομα τοῦ Θεοῦ· ἂν τὴν εὑρίσκε κατεβασμένη, ὅπως πολὺ φοβόταν, θά τὸν ἐξώρκιζε νά τὴ σηκώσει, νά τὴν ἀνεβάσει ψηλά, κόβοντας κάθε συγκοινωνία μέ τὴ στεριά, ἂν ἀγαπάει τὸ Θεό, ἀλλιῶς τὸ Κάστρο χάνεται.

Καί τέτοιες σκέψεις τριγύριζαν μέσ στό μυαλό του καί μέ τέτοιους φόβους βασανιζόταν ὁ φτωχὸς τσοπάνος, καθὼς ἀνέβαινε τὴν ἄγρια ἐκείνη πλαγιά, ὅπου μονάχα τὰ κατσίκια θά μπορούσαν νά πατήσουν.

Σάν ἔφτασε ἀντικρὺ στὸ ἐκκλησάκι τοῦ Ἀη-Σωστη πού ἦταν χτισμένο ἐπάνω σέ μιὰ ξέρα, λίγες ὀργυιές πέρα ἀπὸ τὸ γιालό, ἔκανε τὸ σταυρὸ του τρεῖς φορές καί ψιθύρισε:

— Βόηθα με, "Αη μου Σώστη. Δείξε τό θάμα σου καί βγάλε ἀληθινό τό ὄνομά σου!

"Υστερα, γιά μεγαλύτερη ἀσφάλεια, γιά ν'ανε σίγουρος ὅτι δέ θά τόν ἔβλεπαν ἀπό μακριά οἱ κουρσάροι, κατέβηκε ἀκόμη χαμηλότερα στήν ἀκρογιαλιά καί πάλι ἄρχισε, περπατώντας γοργά κι ἀνάλαφρα, ν' ἀνεβαίνει κατά τή γέφυρα τοῦ Κάστρου. Τώρα βρισκόταν πιά μπροστά στό φρούριο.

"Ενα τρομερό βάραθρο, ὅπου ζάλη καί ἱλιγγος κυριεύει τόν ἄνθρωπο, χάσκει κάτω ἀπό τή γέφυρα.

"Ἡ γέφυρα ἦταν σηκωμένη ἀκόμη, μ' ὅλο πού ὁ ἥλιος εἶχε βγεῖ.

"Ὁ τσοπάνος δέ μπόρεσε τήν ὥρα ἐκείνη νά μή θυμηθεῖ τόν παραγιό του κι ἀπόρησε τί τάχα νά εἶχε γίνει. Μήν ἔπαθε τίποτε; Μήν ἔπεσε, Θεός φυλάξοι, στά χέρια τῶν κουρσάρων; Μήπως τόν ἔπιασαν στό δρόμο καί τόν πῆραν σκλάβο; Γιατί τό ἐνιωθε πώς ἂν δέν τόν ἐπείραξαν αὐτόν οἱ Μπαρμπαρέζοι εἶχαν τό νοῦ τους· τό ἔκαναν γιατί φοβόνταν μήπως προδοθοῦν τί σκοπούς εἶχαν, προτοῦ φτάσουν στό Κάστρο.

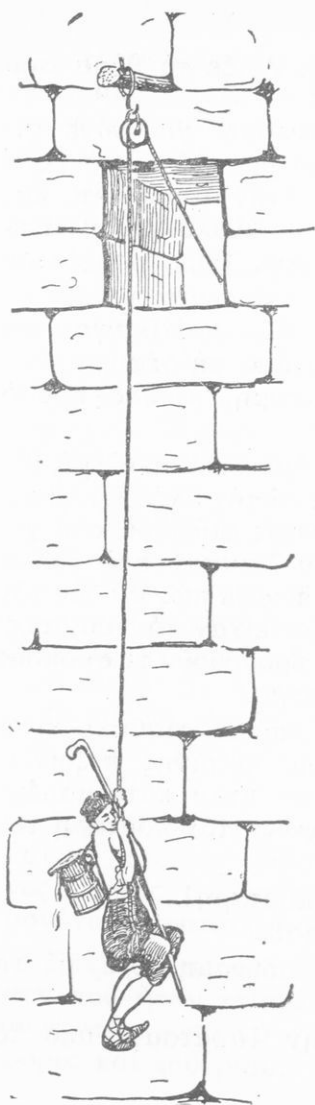
Λαχανιασμένος ὁ φτωχός τσοπάνος στάθηκε κατά τήν ἀριστερή μεριά τῆς μεγάλης πέτρινης πεζούλας ὅπου ἀκουμποῦσε τό γεφύρι ὅταν ἦταν κατεβασμένο καί ἄρχισε νά κράζει μέ δυνατή φωνή τόν πορτάρη τοῦ Κάστρου:

— "Ε! ἀπ' τό Κάστρο!.. ἔ!.. πορτάρη!..

Καμιά φωνή δέν τοῦ ἀπάντησε.

"Ὁ τσοπάνος ἔκραξε μέ ὅση δύναμη εἶχε, μέ τή ψηλότερη φωνή του.

— "Ε! πορτάρη! ἔ!.. ἀπό τήν Ταράτσα!.. ἀπό τό Κιόσι!..

Ἡ Ταρατσα ἦταν πέτρινη, χτισμένη ἄνω ἀπὸ τῆ σιδερόπορτα μέ τίς πολεμίστρες καί τὴν ἀπαραίτητη ζεματίστρα της, δηλαδή μιά μικρὴ τρύπα πού βρισκόταν πάνω ἀπὸ τὴν πόρτα. Ἡ ζεματίστρα αὐτὴ χρησίμευε γιὰ τελευταῖο ὄπλο καί ἀπ' αὐτὴν οἱ Καστρινοὶ ἀπειλοῦσαν νά ζεματίσουν μέ βραστὸ λάδι κάθε ἐχθρὸ πού θά κατῶρθωνε νά ζυγώσει τὴ σιδερόπορτα καί θά δοκίμαζε νά τὴν ἀνοίξει μέ τὴ βία. Τό Κιόσι πάλι ἦταν ἓνα μικρὸ κιόσκι ὅπου μαζεῦονταν γιὰ νά κάνουν τὰ συμβούλια τους ἢ γιὰ νά χαζοκουβεντιάσουν οἱ προεστοὶ μέ τὴ μακρὰ τσιμποῦκα, τίς πλουμιστές μανίκες καί τὰ κεντητὰ ζωνάρια τους.

Καί πάλι γιὰ τρίτη φορά ξαναφώνηξε ὁ τσοπάνος.

— Ἔ! πορτάρη! ἔ!.. σεῖς οἱ προεστοί!..

Τούτῃ τῇ φορᾷ ἀκούστηκαν βραχνὰ νά τρίζουν οἱ σιδερένιες ἀμπάρες ὥσάν νά τίς τραβοῦσαν ἀπὸ μέσα. Μά ὡστόσο καί πάλι ἡ σιδερόπορ-

τα ἔμεινε κλειστή σά νά μετάνοιωσε ἐκεῖνος πού
ἔμελλε νά τήν ἀνοίξει.

Τήν ἴδια στιγμή ἀπό μιά πολεμίστρα, ἀπό τό ὕψος
τῆς Ταράτσας, ἀκούστηκε φωνή:

— "Ε! σύ, πῶς βιάζεσαι, τόσο, τσοπάνε!.. ἔχε ὑπο-
μονή νά κατεβάσουμε τό γεφύρι. "Η θέλεις νά σ' ἀνε-
βάσω καί σένα μέ τό παλάγκο, καθώς ἀνέβασα τόν πα-
ραγιό σου τήν αὐγή;

— Τόν ἀνέβασες μέ τό παλάγκο; ρώτησε ὁ βοσκός.

— "Εφερε τό γάλα τοῦ κύρ-'Αναγνώστη, τοῦ προε-
στοῦ, κι ὁ κύρ-'Αναγνώστης τό θέλει φρέσκο, κατά-
λαβες; "Εγώ κατέβασα τό παλάγκο γιά νά περάσει τήν
καρδάρα στό γάντζο κι ἡ ἀφεντιά του δέθηκε ὁ ἴδιος
χωρίς νά μοῦ τό πεῖ. Σά βαρύ τό γάλα, εἶπα, σάν ἄρχι-
σα νά τραβῶ τό παλάγκο. Σάν τόν ἀνέβασα ὥς τό μισό
τό ὕψος, βλέπω τή μούρη τοῦ ψυχογυιοῦ σου καί μέ
κοίταζε καί γελοῦσε σά μαῖμοῦ. Εἶπα νά τοῦ παίξω κα-
μιά δουλειά, ν' ἀφήσω μία τό σκοινί καί νά τοῦ φανεῖ
ὁ οὐρανός σφοντύλι... νά σοῦ τόν φτιάσω ἐγώ κοπα-
νιστή... Μ' ἄς ἔχει χάρη, λυπήθηκα τό γάλα τοῦ κύρ-
'Αναγνώστη, εἰδεμή ἓνα τσοπανόπουλο λιγώτερο, ἓνα
περισσότερο, θέλει χάσει, κατάλαβες, ἡ Πόλη!

— Δέ μέ μέλει ἔμένα γι' αὐτά, τοῦ ἐφώναξε ἀπ' ἀντί-
κρυ ὁ τσοπάνος πού εἶχε ἀρχίσει νά στενοχωριέται
μέ τήν πολυλογία τοῦ πορτάρη, πού δίχως νά φαίνεται
πίσω ἀπό τόν τοῖχο ἔβλεπε τόν τσοπάνο ἀπό μέσα ἀπό
τήν πολεμίστρα καί τοῦ ἄρεσε νά τόν πειράζει, ἐνῶ
ἐκάπνιζε τό τσιμπουκάκι του, κάνοντας τό σπουδαῖο
κι ἔχοντας μεγάλη περιφρόνηση γιά τό γένος τῶν τσο-
πάνηδων.

— Καί γιά τί π ρ ά μ μ α τ α ἐσένα σέ μέλει; ἀπάντησε ὁ πορτάρης κοροϊδεύοντας τήν προφορά τοῦ βοσκοῦ.

— Ἄκουσε νά σοῦ πῶ! ποῦ εἶσαι; ἐφώναζε ἀνυπόμονος ἐκεῖνος, τρέχα νά πεῖς τούς προεστούς, τό καλό πού σᾶς θέλω, νά μήν τό κατεβάσετε σήμερα τό γεφύρι. Τό καλό πού σᾶς θέλω, ἀκοῦς;

— Νά μήν τό κατεβάσουμε; ἐπανελάβε μηχανικά ὁ πορτάρης πίσω ἀπό τήν πολεμίστρα.

— Νά μήν τό κατεβάσετε, ἐπίμενε ὁ τσοπάνος.

— Καί γιατί; Ἐσύ θά μᾶς ὀρίζεις; Μήν ὠνειρεύτηκες τίποτε;

Καί ἦταν ἔτοιμος, ὅπως πρίν δέν ἤθελε ν' ἀνοίξει τήν πόρτα τοῦ Κάστρου μόνο καί μόνο γιά νά βασανίσει τόν τσοπάνο, γιατί νόμιζε πῶς ἤθελε νά μπεῖ μέσα γιά καμιά δική του δουλιά, ἔτσι καί τώρα ν' ἀνοίξει τήν πόρτα διάπλατη καί νά κατεβάσει τή γέφυρα μιά ὥρα ἀρχήτερα, στό πείσμα τοῦ τσοπάνου πού ἐφώναζε νά μείνει τό γεφύρι σηκωμένο.

Ὁ μπάριμπα Δῆμος, ἔτσι λεγόταν ὁ πορτάρης τοῦ Κάστρου, ἦταν ἡ παραξενιά καί ἡ ἀντιλογία προσωποποιημένη.

— Ἦρθαν κλέφτες! εἶπε καί πάλι ἡ φωνή τοῦ τσοπάνου, ἦρθαν κουρσάροι, τούς εἶδα μέ τά μάτια μου!

— Κλέφτες; κουρσάροι; ἔκανε μ' ἀπορία ὁ μπάριμπα Δῆμος.

— Σύρε νά πεῖς στούς προεστούς, πές καί τοῦ κύρ-Ἀναγνώστη τοῦ κολλήγα μου, χαιρετίσματα πολλά ἀπό μένα, ἦρθαν κουρσάροι. Τούς εἶδα ἐπάνω στό Σταυρό. Ἐτσι νάχω καλό τέλος. Εἶναι παραπάνω ἀπό δέκα-δώδεκα. Θά εἶναι κι ἄλλοι κρυμμένοι. Δέν ξέρω ποῦ

ἔχουν ἀραγμένο τό καῖκι τους. Ὡστόσο τοὺς εἶδα. Ἥρθαν νά ρωτήσουν τό δρόμο τοῦ Κάστρου ἀπό μένα.

Ὁ μπάρμπα Δήμος ἄρχισε νά παίρνει κάπως σοβαρώτερα τό πρᾶμα, μά ὥστόσο γιά νά μήν ἀφήσει ὁλότελα τήν ἀντιλογία του:

— Μήν εἶδες ὄνειρο, ἄνθρωπε; φώναξε; Ποῦ θελά βρεθοῦν κουρσάροι.

— Τοὺς εἶδα σοῦ λέω μέ τά μάτια μου. Ὅπου κι ἄν εἶναι ἔφτασαν. Μήν κατεβάζεις τό γεφύρι, πρίν σοῦ δώσουν τήν ἄδεια οἱ προεστοί. Ἄς βάλουν βάρδια καί ἓνα γύρω στό Κάστρο γιά νά μήν σᾶς πατήσουν τή νύχτα.

Καί λέγοντας αὐτά ὁ βοσκός ἄρχισε νά φεύγει.

— Εἶσαι στά σύγκαλά σου; τοῦ φώναξε γιά τελευταία φορά ὁ μπάρμπα Δήμος.

— Ἐγώ εἶμαι στά λογικά μου, ἡσύχασε· τώρα θά ἰδεῖς.

— Καί σύ ποῦ θά πᾶς; τόν ρώτησε ὁ πορτάρης.

— Ἐγώ ἔχω τά γίδια μου καί ξέρω ὅλες τίς σπηλιές νά κρυφτῶ, ἀπάντησε ὁ βοσκός.

Κι ἀλήθεια, τήν τελευταία στιγμή τοῦ ἦρθε τοῦ μπάρμπα Δήμου ἡ ἀπορία· γιατί, ἂν στ' ἀλήθεια εἶχαν βγεῖ κουρσάροι στό νησί, δέ φρόντιζε ὁ τσοπάνος καί γιά τόν ἴδιο τόν ἑαυτό του; Μά ὁ βοσκός ξεμάκραινε ὅλο καί περισσότερο καί στό τέλος ἔγινε ἄφαντος.

Ὁ μπάρμπα Δήμος ἄρχισε νά σταυροκοπιέται ἀπανωτά πίσω ἀπό τήν πολεμίστρα καί ὕστερα κατέβηκε βιαστικός ἀπ' τήν Τaráτσα καί πῆγε στό Κιόσι γιά νά δώσει τήν εἶδηση στοὺς προεστούς.

ΚΙ ΑΛΗΘΕΙΑ, οὔτε τοῦ πέρασε καθόλου ἀπό τό νοῦ τοῦ φτωχοῦ τσοπάνου, πού ἔβοσκε λίγα γίδια στό

κατάμερο τῶν Τριῶν Σταυρῶν, νά ζητήσῃ ἀπὸ τὸ μάρμα Δῆμο νά τοῦ ρίξῃ τὴν ἀνεμόσκαλα ἢ νά τοῦ κατεβάσῃ τὸ παλάγκο γιὰ νά τὸν ἀνεβάσῃ στό Κάστρο ὅπως ἀνέβασε καὶ πρὶν τὸν παραγιὸ τοῦ. Μά πρῶτα, εἶχε τὴν ἐλπίδα πὼς οἱ κουρσάροι δέ θά ὑποπεύονταν αὐτὸ πού εἶχε κάνει. Ἐπειτα, αὐτὸς πού γνῶριζε ὅλους τοὺς γκρεμοὺς κι ὅλα τὰ μονοπάτια, γνῶριζε κι ὅλες τὶς σπηλιές καὶ τοὺς κρυψῶνες πού βρίσκονταν ἄφθονες στὰ κατσάβραχα τοῦ νησιοῦ. Κι ὕστερα, λυπόταν κιόλας τὸ φτωχό του τὸ κοπάδι νά τ' ἀφήσῃ ἔτσι ἔρημο καὶ μοναχό νά χαθεῖ.

Ὁ κολλήγας τοῦ ὁ κύρ-Ἀναγνώστης ὁ προεστός δέν ἦταν ἄνθρωπος μέ ἀνοιχτὸ χέρι, βλέπεις, κι ἂν ὁ φτωχὸς τσοπάνος ἔχανε τὰ γίδια του ἦταν χαμένος ἄνθρωπος καὶ δέν εἶχε πολλὲς ἐλπίδες νά βρεῖ σερμαγιᾶ¹ (1) γιὰ ν' ἀγοράσῃ ἄλλες. Ἐπειτα, ὅλοι θά τὸν ἔλεγαν ἀνάξιο. Ἦξερε αὐτὸς καλὰ ἀπὸ κόσμο, ἅς ἦταν καὶ γιδοβοσκός. Κι οὔτε ὠνειρευόταν καμιὰ ἀνταμοιβή ἢ καμιὰ πληρωμή ἀπ' τοὺς συχωριανοὺς του γιὰ τὸ καλὸ πού εἶχε κάνει, τρέχοντας νά τοὺς πεῖ τὸ φοβερὸ κίνδυνο πού κρεμόταν πάνω ἀπ' τὸ κεφάλι τους καὶ σώζοντας ἓνα ὁλόκληρο χωριό ἀπ' τὴ σφαγή κι ἀπὸ τὸ κούρσεμα. Αὐτὰ εἶναι — πῶς νά πεῖ κανεῖς — «ἱερά πράγματα» κι ἂν ὑπάρχει καμιὰ ἀνταμοιβή γι' αὐτά, θά εἶναι κάπου ἄλλοῦ.

Αὐτὰ συλλογιζόταν ὁ φτωχὸς τσοπάνος κι ἀνέβαινε βιαστικὸς τὸ ἴδιο μονοπάτι πού εἶχε πάρα πρὶν γιὰ νά κατεβεῖ στό Κάστρο.

¹ Σερμαγιᾶ = κεφάλαια, χρήματα.

Μά όταν ἔφτασε στό ὕψος τοῦ γκρεμοῦ, ἐκεῖ πού ἀρχίζει πιά τό ἴσωμα, τρεῖς ἄνθρωποι κρυμμένοι πίσω ἀπ' τά χαμόκλαδα ἐπήδησαν μπροστά του καί τόν ἐπίασαν. Ὁ τσοπάνος ἔβγαλε μιά πνιγμένη φωνή. Οἱ τρεῖς κουρσάροι τόν ἐφίμωσαν, τόν ἔδεσαν στή στιγμή καί τόν κουβάλησαν κοντά στούς συντρόφους τους.

Ἦταν ἡ ὀπισθοφυλακή τῶν Μπαρμπαρέζων, πού μόλις ἔφτασαν στή ρεματιά πού ἀπλωνόταν κάτω ἀπό τό ζύγωμα τῶν Τριῶν Σταυρῶν, βρῆκαν τά γίδια τοῦ φτωχοῦ τσοπάνου σκορπισμένα ἐδῶ κι ἐκεῖ μοναχά τους. Οἱ κουρσάροι ἔσφαξαν εὐθύς τρεῖς τράγους καί ὅσα κατσικάκια βρῆκαν, τά ἔγδαραν καί τά σούβλισαν.

Περίμεναν τό σινιάλο, τίς πέντε τουφεκιές πού εἶχαν συμφωνήσει μαζί μέ τούς συντρόφους τους. Ἀμα πατιόταν πιά τό Κάστρο, θά εἶχαν καιρό νά ψήσουν τά σφαχτά καί νά γλεντοκοπήσουν. Ὡστόσο ὁ ἕνας ἀπ' αὐτούς ἀναψε φωτιά καί κοίταζε νά ψήσει τό τρυφερώτερο ἀπό τά κατσικάκια.

Τρεῖς ἢ τέσσερις ἀπ' τούς κουρσάρους εἶχαν κατεβεῖ στό γκρεμό καί μέ τά μάτια τους καρφωμένα κατά τόν Ἀη-Σώστη περίμεναν ὥρα μέ τήν ὥρα νά φανερωθεῖ τό καράβι τους.

Αὐτοί ἦταν πού ἐπίασαν τό φτωχό γιδοβοσκό.

Τόν ἔδεσαν σφιχτά, τόν ἔβαλαν κοντά τους καί τόν ἄφησαν ἐκεῖ χωρίς πιά νά τόν πειράζουν. Δίχως ἄλλο αὐτοί δέν τόν εἶχαν ἰδεῖ νά κατεβαίνει κατά τό Κάστρο κι οὔτε ἔβαλαν καθόλου ὑποψία πώς αὐτός εἶχε πάει στούς Καστρινούς τήν εἶδηση τοῦ ἐρχομοῦ τους.

Πέρασε ὥρα πολλή κι οἱ κουρσάροι ἄρχισαν ν' ἀνησυχοῦν. Τό καράβι φάνηκε δειλά-δειλά νά ξεπροβάλλει πίσω ἀπό τήν ἄκρη τῆς Ἀγίας Ἐλένης καί ἦρθε κι ἄρα-

ξε όχι μακριά από τόν "Αη-Σώστη. Ἀπό τό Κάστρο ὁμως δέν ἀκούστηκε κανένα σινιάλο.

Τέλος κατά τίς δέκα ἡ ὥρα, ὅταν ὁ ἥλιος εἶχε κι ὅλας ἀνεβεῖ πολύ ψηλά, οἱ δώδεκα συντρόφοι τους κα- ταΐδρωμένοι καί λαχανιασμένοι γύρισαν πίσω.

Ὁ φτωχός τσοπάνος κατάλαβε ἀπό τίς θυμωμένες τους ματιές κι ἀπό τήν ἀγριεμένη ἔκφρασή τους — χωρίς νά νιώθει οὔτε γρυ ἀπό τή βάρβαρή τους γλώσ- σα — πώς εἶχαν βρεῖ τίς πόρτες τοῦ Κάστρου κλειστές καί τό γεφύρι σηκωμένο. Ὁ "Αη-Σώστης εἶχε κάνει τό θάμα του.

"Εξαφνα ἕνας ἀπό τοὺς κουρσάρους, ψηλός καί ἐπιβλητικός ἄνθρωπος, πού φαινόταν νά εἶναι ὁ ἀρχη- γός τῶν ἄλλων, ἐσήκωσε τά μάτια του κατά τήν ἀνατο- λή καί εἶπε δυνατά:

— Ὅρκίζομαι στόν Ἀλλάχ πώς ἂν πέσει ὁ προδό- της στά χέρια μου θά τόν σφάξω σάν αὐτά τά τραγιά.

— Ποιός προδότης; τόν ρώτησε ἕνας ἀπ' τοὺς συν- τρόφους του.

Τή στιγμή ἐκείνη τά μάτια τοῦ πρώτου ἔπесαν στό ἄμορφο δέμα πού σχημάτιζε ὁ σφιχτοδεμένος βοσκός.

— Τί εἶναι αὐτό; ρώτησε.

Καί σκύβοντας κοίταξε ἀπό κοντά τό πρόσωπο τοῦ τσοπάνου. Ὁ τσοπάνος εὐθύς τόν γνώρισε. Ἦταν αὐτός πού βρισκόταν μαζί μέ τό Σολμάν ὅταν τό πρωῒ τόν στα- μάτησαν γιά νά τόν ρωτήσουν τό δρόμο τοῦ Κάστρου.

Ὁ Μπαρμπαρέζος ἔδειξε τότε τόν τσοπάνο στοὺς ἄλλους καί εἶπε:

— Νά ὁ προδότης, σύντροφοι.

Καί ὕστερα μέ λίγα λόγια ἄρχισε νά ἐξηγεῖ στοὺς κουρσάρους, ὅτι ἀπό τήν ἀσυνήθιστη κίνηση πού παρα- τήρησε μέσ στό Κάστρο, ἀπ' τίς ματιές πού μάντευε

πίσω από τις πολεμίστρες της Ταράτσας, είχε υποψιαστεί πώς κάποιος έτρεξε και έδωσε την είδηση στους άπιστους.

Ύστερα ρώτησε τούς συντρόφους του, ποῦ τόν είχαν βρεῖ αὐτόν τόν ἄπιστο. Ἐκεῖνοι τοῦ διηγήθηκαν πῶς τόν τσάκωσαν τήν ὥρα πού σκαρφάλωνε τό γκρεμό, ἐκεῖ κάτω ὅπου εἶχαν κρυφτεῖ δύο-τρεῖς γιά νά παραμονέψουν.

ΤΟΝ ἔσυραν ἀνάμεσα στά σκῖνα καί στά ρεῖκιαῖ ἐκεῖ ὅπου τ' ἀγριολούλουδα δειλά στολίζουν ἐδῶ κι ἐκε, τό καταπράσινο ἀνοιξιάτικο χαλί τῆς γῆς.

Ἐκεῖ τόν πῆγαν οἱ Ἀγαρηνοί ἀλαλάζοντας, κι ἐκεῖ ἔλουσε μέ τό αἷμα του τ' ἀγριολούλουδα καί τά χλωρά κλαδιά, κι ἓνα ἀχνιστό ρυάκι πότισε καί κοκκίνισε τή γῆ πού πρόθυμη τόν δέχτηκε. Κι ἡ αὔρα ἡ ἀπαλή ἐπῆρε τήν πνοή του στά φτερά της. Ἐκεῖ κοιμήθηκε τόν ὕπνο τόν παραδείσιο ὁ φτωχός τσοπάνος!

Ἔκανε κι αὐτός σάν τόν Ποιμένα τόν καλό πού θυσιάζει τήν ψυχή του γιά τά πρόβατά του.

Πῶς λοιπόν νά μή μοσχοβολᾷ τό χῶμα;

Τ' ἀγνάντεμα

ΕΠΑΝΩ στό βράχο τῆς ἔρημης ἀκρογιαλιᾶς, ἀπό παλιούς λησμονησμένους χρόνους βρισκότανε χτισμένο τό ξωκκλήσι τῆς Παναγίας τῆς Κατευοδώτρας. Ὅλο τό χειμῶνα παπάς δέν ἐρχόταν νά λειτουργήσῃ. Ὁ βοριάςμανιάζει καί μουγκρίζει στό πέλαγος τό μαυρογάλανο καί βαθύ· τό κύμα λυσσομανάει κι ἀφρίζει καί χυμάει καταπάνω στό βράχο. Κι ὁ βράχος στηλώνει τήν πλάτη του, γίγαντας ἀκλόνητος, στοιχειό ριζωμένο βαθιά στή γῆ, καί τό ἐρημοκκλήσι ἄσπρο καί γλαρό, σάν φωλιά θαλασσαητοῦ, στεφανώνει τήν κορφή του.

Ὅλο τό χρόνο παπάς δέ φαινόταν καί καλόγερος δέν ἐρχόταν νά δοξολογήσῃ. Μόνο τά Φῶτα ἀνήμερα κατέβαινε ἀπό ψηλά ἀπό τό βουνό, ἀπ' τό λευκό μοναστηράκι τ' Ἀγιοῦ Χαραλαμπίου, μέ κάτασπρα μαλλιά πού ἀνέμιζαν στόν ἄερα καί μέ βαθιά γένια πού κυμάτιζαν, ἓνας σεβάσμιος γεροπαπάς, γιά νά λειτουργήσῃ τό παλιό λησμονημένο ἐρημοκκλήσι. Ἐκεῖ ἐρχονταν καί τρεῖς-τέσσερες βοσκοί, βουνίσιοι, ἀλειτούργητοι,

έρχονταν μέ τίς φαμίλιες τους τίς ανέβγαλτες κι ἄπρα-
γες, μέ τά βοσκόπουλά τους τά ἀχτένιστα κι ἄνιφτα
πού δέν ἤξεραν νά κάνουν τό σταυρό τους, γιά ν' ἀγια-
στοῦν καί νά λειτουργηθοῦν. Καί στήν ἀπόλυση τῆς
ἐκκλησιᾶς, ὁ γέρο παπᾶς μέ τά μαλλιά του πού φτερού-
γιζαν στό φύσημα τοῦ βοριᾶ καί μέ τά βαθιά κυματιστά
του γένεια, κατέβαινε κάτω στό μεγάλο ἀπλωτό γιαλό,
ἀνάμεσα στούς ἄγριους θαλασσοδαρμένους βράχους,
γιά νά φωτίσει καί ν' ἀγιάσει τ' ἀφώτιστα κύματα.

Τόν ἄλλο καιρό, καί περισσότερο κατά τήν ἀνοιξη,
έρχονταν γυναῖκες καί κόρες θαλασσινῶν κάτω ἀπό τή
χώρα, μέ σκοπό ν' ἀνάψουν τά καντήλια καί νά παρα-
καλέσουν τήν Παναγιά τήν Κατευοδώτρα νά κατευο-
δώσει τούς θαλασσοδαρμένους ἄντρες καί πατεράδες
τους. Ὁραῖες κοπέλλες μέ πουκάμισα κόκκινα μεταξωτά,
μέ τραχηλιές ψιλοκεντημένες, ἔρχονταν νά παρακαλε-
στοῦν γιά τ' ἀδερφάκια τους πού θαλασσοπνίγονταν
γιά χάρη τους, γιά νά τούς φέρουν προικιά ἀπό τήν
Πόλη, στολίδια ἀπό τή Βενετιά κι ἀπό τήν Ἀλεξάν-
δρεια.

— Πάντα νᾶρχουνται, πάντα νά φέρνουν.

Νέες γυναῖκες νιόνυφες καί μαννάδες συλλογισμέ-
νες ἔρχονταν γιά νά καθήσουν καί ν' ἀγναντέσουν.

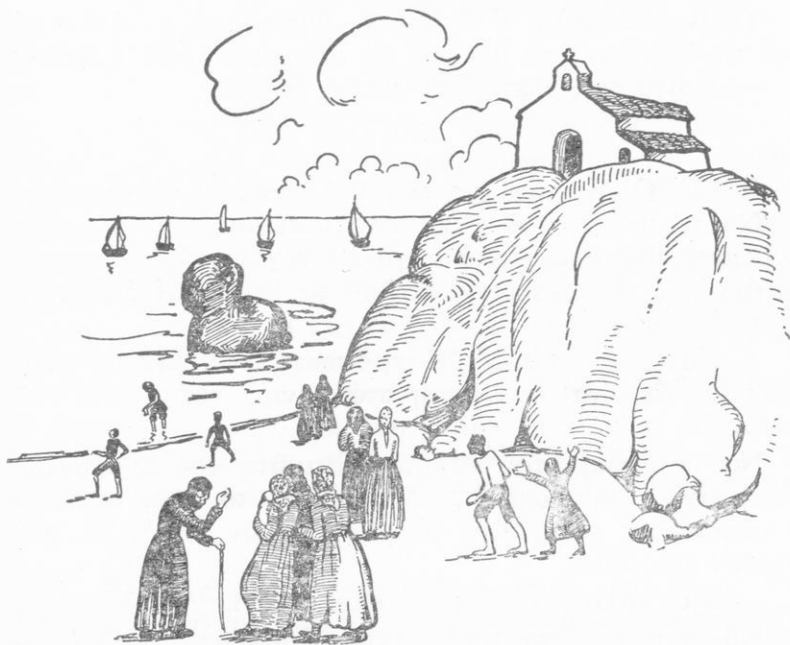
ΑΜΑ εἶχαν φωτιστεῖ τά νερά, ἡ ὀψιμότερα ἅμα
εἶχαν περάσει κι οἱ Ἀποκρηές, κατά τή δεύτερη βδομά-
δα τῆς Σαρακοστῆς, ἀφοῦ εἶχαν χορτάσει πιά τούς ἀχι-
νοῦς καί τά στρεΐδια, οἱ θαλασσινοί μας μπαρκάριζαν
στά μπρίκια καί στίς σκοῦνες τους κι ἐμεθοῦσαν πῆ-
γαιναν νά ταξιδέψουν. Τόν καιρό ἐκεῖνο καράβια καί
γολέττες «ἔδεναν» στά μέσα τοῦ φθινώπουρου. Οἱ θαλασ-

σινοί μας αγαποῦσαν πολύ τή ζέστα τοῦ τζακιοῦ τους, τή βολή τοῦ σπιτιοῦ τους καί τήν ἀγκαλιά τῆς φαμίλιας τους. Κι ὅταν ξαναρχόταν ἡ ἀνοιξη στή γῆ, τότε αὐτοί ξαναπήγαιναν στή θάλασσα.

Σηκώνονταν στά πανιά τά καράβια, τά μουδιασμένα καί κοιμισμένα ἀπό τό μακρύ καθεσιό, δυό-δυό, τρία-τρία τήν ἴδια μέρα· κι ἡ σκούνα ἔφερνε βόλτες στό λιμάνι ἄν ἦταν κόνερα, μά κι ἄν ἦταν πρίμος ἀκόμα ὁ ἄνεμος. Ἡ βάρκα περίμενε διπλωρωμένη ἔξω στό μουράγιο. Ὁ καπετάνιος δέν ξέμπλεκε μέ τούς ἀποχαιρετισμούς στό σπίτι του κι ὁ λοστρόμος τραβοῦσε σέ μάκρος τίς πενετάδες στά καπηλειά κι οἱ ναῦτες σκόρπιζαν κι ἐκεῖνοι. Κι ἡ βάρκα περίμενε. Κι ὁ μοῦτσος ἔχασκε ἀπάνω στό κεφαλόσκαλο. Καί μέσα στό καράβι πού ἔφερνε βόλτες-βόλτες καί στριφογύριζε σά δεμένο ἀπό μιά ἀόρατη τριχιά — ἡ ἄλλη ἄκρη τῆς τριχιάς αὐτῆς βρισκόταν μέσα στά σπίτια τῶν θαλασσινῶν — ἄλλος δέν ἦταν παρά ὁ τιμονιέρης κι ὁ μάγερας κι ἓνας ἐπιβάτης ξένος κι ἔρημος, πού τοῦ εἶχαν πεῖ «τώρα στή στιγμή, νά τώρα-τώρα θά φύγουμε» κι εἶχε μπαρκάρει ὁ ἄνθρωπος δώδεκα ὥρες πρίν.

Ὁ καπετάνιος ἔπρεπε νά βάλει μπρός τήν καπετάνισσα. Αὐτή ἔπρεπε νά πάει πρώτη, ἐπειδὴ ἦταν τυχερή βέβαια, κι ἔτσι ἀποφάσιζε νά μπαρκάρει. Τέλος συμμαζεῦόταν κι ὁ λοστρόμος, φανερώνονταν κι οἱ ναῦτες, ξεκολλοῦσε ὁ καπετάνιος, ἔπεφταν κάμποσα τρομπώνια, τρομπώνια ἀπό τό καράβι, τρομπώνια ἀπέξω, ἀπό τό χωριό· ἀπ' τό καράβι ἔκοβαν, ψαλλίδιζαν τίς βόλτες, τίς ἔκαναν στενότερες καί γρηγορότερες σά νά σφίγγονταν γιά νά κόψουν τήν ἀόρατη ἐκείνη τριχιά, τήν λεπτή καί τόσο δυνατή κλωστή πού τούς ἔδενε μέ τό χωριό τους, καί τό καράβι ἔβαζε πλῶρη κατά τό βοριά.

ΤΗΝ ημέρα εκείνη καί τίς ἄλλες ἡμέρες, πού ξεκινοῦσαν τά καράβια, καραβάνια ἀπό γυναῖκες, ἀσκέρια, φουσαῖτα ὁλόκληρα, σκαρφάλωναν, ἀνέβαιναν ἐπάνω στή ρεματιά, τό ρέμα-ρέμα, παίρνοντας τό μονοπάτι πού ξεχωρίζει ἄσπρο-ἄσπρο ἀπάνω στούς λόφους τοῦς γελαστούς μέ τίς χιλιάδες τά λιόδεντρα, τό σταχεο-πράσινο στολισμό τῆς μεριάς ἐκείνης τοῦ νησιοῦ. Ἐπάνω στό βράχο τῆς ἔρημης βορεινῆς ἀκρογιαλιάς, γύρω ἀπό τό λησμονημένο ἐρημοκκλήσι, ἐκεῖ μαζεύονταν ὅλες οἱ γυναῖκες, ἐκεῖ γινόταν ἡ σύναξη ἡ μεγάλη.

Ἐκεῖ μαζεύονταν ὅλες κι ἀγνάντευαν τό πέλαγος.

Οἱ ἄρμαθιές τῶν γυναικῶν, παρέες-παρέες, συγγενολογί... σκορπίζονταν στούς μικρούς ὄχτους, ἀνάμεσα στούς θάμνους καί στά χαμόκλαδα, σέ μέρη ξάγναντα καί σέ μέρη ἀπάγγια. Ἐρχονταν μέ τά καλαθάκια καί τά μαχαιράκια τους, γιατί πολλές ἀπ' αὐτές εὕρισκαν εὐκαιρία νά βγάλουν κανένα ἀγριολάχανο· ἔφερναν τό φαγάκι τους τό σαρακοστιανό, κι ἀφοῦ ἄναβαν τά καντήλια, κι ἔκαναν μετάνοιες πολλές στρωτές, καί κολλοῦσαν ἀνάμεσα στήν εἰκόνα τῆς Μεγαλόχαρης, στρώνονταν στό δροσερό γρασίδι κι ἀγνάντευαν κατὰ τό πέλαγος.

Τά βοσκοπούλα τ' ἄγρια κι ἀχτένιστα κι ἀπλοϊκά πού τίς ἔβλεπαν ἀπό μακρυνά σά σκιασμένα, ἀποροῦσαν:
— Κοίτα τες, ἔλεγαν, τά μάτια ἔκαναν!..

ΩΣΤΟΣΟ οἱ γυναῖκες τῶν θαλασσινῶν ἀγνάντευαν.

Νά τό μπρίκι τοῦ καπετάν Λιμπέριου τοῦ Λιμνιοῦ. Εἶχε σηκωθεί στά πανιά ἀργά τή νύχτα· μέ τό στερινό ἀεράκι, τό νυχτερινό, βγήκε τό ρέμα καί ξεμάκρυνε καί χώνεψε.

— Κατευόδιο καλό! Ἡ προσευχή τῶν μικρῶν παιδιῶν του ἄς εἶναι σάν πνοή στά πανιά, στά ξάρτια τοῦ караβιοῦ σας... στό καλό, στό καλό!..

Νά τό καράβι τοῦ καπετάν Σταμάτη τοῦ Σύρραχου. Περήφανα, καμαρωμένα, ἀδερφωμένα τά δυό, αὐτό κι ὁ καπετάνιος του, πᾶνε νά μᾶς φέρουν καλά, νά μᾶς φέρουν στολίδια.

— Στό καλό, πουλί μου, στό καλό!..

Νά κι ἡ γολέττα τοῦ καπετάν Μανώλη τοῦ Χατζηχάνου...

— Ἡ ψυχὴ μου, ἡ πνοή μου νά εἶναι πάντα στά πα-
νιά σου, ὡσάν λαμπάδα τοῦ Ἐπιτάφιου νά διώχνει τὰ
μαῦρα, τὰ κατακόκκινα τελώνια πρὶν προφτάσουν νά
κατακαθίσουν στά ξάρτια σου. Σύρε, πουλί μου, στό
καλό καί στήν καλή τήν ὥρα!.. Στό καλό!..

Νά κι ἡ σκουνα τοῦ καπετάν-Ἀποστόλη τοῦ Βι-
δελνῆ, καινούργιο σκαρί, ἡ τέταρτη ἢ πέμπτη πού κατα-
φέρνει μέσα σέ δέκα χρόνια νά σκαρώσει μ' ὅλη τῆς
τύχης τόν κατατρεγμό. Ἔπεσε πολύ γιαλό, δέν τήν
ἤυρε τ' ἀπόγειο κι ἄρχισε. Ξεχωρίζονται ἀπό μακριά
οἱ ἄνθρωποι σάν ψύλλοι πού πηδοῦν ἐμπρός καί πίσω
στήν κουβέρτα.

— Δούλευέ τα, καπετάνιο μου! Παναγιά μπροστά
σας. Στό καλό, στό καλό!..

— ΠΑΙΔΙΑ μου, κορίτσια μου, ἀρχίζει νά λέει ἡ
γρηά Συρραχίνα, παλιά καπετάνισσα μέ τό ραβδάκι
της καί μέ τό καλαθάκι της στό χέρι, μέ τὰ ὀγδόντα
χρόνια στήν πλάτη της, πού μπόρεσε ν' ἀνέβει τόν ἀνή-
φορο γιά νά καμαρώσει, ἴσως γιά τελευταία φορά, τό
καράβι τοῦ γιουῦ της πού ἔφευγε. Παιδιά μου, ξέρετε
τί μεγάλη χάρη ἔχει καί πόσο καλό ἔκανε στούς θαλασ-
σινούς αὐτό τό ἐκκλησιδάκι τῆς Μεγαλόχαρης;

— Πῶς δέν τό ξέρουμε, εἶπαν οἱ ἄλλες, ἄς ἔχει δόξα
τ' ὄνομά της.

— Τό ξωκκλήσι αὐτό ἁγίασε καί μέρωσε ὅλο τό
ἄγριο κῦμα· πρωτύτερα εἶχε κατάρα ὅλος αὐτός ὁ για-
λός.

— Γιατί;

— Βλέπετε ἐκεῖνον τό βράχο, κάτω στό κῦμα, πού
ξεχωρίζει ἀπ' τό γιαλό;.. πού φαίνεται σάν ἄνθρωπος

μέ κεφάλι καί μέ στήθια;.. πού μοιάζει σά γυναίκα; 'Εκείνη εἶναι τό Φλαντρώ.

— Ναί, τό Φλαντρώ, εἶπε ἡ Χατζηγάναινα, πού εἶχε περασμένα τά ἐξήντα. Τό ἔχω ἀκουστά μου. 'Εσύ θά τό ξέρεις καλύτερα, θειά Φλωροῦ.

— Τό βλέπετε κι εἶναι ξέρα, εἶπε ἡ Φλωροῦ ἡ Συρραχίνα. Μά μιά φορά ἦταν ἄνθρωπος. 'Ανθρωπος καθώς ἐμεῖς. Γυναίκα.

Οἱ ἄλλες ἄκουγαν μέ ἀπορία. 'Η γρηά Συρραχίνα ἄρχισε νά διηγίεται:

— Στόν καιρό τῶν παλιῶν 'Ελλήνων, ἦταν μιά κόρη ἀρχοντοπούλα πού τήν ἔλεγαν Φλάντρα ἢ Φλαντρώ. 'Η Φλαντρώ εἶχε ὀνοματιστεῖ ἔτσι — καθώς μοῦπε ὁ πνευματικός ἐπάνω στόν "Αἰ-Χαράλαμπο· ὅσο τόν θυμᾶμαι, μακαρία ἡ ψυχή του. — Λοιπόν ἡ κοπέλλα αὐτή λεγόταν Φλαντρώ. Φλαντρώ θά πεῖ Φιλαντρώ. Φιλαντρώ θά πεῖ νιά πού ἀγαπάει τόν ἄντρα της. Φλαντρώ τήν εἶπαν, Φλαντρώ βγήκε. 'Αγάπησε ὁλόψυχα τόν ἄντρα της ὅσο ποῦχασε τ' ἀγαθά τοῦ κόσμου κι ἔγινε πέτρα γι' αὐτό. Τόν καιρό ἐκεῖνο ἦταν ἓνας караβοκύρης, ὁμορφο παληκάρι κι ἀγάπησε τή Φλαντρώ καί τήν ἐγύρεψε καί τῆς ἔδωσε ἀρραβῶνα. Σάν τῆς ἔδωσε ἀρραβῶνα, ἐσκάρωσε καινούργιο καράβι, καί σάν ἐσκάρωσε τό καράβι, ἔγινε ὁ γάμος· καί σάν ἔγινε γάμος, ἔρριξε τό καράβι στό γιαλό καί μπαρκάρησε καί πῆγε νά ταξιδέψη.

Τότε τό Φλαντρώ ἦρθε ν' ἀγναντέψει, σάν καλή ὥρα, σ' αὐτόν τόν ἔρμο τό γιαλό. Ξεκολλοῦσε ἡ ψυχή της πού ἔφευγε ὁ ἄντρας της· δέ μπορούσε νά τό βαστάξει, νά στηλώσει τήν καρδιά της. 'Αγνάντεψε τό καράβι πού ἔφευγε κι ἐκλάψε πικρά κι ἔπесαν τά δάκρυα της στά κύματα, καί τά κύματα πικράθηκαν καί φαρμα-

κώθηκαν, καί θύμωσαν κι άγρίεψαν καί θέριεψαν... καί στό δρόμο πού βρήκαν τό καράβι έπνιξαν τόν άντρα τής Φλαντρώς κι έγινε άγυρισιά του. Καί τό Φλαντρώ ήρθε καί ξαναήρθε σ' αυτό τόν έρμο γιαλό καί κοίταζε κι άγνάντευε... καί περίμενε καί καρτερούσε κι άπάντεχε... Πέρασαν μήνες, πέρασε χρόνος, πέρασαν δύο χρόνια, πέρασαν τρία... καί τό καράβι πουθενά δέ φάνηκε... καί τό Φλαντρώ έκλαψε καί καταράστηκε τή θάλασσα καί τά μάτια της έστέγνωσαν καί δέν είχε πιά δάκρυ νά χύση... καί παρακάλεσε τούς θεούς της πού ήταν είδωλα πέτρες νά τής κάνουν τή χάρη νά γίνη κι αυτή είδωλο, βράχος, πέτρα... καί τό χατήρι της έγινε, καί τήν έκαναν βράχο, ξέρα, μέ τό σχήμα τ' άνθρώπινου πού τρίφτηκε καί φαγώθηκε άπ' τά κύματα ύστερα από χιλιάδες χρόνια· καί τό άνθρώπινο σχήμα φαίνεται άκόμα, καί νά ό βράχος εκεί, ή πέτρα πού θαλασσοδέρνεται καί χτυπά καί βογγά επάνω της τό κύμα... κι ή φωνή της, τό βογγητό της γίνεται ένα μέ τό βογγητό τής θάλασσας... νά ή ξέρα εκεί. Αυτή 'νε ή Φλαντρώ. "Υστερα, μέ χρόνια πολλά, σάν ήρθε ό Χριστός ν' αγιάσει τά νερά γιά νά βαφτιστεί ή πλάση, μιά χριστιανή άρχόντισσα, ή Χατζηγιάνναινα, πού είχαν σκαρώσει τά παιδιά της δυό καράβια, έταξε στήν Παναγιά κι έχτισε αυτό τό έκκλησάκι γιά τό καλό κατευόδιο τών παιδιών της... άς δώσει ή Παναγιά καί σήμερα νάνε καλό κατευόδιο στους άντρες σας, στ' αδέρφια καί στους γονιούς σας.

— Φχαριστούμε· όμοίως καί στά παιδάκια σου, θειά Φλωρού!

Ο ΗΛΙΟΣ έχαμήλωσε κατά τό βουνό, τά πρώτα καράβια είχαν γίνει άφαντα από ώρα. Κι ή τελευταία γο-

λέττα λίγο-λίγο χώνευε στό πέλαγος. Τά συγγενολόγια
καί τά φουσάτα τῶν γυναικῶν, μέ τά καλαθάκια καί τά
μαχαιράκια τους, σκόρπισαν στά ὑψώματα κι ἔβγαζαν
καυκαλήθρες καί μυρόνια κι ἔκοβαν φέρτες κι ἀγριο-
μάραθα. Σιγά-σιγά κατέβηκε ὁ ἥλιος στό βουνό κι αὐτές
κατέβηκαν στό χωριό.

Τό βραδινό ἀεράκι σφύριζε στά δέντρα, κι οἱ λογι-
σμοί τῶν γυναικῶν πετοῦσαν μαζί του κι ἔστελναν πολλές
εὐχές στά κατάρτια καί στά πανιά καί στά ξάρτια τῶν
καραβιῶν. Καί βαθιά, στή σιγαλιά τῆς νύχτας, τίποτε
ἄλλο δέν ἀκουγόταν παρά τό λάλημα τοῦ νυχτοπου-
λιοῦ καί τό τραγούδι μιᾶς τελευταίας συντροφιάς θα-
λασσινῶν πού ἔμελλε νά ξεκινήσουν αὔριο:

— Σύρε, πουλί μου, στό καλό καί στήν καλή τήν
ῶρα!..

Τά Κρούσματα

ΠΑΛΑΤΙ τῆς ἐρημιᾶς καί τῆς σιωπῆς, θρόνος τῆς μελαγχολίας, ἦταν ὁ πελώριος βράχος ὁ βορεινός, ὁ θαλασσοδαρμένος, πού ἀπάνω του ἦταν ἄλλοτε χτισμένο τό παλιό χωριό, τό καταρημαγμένο σήμερα. Δέν ἦταν κύμα ἀπό τό Θρακικό πέλαγος, ἀπό τοὺς κόλπους τῆς Χαλκιδικῆς, δέν ἦταν κύμα διωγμένο ἀπό τή Μαύρη θάλασσα κι ἀπό τήν Προπονείδα πού νά μὴν ἔρθει νά φιλήσει τά πόδια τοῦ γιγάντιου μαύρου βράχου.

Ὁρθωνόταν πάνω ἀπὸ τή θάλασσα σέ ὕψος φοβερό, πού ἔπιανε τόν ἄνθρωπο ἱλιγγος καί ζάλη. Κι ἄλλοτε ἦταν φωλιά ἀνθρώπων, γεμάτη ἀπὸ ζωὴ καί φωνές, καί τώρα ἦταν ἔρημος καί γεμᾶτος ρημάδια. Δυὸ μεγάλοι γυαλοὶ ἀπλώνονταν δεξιὰ κι ἀριστερά ἀπὸ τό βράχο, κάτω στά θεμέλια δυὸ φοβερῶν γκρεμῶν.

Ὁ ἕνας ἦταν σπαρμένος μέ βράχους μονοκόμματους, σά νά τοὺς πέταξαν στή θάλασσα ἀρχαῖοι γίγαντες πού πάλευαν μεταξύ τους, καί στρωμένος μέ χαλίκια ἄσπρα, κόκκινα, μαργαριταρένια, χρυσοκίτρινα καί μέ

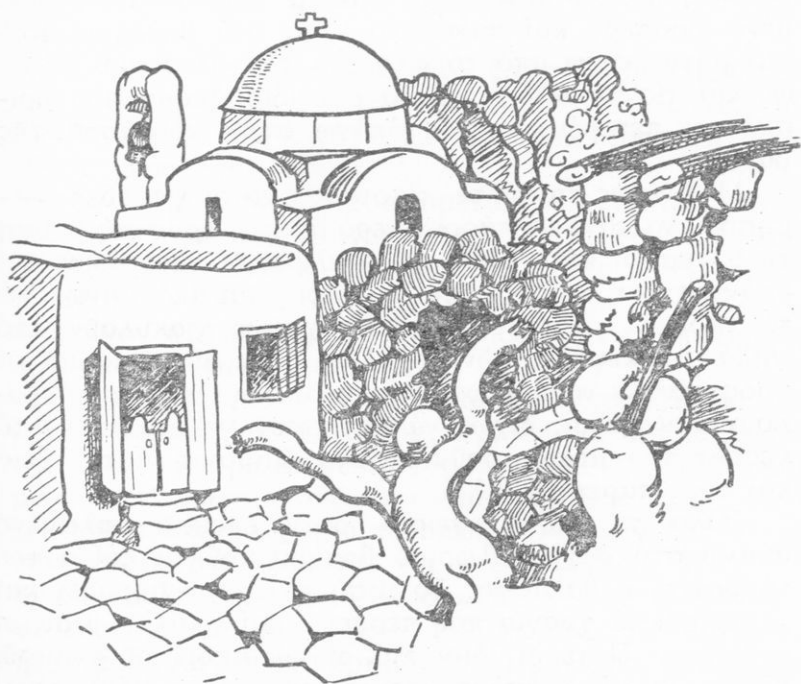
σταχτερή γυαλιστερή ἄμμο. Καί ἡ ἄμμος βαθαίνει μονομιᾶς καί ὁ βυθός γίνεται ἄπατος δυό βήματα ἀπό τήν στεριά, κι ἀλλοίμονο σέ κεῖνον πού θά ξεγελιόταν ἀπό τή στρωτή ἀμμουδιά καί θᾶθελε νά προχωρήσει πάρα μέσα.

Ἀπό τήν ἀριστερή μεριά τοῦ γιγάντιου βράχου τοῦ ἔρημου χωριοῦ, ἄλλος γιαλός, ἄγριος καί ἀπρόσιτος, ἀπλώνεται. Δέ φαίνονται ἐκεῖ οὔτε πολύχρωμα χαλίκια οὔτε γυαλιστερή χρυσωπή ἀμμουδιά. Τό πέλαγος βαθύ ἀπλώνεται ὡς τήν ἀντικρινή στεριά καί ὁ μαῖστρος τό ὀργώνει πέρα ὡς πέρα. Καί κατάμπροστα σάν ξεκολλημένοι ἀπό τό μεγάλο βράχο τοῦ ἔρημου χωριοῦ δυό βράχοι ξεπροβάλλουνε βαφτισμένοι στό κῦμα καί παντέρημοι. Κάτω στά πόδια τους, στίς τρύπες τους καί στίς θαλασσινές σπηλιές τους βόσκουν καί λοξοπερπατοῦν τά θαυμαστότερα πετροκάβουρα καί παγούρια τοῦ κόσμου, μεγάλα καί γεμᾶτα αὐγά. Κι ἀπάνω, στήν κορφή τῶν βράχων, φυτρώνουν τά νοστιμώτερα λάχανα κι οἱ ὠραιότερες ἀρμυρῆθρες πού μπορεῖ κανεῖς νά βρεῖ.

Λίγο πάρα-πέρα ἀπό τούς δυό αὐτούς βράχους, στή μέση τῆς θάλασσας, πάντα σχεδόν, εἴτε μουνάτσα κάνει εἴτε φουρτοῦνα, ἀκούγεται μιά ὀρχήστρα πού ἔχει πάντα «δικό της σκοπό», καθώς λένε. Εἶναι μιά ξέρα πού οἱ ναυτικοί τήν ἔχουν βγάλει «Καλαφάτη». Μέσα ἀπό κάποια τρύπα τῆς ξέρας ξεπετάγεται τό νερό κι ὕστερα ἀποτραβιέται πάλι κάνοντας ἕναν κρότο ὅμοιον μ' αὐτόν πού κάνει ἡ ματσόλα, τό ξύλινο σφυρί τοῦ καλαφάτη ἀπάνω στά πλευρά τοῦ караβιοῦ ὅταν τό καλαφατίζει. Ἡ ματσόλα αὐτή δέν παύει ν' ἀκούγεται οὔτε μέρα οὔτε νύχτα. εἶναι ἀκοίμητη κι ἀκούραστη-

ἀπό τά παλιά τά σπίτια ὅ,τι βαστοῦσε ἀκόμα, τά μαδέ-
ρια τῆς σκεπῆς, τίς πόρτες, τά παράθυρα, καμιά φορά
καί τοῦβλα καί κεραμίδια ἀκόμη. Τά μετακόμιζαν ἀπό
τή στεριά ἢ ἀπό τή θάλασσα στό νεόχτιστο χωριό, πού
βρισκόταν τρεῖς ὥρες μακριά στή μεσημβρινή παραλία
τοῦ νησιοῦ, κι ἐκεῖ τά χρησιμοποιοῦσαν στά καινούρ-
για σπίτια πού ἔχτιζαν.

Μά ἡ θειά Μαχώ ὅμως, τό Φαλκάκι, ἀγαποῦσε τό
παλιό χωριό της, τόν τόπο πού εἶχε γεννηθεῖ κι αὐτή.

Ἦταν μιά ζαντανή ἀνάμνηση μέσα στή στάχτη τῆς λησμονιᾶς.

Δεξιά, κατά τήν ἀνατολή, ὁ μέγας βράχος τοῦ ἔρημου χωριοῦ ἀντικρύζει μέ τήν ἀπόκρημνη ἀκτὴ τοῦ Κουρούπη, τήν ἀσπριδερή, ὅπου τὰ στοιχεῖα καὶ τὰ δαιμόνια δέν παύουν νά κυλοῦν ὅλη ὥρα πελώριες πέτρες ἀπὸ τὴ σάρρα καὶ τὸ γλιστερό γκρεμό. Κάτω, στὰ πόδια τοῦ γκρεμοῦ, μιά σπιθαμὴ παρὰ μέσα ἀπὸ κεῖ πού φτάνει ὁ ἀφρός ἀπὸ τὰ κύματα, εἶνε μιά βρύση μέ γλυκό, δροσερό, παγωμένο νερό. Τό πρωῒ συχνά ἔρχονται ἀπὸ τὸ πέλαγος οἱ ψαράδες μέ τίς βάρκες τους γιὰ νά πιοῦν καὶ νά γεμίσουν τὰ βαρέλια. Καὶ τὸ νερό ὅλη τὴν ἡμέρα μένει δροσερό καὶ παγωμένο μέσα στὰ βαρέλια. Ἰούλιο μῆνα, κάτω ἀπὸ τὸ φλογερό τὸν ἥλιο πού ψήνει ὥς καὶ τίς πεταλίδες καὶ τὰ στρεῖδια ἀκόμη πού βρίσκονται πεταμένα σωρός ἀπάνω στὴν κουπαστὴ τῆς βάρκας.

Μ' ἀνίσως τὴ νύχτα, τίποτε ἀπόκοτοι ψαράδες τολμήσουν νά πᾶνε νά πάρουν νερό ἀπὸ τὴ δροσερὴ βρύση τῆ μαγεμένη κάτω στὴν ἀκροθαλασσιὰ, τότε βουή καὶ βρόντος καὶ ταραχὴ μεγάλη ἀκούγεται ἀπὸ πάνω ἀπὸ τὸ γκρεμό καὶ πέτρες καὶ βράχοι κατρακυλοῦν ἀπὸ ψηλά στὰ κεφάλια τῶν ψαράδων. Τότε αὐτοὶ μόλις καὶ προφταίνουν νά κάνουν τὸ σταυρό τους καὶ νά τὸ βάλουν στὰ πόδια, δίχως νά κοτήσουν νά σηκώσουν τὸ κεφάλι του μήπως δοῦν κανένα δαιμόνιο ἢ στοιχεῖο καὶ τοὺς πάρει τὴ μιλή.

Ὅλο τὸ παλιὸ χωριὸ ἦταν ἐρείπιο ἀπλωμένο ἀπάνω στὴ ράχη πελώριου βράχου πού τὰ πόδια του τὰ βρέχει ἡ θάλασσα. Τὸ μισό τὸ ἔχουν ρημάξει καὶ γκρεμίσει τὰ χρόνια πού πέρασαν καὶ τ' ἄλλο μισό οἱ ἄνθρωποι. Πότε οἱ ἴδιοι παλιοὶ κάτοικοι τοῦ χωριοῦ, πότε — κι αὐτὸ ἀκόμη συχνότερα — τὰ παιδιὰ τους, πότε οἱ μαστόροι καὶ οἱ χτίστες, ἔρχονταν κι ἔπαιρναν

έναν καιρό πρίν από τήν επανάσταση, όταν δέν είχε χτιστεί ακόμη τό καινούργιο χωριό, κι όπου είχε περάσει τά παιδικά της χρόνια τά καλοθύμητα. Γι' αυτό έκοίταζε νά κρατήσει μέ κάθε τρόπο σέ καλή κατάσταση τό παλιό της σπίτι, τή φωλιά τών γονιών της, τή γωνιά πού είχε γεννηθεί αὐτή ή ἴδια. Μέ μεγάλη περιποίηση καί πάστρα καί μέ συχνά άσβεστώματα είχε κατορθώσει νά σώσει από τό ρήμαγμα τή μικρή αὐτή γωνίτσα, όπου έρχόταν πότε-πότε για νά πάρει τόν άέρα της καί νά κοιμηθεί τή νύχτα μαζί μέ τή μητέρα της ή μέ άλλες γυναικες.

Τό μικρό σπιτάκι ήταν ένα ξαναγύρισμα στά παλιά, ένα παράθυρο άνοιχτό άπ' όπου έβλεπε κανείς τά περασμένα σά σέ πανόραμα. Ήταν μιά ζωντανή άνάμνηση μέσα στή στάχτη τής λησμονιάς, ένας φρουρός όρθιος άνάμεσα στους κοιμισμένους. Βρισκόταν κοντά στό έκκλησάκι τής Παναγίας τής Μεγαλομμάτας, πού τότε σωζόταν ακόμη άκέραιο. Ή έκκλησιά γιόρταζε τό Σάββατο τοῦ Άκάθιστου καί οί νοικοκυράδες, όσες άνέβαιναν στό Κάστρο, τή σιγύριζαν καί τή διατηρούσαν καθαρή καί περιποιημένη.

Ή Μαχώ έφτασε νωρίς κατά τό ήλιοβασίλεμα, τό βράδυ εκείνο τοῦ Όχτώβρη, κρατώντας τό καλαθάκι της, όπου είχε βάλει ψωμί, χαμοληές, λίγα κυδώνια καί μερικές ντομάτες καθώς καί μιά μπουτίλια λάδι. Είχε ξεκινήσει από τό χωριό τό πρωϊ. Όλη τήν ήμέρα της τήν πέρασε στόν έλαιώνα της μαζεύοντας τίς έλιές. Τό βράδυ έβαλε τόν καρπό σέ σακκιά, καί μέ τό μουλάρι τά έστειλε στό λιοτριβειό τοῦ χωριοῦ. Ό έλαιώνας ήταν πολύ κοντά στό έρημο χωριό καί ώρες δρόμο μακριά άπ' τό καινούργιο. Έπειδή έμελλε καί τήν άλλη μέρα ή Μαχώ νά εξακολουθήσει τήν ἴδια δουλειά στόν

έλαιώνα, ήρθε στο παλιό έρημο χωριό για ν' ανάψει τά καντήλια τής Παναγίας τής Μεγαλομμάτας καί νά κοιμηθεΐ, όπως συνήθιζε καμιά φορά νά κάνει, στο έρημικό σπιτάκι της. Τήν άλλη μέρα πρωΐ-πρωΐ θά ξαναγύριζε στον έλαιώνα.

Η Μαχώ είχε πάρει μαζί της σ' αυτή τήν εκδρομή τό γυιό της τό Φάλκο, ένα παιδί δεκατριῶ χρονῶν. Ό μικρός μάγκας είχε ακούσει συχνά, από άλλα παιδιά μεγαλύτερα απ' αυτόν, ένα πλήθος ιστορίες για φαντάσματα πού έβγαιναν τακτικά τή νύχτα στο παλιό έρημο χωριό, ανάμεσα στά χαλάσματα, επάνω στο βράχο τόν ψηλό, όπου νύχτα καί μέρα άντηχεΐ τό βουητό τής θάλασσας καί ό άχός τῶν κυμάτων από κάτω από τίς θαλασσοσπηλιές.

Τά φαντάσματα αυτά, στοιχειά, ξωτικά, λογιῶν τῶν λογιῶν κρούσματα, δέν έπαυαν νά φανερώνονται τή νύχτα, νά σεργιανίζουν μελαγχολικά στά χαλάσματα, νά μπαίνουν μέσ στά ρημαγμένα σπίτια πού άλλοτε είχαν σκεπάσει τόσες ψυχές καί τόσες ζωές καί πού τώρα ήταν ένας σωρός από πέτρες.

Κάθε παλιό σπίτι είχε καί τό «ζώδιο» του. Τό ζώδιο αυτό έπαιρνε τή μορφή τοῦ σφαχτοῦ πού είχε θυσιαστεί επάνω στο πρώτο θεμέλιο τοῦ σπιτιοῦ, ύστερα από τόν άγιασμό πού έψελνε ό παπάς.

Αν είχε σφαχτεΐ πετεινάρι, τό πετεινάρι εκείνο έβγαινε συχνά τή νύχτα καί ξάφνιζε τούς ανθρώπους τοῦ σπιτιοῦ κι όταν τό σπίτι ήταν ὀρθιο ακόμη. Μά καί τώρα εξακολουθοῦσε νά βγαίνει καί νά λαλεΐ παραπονετικά επάνω στά έρείπια. Αν τό σφαχτό ήταν αρνί, ένα πρᾶμα ἄσπρο, πρᾶο καί ήμερο, πού έμοιαζε μ' αρνάκι έβγαινε καί τώρα ακόμη γύρω στά θεμέλια τοῦ σπιτιοῦ καί βέλαζε θλιβερά. Αν τό θῦμα ήταν μοσχάρι,

ένα μικρό βοϊδάκι μαυροκόκκινο παρουσιαζόταν τριγύρω στά χαλάσματα καί μούγκριζε μέ σιγανή φωνή.

“Όλα αὐτά τά ἔλεγαν ἀναμεταξύ τους οἱ μάγες, ὅπως τά εἶχαν ἀκούσει ἀπό τίς κυροῦλες τους, καί μάλιστα τ’ αὐγάτιζαν κι οἱ ἴδιοι μέ τήν παιδική ψευδομανία τους. Καί τώρα ἀκόμη πολλοί τά ἔβλεπαν τά φαντάσματα. Κι αὐτή ἡ ἴδια ἡ Μαχώ εἶχε πεῖ ἄλλοτε στό γυιό της τό Φάλκο, πῶς μιά φορά, ὅταν ἦταν ἀκόμα μικρό κοριτσάκι, ἀπό τό ὕψος τοῦ ἔρημου χωριοῦ πού βρίσκονταν, εἶχε ἰδεῖ ἕνα μεσημέρι τίς νεράϊδες νά χορεύουν κατάντικρυ στό γκρεμό τοῦ Κουρούπη. Ἐκεῖ ἐπάνω στό γκρεμό εἶχε ἰδεῖ ἕνα πλῆθος λευκοφορεμένες γυναῖκες, πού ἦταν πιασμένες στό χορό καί χόρευαν στόν καλό τους καιρό καί τραγουδοῦσαν.

— Καί τί τραγούδι ἔλεγαν, μάννα; ρώτησε ἡ μικρή Τσιτσώ, ἕνα κοριτσάκι ἐννιά χρονῶν, τή μητέρα της.

— Ἔλεγαν, κορίτσι μου. «Ἀκούστε μας· μιλάτε μας· ἐμεῖς καλές κυράδες...»

— Ἦθελα κι ἐγώ νά τῷβλεπα’ αὐτό, μάννα, εἶπε ὁ Φάλκος.

— Ὁ Θεός νά μή σ’ ἀξιώσει, παιδάκι μου. Ἐγώ ἔπεσα ἄρρωστη στό κρεβάτι πού τό εἶδα, καί πιάστηκε σαράντα μέρες ἡ γλῶσσα μου.

— Καί δέ μοῦ λές, θειά, ρώτησε ὁ ἀνεπιός της ὁ Σταμάτης τό παπαδοπαίδι — ἕνας ἄλλος μάγκας συνονμήλικος σχεδόν μέ τό Φάλκο — ποῦ τόν ηἴδραν τόν τόπο γιά νά χορέψουν; Ἀπάνω ἐκεῖ, στό γκρεμό, στή σάρρα, πῶς δέ γλιστροῦσαν νά πέσουν;

— Αὐτές εἶναι νεράϊδες, παιδάκι μου, καί πατοῦν στόν ἀέρα, ἀπάντησε ἡ Μαχώ.

Τή διήγηση αὐτή γιά τίς νεράϊδες τή βεβαιώνει γι’ ἀληθινή καί ἡ γρηά Φαλκίτσα, ἡ μητέρα τῆς Μαχώς,

μιά γρηά κοντή καί ζαρωμένη, ἴδια μ' ἓνα κουβαράκι ὃ
Αὐτή εἶχε ἰδεῖ στόν καιρό της πολλά ἀπίστευτα πράματα·

Ο ΦΑΛΚΟΣ γιά πρώτη φορά εὗρισκε τήν εὐκαιρία
αὐτή νά περάσει τή νύχτα του στό ἔρημο χωριό, χωρίς
νά βρίσκεται ἐκεῖ πολὺς κόσμος πού θά μπορούσε νά
σκιάζει καί νά διώξει τά στοιχειά. Εἶχε μεγάλη περιέρ-
γεια, ἀνάκατη μέ φόβο, νά ἰδεῖ κι αὐτός στοιχειά.

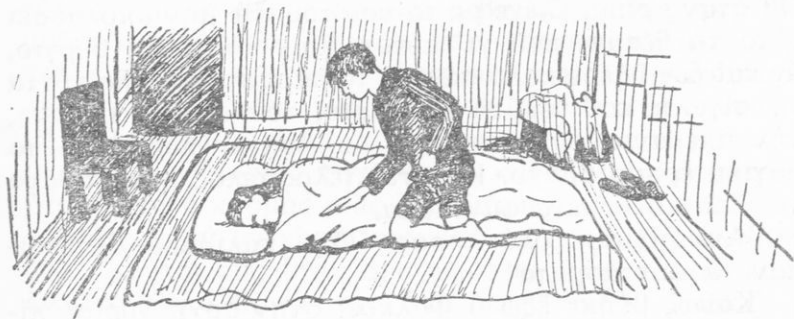
Γιά νά πάρει λίγο κουράγιο εἶχε ρωτήσῃ τήν κυ-
ροῦλα του, ἂν ὅλα τά φαντάσματα κάνουν κακό σέ ὅσους
τά ἰδοῦν, ὅπως εἶχαν κάνει ἄλλοτε οἱ νεράϊδες στή μη-
τέρα του. Ἡ κυροῦλα του τοῦ ἀπάντησε ὅτι εἶναι καί
στοιχειά καλά κι ἀκίνδυνα καί μάλιστα τά ζῶδια τῶν
σπιτιῶν εἶναι σίγουρο πὼς δέν κάνουνε ποτέ κακό.

Μόλις εἶχαν φτάσει κι ἄρχισε νά νυχτώνει. Ἡ Μα-
χώ ἐπίστευε πὼς θάβρισκε στό ἔρημο χωριό δυό-τρεῖς
ἄλλες γυναῖκες μαζί μέ ἄλλα τόσα παιδιά ἢ κορίτσια,
πού ἔρχονταν καί κοιμοῦνταν τώρα καί κάμποσες μέρες
σ' ἐκεῖνον τόν τόπο γιά τόν ἴδιο λόγο πού ἤθελε νά μεί-
νει σήμερα κι ἡ Μαχώ. Τήν ἡμέρα μάζευαν τίς ἐλιές
τους, κι ἐπειδὴ τό παλιό χωριό βρισκόταν σιμά στά
κτῆματά τους, μή θέλοντας νά κοιμηθοῦν ἔξω στό ὑπαι-
θρο καί γιατί ἔπεφτε πολλή δροσιά καί ὕγρασία τή νύ-
χτα, καί γιατί ἦταν γυναῖκες καί φοβόνταν, γιά μεγαλύ-
τερη εὐκολία κατέβαιναν κι ἔμεναν τή νύχτα στό παλιό
χωριό, στά δυό-τρία σπιτάκια πού στέκονταν ἀκόμη
ὀρθά, γιά ν' ἀρχίσουν νωρίς τή δουλειά τήν ἄλλη μέρα.

Ἐλπίζε λοιπόν ἡ Μαχώ νά βρεῖ συντροφιά, γιὰτί
δέν θά τῆς ἄρесе νά μείνει μόνη της μέ τό παιδί της νύ-
χτα στό ἔρημο μέρος, ὅπου «κροτίζει ὁ τόπος» ἀπό τίς
τόσες παλιές ἐνθύμησες καί τά τόσα στοιχειά. Μά ἡ

Μαχώ γελάστηκε. Οί γυναίκες είχαν τελειώσει για την ώρα τό πρώτο μάζεμα τοῦ καρπού καί είχαν γυρίσει τό βράδυ στό χωριό ἀπ' ἄλλο δρόμο.

Ἡ Μαχώ δέ βρῆκε ψυχή στό ἔρημο χωριό. Εἶχε ἀρχίσει κι ὅλας νά νυχτώνει καί τό φεγγάρι πού ἦταν στή χάση του θά ἔβγαινε δυό καί τρεῖς ὥρες νύχτα. Ὁ Φάλκος ὥστόσο εἶχε μεγάλη ἐπιθυμία νά περάσει τή νύχτα στό ἔρημο ἐκεῖνο μέρος κι ἐπίμενε νά μείνουν. Ἦθελε νά κάνει κι αὐτός τόν ἀντρεπωμένο στόν ξάδερφό του τό Σταμάτη — πού ἔκανε τό παλληκάρι σ' ὅλα τά παιδιά — καί νάχει νά τοῦ λέει πώς εἶδε τόσα κρού-

Ἡ Μαχώ ἦταν κουρασμένη καί δέν ἄργησε ν' ἀποκοιμηθῇ.

σματα, τόσα στοιχειά στό ἔρημο χωριό καί δέν ἴδρωσε τό μάτι του.

Ἡ Μαχώ ἔκανε τήν ἀνάγκη φιλοτιμία κι ἔμεινε. Πρῶτα-πρῶτα ἄναψε τά καντήλια τῆς Παναγίας τῆς Μεγαλομμάτας. Ἦταν μιά μεγάλη εἰκόνα τῆς Παναγίας, ἀρχαϊκιά, μ' ἀντρίκια χαρακτηριστικά, μέ πρόσωπο διπλάσιο ἀπό τό φυσικό, μέ μεγάλα, πολύ μεγάλα μά-

τια. Στήν αγκαλιά της κρατούσε τό Χριστό βρίφος, μέ χιτώνα, λαμπερόν.

Ύστερα ἡ Μαχώ ἄναψε φωτιά στό στενό ἀνάμεσα σέ δύο πέτρες, ἀντίκρυ στό ἐκκλησάκι καί κατάμπροστα στήν πόρτα τοῦ σπιτιοῦ της. Ἐψησε καφέ γιά τό Φάλκο της τόν καλομαθημένο, ὕστερα μαγεύειρεψε φαγί ἀπό ντομάτες καί κρεμμύδια μέ τό λάδι. Ἀφοῦ ἔφαγαν, κλείστηκαν στό σπιτάκι καί οἱ δύο τους γιά νά κοιμηθοῦν.

Ἡ Μαχώ ἦταν κουρασμένη καί δέν ἄργησε ν' ἀποκοιμηθεῖ. Ὁ Φάλκος ὁμως ἔκανε τόν ψόφιο στήν ἀρχή κι ἄρχισε νά ροχαλίζει. Μόλις κατάλαβε πώς ἡ μητέρα του εἶχε ἀποκοιμηθεῖ, σηκώθηκε καί ἄνοιξε τήν πόρτα. Θά ἦταν κρῖμα, ἔλεγε μέ τό νοῦ του, νά μήν ἀπολαύσει αὐτό τό θέαμα, πού γι' αὐτόν ἦταν τόσο καινούργιο, ἄν καί δέν ἤξερε καλά πῶς νά τό παραστήσει. Τή νύχτα τή σιγαλή καί γεμάτη μυστήριο, τόν ἄπειρο οὐρανό, τήν ἀπέραντη θάλασσα πού ἀπλωνόταν πέρα ἀπό τό μαγικό ἔρημο βράχο. Καί στό τέλος-τέλος ἦταν πιθανό νά ἰδεῖ καί κανένα φάντασμα.

Ἀνατρίχιασε ὁλόκληρος. Ὅχι, καλύτερα ἄς ἔλειπαν τά φαντάσματα!

Καθώς βγῆκε ἔξω ὁ Φάλκος, στήν ἀρχή γύρισε πίσω κατά τήν πόρτα τοῦ σπιτιοῦ, πού εἶχε ἀφήσει ἀνοιχτή, καί ἀφουγκραζόταν γιά ν' ἀκούσει τήν ἀναπνοή τῆς μάννας του πού κοιμόταν. Ἐνιωθε τήν ἀνάγκη νά ἔχει συντροφιά τήν ἀναπνοή τῆς μητέρας του. Γιά καλή του τύχη ἡ μάννα του εἶχε ἀφήσει καί ἄλλη συντροφιά, τή φωτιά, πού τήν εἶχε θρέψει μέ ξύλα πολλά καί κουτσοῦρες ἐπίτηδες, κι ἀφοῦ τήν ἔκλεισε γύρω γύρω μέ πλάκες καί πέτρες, μακρυά ἀπό κάθε ξερόχορτο ἢ χαμόδεντρο ἢ ρίζα ἀπό δέντρο, εἶπε ὅτι τήν ἀφήνει γιά συντροφιά καί δέν τήν ἔσβησε. Τώρα, ὅσο προχω-

ροῦσε ἡ νύχτα, τό τρίξιμο τῆς φωτιᾶς κι ἡ λάμψη τῶν δαυλιῶν πού καίγονταν καί ἡ γλυκειά ζεστασιά πού σκορποῦσε γύρω τῆς ἡ ἀνθρακιά, ἦταν στ' ἀλήθεια ἀνεκτίμητη παρηγοριά στήν ἐρημιά ἐκείνη, ἀνάμεσα στά τόσα χαλάσματα.

Κοιτάζοντας μέσα στό σκοτάδι ὁ Φάλκος εἶδε νά φαίνεται ἀντίκρυ στήν πόρτα τοῦ σπιτιοῦ τους ἓνα μαῦρο πρᾶμα, πού δέν τό εἶχε προσέξει ἀπό βραδύς. Τό πρᾶμα αὐτό ἔμοιαζε πολύ μέ γρηά μαυροφόρα, καθισμένη, πού τόν κοίταξε ἀπό μακριά. Φοβήθηκε. Μά θέλοντας μέ κάθε τρόπο νά βγάλει κάθε φόβο ἀπό μέσα ἀπό τήν καρδιά του, ἐπῆρε ἓνα δαυλί καί πῆγε κοντά, τῶπιασε μέ τά χέρια του καί βεβαιώθηκε πώς ἦταν ἓνα μαῦρο κούτσουρο, ἡ ρίζα ἀπό κάποιο παλιό δέντρο πού εἶχε καεῖ καί ἦταν τώρα σάν καψάλα. Λίγο παραπέρα στεκόταν κάτι τι ὄρθιο, πού ἔμοιαζε σάν ἄνθρωπος μέ ἀπλωμένο τό ἓνα χέρι πρὸς τά ἐπάνω. Κρατώντας τό δαυλί ὁ Φάλκος πῆγε κοντά καί εἶδε καλά πώς δέν ἦταν παρά ὁ κορμός μιᾶς ξεραδιάρας, πού τά φύλλα τῆς φαίνονταν σά νά εἶχαν φαγωθεῖ τώρα τελευταῖα καί τό ἓνα κλωνάρι τῆς ἦταν σπασμένο κι ἔγερνε κατά κάτω, ἐνῶ τό ἄλλο βρισκόταν στή θέση του κι ἔμοιαζε μέ χέρι τεντωμένο.

Ἐκεῖ δίπλα εἶδε τό ἀντιφέγγισμα τῶν καντηλιῶν τῆς ἐκκλησιᾶς πού τά ἄναψε ἀπό νωρίς ἡ μάνα του. Ὁ Φάλκος πῆγε κοντά καί κοίταξε ἀπό μέσα ἀπό τό τζάμι τοῦ παραθυριοῦ. Εἶδε τίς μαυρειδερές μορφές τῶν ἁγίων πού στόλιζαν τοὺς τοίχους, μυρίστηκε τήν ἀνακατεμένη μυρουδιά τοῦ λαδιοῦ, τοῦ κεριοῦ καί τοῦ λιβανιοῦ καί κοίταξε ὥρα πολλή κάτω ἀπό τό τρεμουλιαστό φῶς τῆς καντήλας τά μεγάλα μάτια τῆς Παναγίας, πού φαίνονταν σά νά τόν κοίταζαν μέ θεϊκιά καλωσύνη

καί μέ πραότητα γεμάτη βασιλικό μεγαλεῖο. Ὁ Φάλκος ἔκανε βιαστικά δυό σταυρούς καί ἔφυγε.

ΤΟ ΒΟΥΗΤΟ τῆς θάλασσας, ὑπόκωφο, μονότονο, ἀνέβαινε ἀπό τά θεμέλια τῶν βράχων κι ἀπό τίς θαλασσοσπηλιές. Ὁ οὐρανός ψηλά φεγγοβολοῦσε ἀπό τ' ἄστρα, καί κάτω ἐκεῖ, στό ἀντιφέγγισμά των, φαινόταν τό πέλαγος νά γυαλίζει. Καί ὁ γκρεμός τοῦ Κουτούπη ἀσπρολογοῦσε μελαγχολικός ἀπέναντι, κι ἐπάνω του ἐχόρευαν οἱ νεράϊδες τό μεσημέρι, ἐνῶ τή νύχτα κατακυλοῦσαν μέ κρότο οἱ πέτρες πού ἔρριχναν τά δαιμόνια ἀπό ψηλά, κατατρομάζοντας τούς ψαράδες πού θά εἶχαν τήν ἀποκοτιά νά πᾶν κοντά στή βρύση. Φυσοῦσε μπάτης, ἐλαφρός, δροσερός, μοσχοβολισμένος. Ὁ Φάλκος ἔνιωθε τόν ἑαυτό του ἐλαφρό σά νάχε φτερά, σά νάθελε νά πετάξει. Αὐτή τήν τόσο εὐχάριστη διάθεση δέν τήν εἶχε αἰσθανθεῖ ποτέ του στό χωριό ὅταν κυλιόταν μέσα στ' αὐλάκια τῶν στενοσόκακων τῆς γειτονιάς του, παίζοντας μαζί μέ τ' ἄλλα τά παιδιά.

Ἀνάμεσα στό βουητό αὐτό πού ἔκανε ἡ θάλασσα, ξεχώριζε κάτι σά χτύπος, σάν τό χτύπημα σφυριοῦ, μονότονο καί ρυθμικό κι ἐπίμονο ὅπως τό τραγούδι τοῦ τζίτζικα. Ὁ Φάλκος, ὅσο κι ἂν ἐβασάνιζε τό νοῦ του, δέ μπορούσε νά καταλάβει τί ἦταν ὁ ἀκατάπαυτος ἐκεῖνος κρότος.

Ἀνυπόμονος νά μάθει, ἐγύρισε στό σπίτι γιά νά ρωτήση τή μητέρα του. Τή σκούνησε ἐλαφρά, γιά νά τήν ξυπνήση.

— Μητέρα, τί εἶναι αὐτό πού κάνει τάκ-τάκ στή θάλασσα, κάτω. Μήν εἶναι κανένα στοιχειό;

Ἡ Μαχώ ἐσάλεψε, ἔτριψε τά μάτια της καί εἶπε:

— Εἶν' ὁ Καλαφάτης, παιδί μου.

Κι ἔκανε νά γυρίσει ἀπό τό ἄλλο πλευρό.

— Καί τί πρᾶμα εἶναι ὁ Καλαφάτης; ξαναρώτησε ὁ Φάλκος.

Ἡ Μαχὼ χασμουρήθηκε, ἔκλεισε τά μάτια της καί δέν ἀπάντησε.

— Πές μου, μητέρα, τί εἶναι ὁ Καλαφάτης; ξαναεἶπε ὁ Φάλκος σειῶντας τόν ὄμο τῆς μάννας του.

— Ὁ Καλαφάτης, εἶπε μέ κόπο ἡ Μαχὼ, εἶναι μιά ξέρα στό γιαλό πού τήν λέν ἔτσι... Κοιμήσου, παιδί μου.

Ἡ Μαχὼ δέν εἶχε καταλάβει ὅτι ὁ γυιὸς της ἔλειπε ἀπό κοντά της καί ὅτι τώρα μόλις εἶχε γυρίσει ἀπέξω. Ἐνόμισε ὅτι ἐκεῖ πού ἦταν πλαγιασμένος κοντά της εἶχε ἀκούσει τόν κρότο τῆς ξέρας.

Παρευθὺς ἀφοῦ τοῦ εἶπε «Κοιμήσου, παιδί μου» ἀποκοιμήθηκε ξανά ἡ Μαχὼ κι ὁ Φάλκος βγῆκε πάλι ἔξω.

ἮΤΑΝ κιόλας μεσάνυχτα καί τό φεγγάρι εἶχε βγεῖ τώρα καί πολλήν ὥρα. Ὁ Φάλκος ὅταν βγῆκε γιά δευτέρη φορά ἀπό τό σπίτι, ἔρριξε ξύλα στή φωτιά γιά νά μὴ σβῆσει, γιατί ἡ φωτιά τόν διασκέδαζε πολὺ καί τοῦ δινε μεγάλη παραθάρρεση στή σιγαλιά τῆς νύχτας ἀνάμεσα στά χαλάσματα.

Τῇ στιγμῇ ἐκείνῃ ὁ Φάλκος ἄκουσε λάλημα πετεινοῦ, πού δέ φαινόταν νά ἔρχεται ἀπὸ πολὺ κοντά μὰ οὔτε κι ἀπὸ πολὺ μακριά. "Αν δέν περνοῦσε καμιὰ βρατσέρα ἢ γολεττίτσα τῇ νύχτα ἐκείνῃ πολὺ λίγο ἀνοιχτά ἀπὸ τὴ στεριά, πού νᾶχε κοτέτσι στό κατάστρωμά της, τό λάλημα μπορεῖ ν'ἀρχόταν ἀπὸ τό καλύβι μιᾶς τσοπάνισσας, τῆς Κοκκινίτσας, πού δέ βρισκόταν καί

πολύ μακριά από κεϊ, στή ράχη του βουνού, αντικρυστά στο έρημο χωριό.

Ο Φάλκος θυμήθηκε τίς ιστορίες των παιδιών, τά όσα είχαν άκουστά από τίς γρηές κυροϋλες τους, για τά «ζώδια» των σπιτιών που φανερώνονταν καμιά φορά τή νύχτα.

Τότε, μ' όλο που ή μαννού του τόν είχε ήσυχάσει πώς τά ζώδια αυτά δέν μπορούν νά κάνουν κακό, τόν έπιασε άληθινή τρομάρα. Έτρεξε στό σπίτι, μπήκε μέσα, έκλεισε καλά τήν πόρτα, έκανε τό σταυρό του καί πλάγιασε κοντά στή μάνα του.

— Μητέρα, είπε κατατρομαγμένος, άκουσα έναν πετεινό... εϊναι τό ζώδιο του σπιτιού μας!

Η μητέρα του δέν του άποκρίθηκε, κοιμόταν πολύ βαθιά.

— Πές μου, μητέρα, ρώτησε ξανά ό Φάλκος, σειδώντας τή μητέρα του δυνατά για νά ξυπνήσει — γιατί τώρα ένιωθε μεγαλύτερη ανάγκη συντροφιάς καί ήθελε ν' άκούσει ανθρώπινη όμιλία — πές μου, τί πράμα είχαν σφάζει όταν τό έχτισαν αυτό τό σπιτάκι; Δέν έσφαξαν πετεινό;

Η Μαχώ ξύπνησε κι άνασηκώθηκε επάνω στό μάλλινο χράμι όπου ήταν πλαγιασμένη.

— Τί έχεις, παιδί μου, καί δέν κοιμάσαι; είπε. Δέν έχεις ύπνο;

— Όχι, όχι... είπε ό Φάλκος. Άκουσα έναν πετεινό.

— Ποϋ τόν άκουσες;

— Έδω έξω.

— Στο καλύβι τής Κοκκινίτσας θά λάλησε. Έχει ένα σωρό πετεινάκια... Θέλεις νά σου αγοράσω ένα αύριο καί νά σου τό σφάξω τήν Κυριακή;

— Άκούς έκει; Μακάρι.

— Καλά, Φαλκάκι μου. Κοιμήσου τώρα και μεθαύριο, σάν πάμε κάτω, εγώ θά σέ φιλέσω πετεινό.

Τώρα ό Φάλκος ένιωθε κι έκεινος νύστα, πού πρίν τήν είχε νικήσει ή περιέργεια. Καί πάλι είχε όρεξη νά σηκωθεί και νά βγει, μά άρχισε νά ζαλίζεται από τόν ύπνο πού σιγά-σιγά τόν κυρίεψε τελειωτικά. Άπεναντίας ή μητέρα του έχοντας πιά μισοχορτάσει τόν ύπνο ξε-νύσταξε κι έμεινε άνακαθισμένη και συλλογισμένη σιμά στό προσκέφαλο τοῦ Φάλκου της.

ΥΣΤΕΡΑ από λίγο είχε άποκοιμηθεί κι ό Φάλκος, και ή μητέρα του, καθισμένη καθώς ήταν, μέ άκουμπισμένο τό κεφάλι της στό χέρι, άρχισε πάλι νά κουτουλάει και νά λαγοκοιμάται.

Κι οί δύο σέ λίγη ώρα ξύπνησαν από έναν κρότο και μιάν άλλόκοτη φωνή.

Άπέξω από τήν πόρτα τους άκούγονταν σά μούγγρισμα:

— Μπ! μοῦ! βοῦ! μοῦ! μοῦ! μοῦ!..

Ό Φάλκος τινάχτηκε. Ή Μαχώ ξαφνιάστηκε στόν έλαφρό της ύπνο.

— Παναγιά μου! τί είναι;

Στή φωνή τής Μαχώς άπάντησε ένα δυνατό γέλιο, πού δέν τήν ήσύχασε όμως καθόλου.

Πολλά φαντάσματα τής νύχτας, καθώς και οί νε-ράϊδες πού φανερώνονταν τήν ήμέρα, είχαν άκουστεί από πολλούς νά γελοῦν δυνατά.

Ό Φάλκος ώστόσο μέσ στό φόβο του έγέλασε.

— Άν είναι στοιχειό, είπε, θά μοιάζει μέ τόν ξά-δερό μου τό Σταμάτη.

Κι ἀλήθεια εἶχε γνωρίσει τή φωνή καί τό γέλιο τοῦ
ξαδέρφου του.

— Βρέ παιδί, παλάβωσες, θά τοὺς σκιάξεις... θά
κοπεῖ τό αἷμα τους, ἀπάντησε ἀπέξω μιά φωνή στό γέλιο
πού εἶχε ἀκουστεῖ πρωτύτερα.

Δεύτερο γέλιο ἀντήχησε καί μιά δρασερή ἀγορί-
στικη φωνή εἶπε:

— Δέν τά φοβᾶμαι τά στοιχειά ἐγώ, μαννοῦ.

Ὁ Φάλκος ἀνοίξε τήν πόρτα.

Ὁ Σταμάτης φάνηκε στό ἀνοιγμα μαζί μέ τήν κυ-
ροῦλα του, τή γρηά Φαλκίεσα, τή μητέρα τῆς θειάς του
τῆς Μαχῶς.

Ἡ γρηά Φαλκίεσα, κοντή καί σκυφτή, συμμαζε-
μένη, ἔβλεπε καλά τή νύχτα καθώς ἔσκυβε τό κεφάλι
κατά κάτω, εἶχε γερά πόδια κι ἐλαφρό περπάτημα.

Ὁ Σταμάτης ἐφώναξε θριαμβευτικά:

— Καλῶς σᾶς βρήκαμε! Γιά χατήρι σας κόντεψαν
νά μᾶς φᾶνε τά στοιχειά.

Ὁ Φάλκος ρώτησε τήν κυροῦλα του:

— Ξέρεις νά μοῦ πεῖς, μαννοῦ, τόν καιρό πού ἔχτι-
ζαν αὐτό τό σπίτι, τί εἶχαν σφάζει στά θεμέλια;.. Μήν
ἔσφαζαν πετεινό;.. Γιατί ἄκουσα ἕναν πετεινό νά λαλεῖ
πολλήώρα...

Ἡ γρηά Φαλκίτσα ἀπάντησε γελαστή:

— Ἀκοῦς ἐκεῖ! τί ἄλλο θά ἔσφαζαν ἀπό πετεινό,
παιδί μου... καλά ξεφάντωσαν ἐκεῖνοι μέ τόν πετεινό,
τόν μικρόν ἐκεῖνο... Μακάρι νά εἶχαμε κι ἐμεῖς ἕνανε!

— Τώρα τόν εἶχα μελετήσει, μάννα, καί τοῦ ἔταξα
τοῦ γυιοῦ μου ἕνα πετεινάρι, εἶπε ἡ Μαχῶ.

— Καί τί νά μᾶς κάνει ἕνα πετεινάρι, θειά, εἶπε ὁ
Σταμάτης, πού ἔχουμε κι ἄλλους δικούς μας κάτω στό
χωριό; Μισό μονάχα θέλω ἐγώ στό μερδικό μου...

— Θά πάρω δυό από τήν Κοκκινίτσα, Σταματάκη μου, φτάνει νά μοῦ δίνει, εἶπε ἡ Μαχώ.

Εὐθύς τώρα ἡ γρηά Φαλκίτσα ἄρχισε νά λέει πῶς καί γιατί ἦρθε μαζί μέ τόν ἐγγονό της τέτοια ὥρα:

— Σάν εἶδαμε πλειό, παιδάκι μου, πῶς ἀργήσατε καί καταλάβαμε πῶς ἤθελε κοιμηθῆτε στό χωριό τό δικό μας πλειό, καί θά εἴσατε μοναχοί σας, γιατί ἡ Διόμαινα κι ἡ Μπάλαινα κι ἡ γειτόνισσά μας τό Γηρακῶ εἶχαν φύγει νωρίς, γιατί δέν εἶχαν ἄλλες ἐλιές νά μαζέψουν πλειό, κι ἦρθε τό Γηρακῶ, ἡ γειτόνισσα, καί μᾶς εἶπε πῶς νά τῷξере, ἤθελε καθῆσει στό χωριό μας γιά νά σᾶς κάνει συντροφιά (χωριό της ἔλεγε ἡ γρηά τό παλιό ἔρημο χωριό) καί τῆς κακοφάνηκε πού δέν τῷξере γιά νά καθῆσει· σάν τ' ἄκουσε κι ὁ Σταματάκης αὐτό τ' ἀγιοπαιδο, δέν ἤθελε νά βασταχτεῖ καί φοβέριζε νά κινήσει νάρθει στό χωριό μεσάνυχτα, μοναχός του· σάν ἐβγήκε τό φεγγάρι καί βλέπαμε νά περπατοῦμε, πλειό, γιά νά μήν κινήσει νάρθει μοναχός του ὁ Σταματάκης, ὁ ἀπόκοτος, κι ἔχω δυό καημούς καί γιά τ' ἐσᾶς καί γι' αὐτόνε, εἶπα κι ἐγώ, ἄς κινήσουμε νά πᾶμε τώρα πού βγήκε τό φεγγάρι, πλειό. Κι ἔτσι ἦρθαμε.

Εἶχαν ἔρθει ψηλά ἀπό τή ράχη, ἀπό τά Καλύβια τοῦ βουνοῦ, ὅπου εἶχαν μείνει γιά νά περάσουν τή νύχτα τους ἡ γρηά κι ὁ ἐγγονός της. Ἀπό τό πρωῒ βρίσκονταν στή μάντρα στό βουνό, εἶχαν πάει γιά νά ζητήσουν ἀπό δυό βοσκούς κολλήγους τους κάτι καθυστερούμενα νοίκια, ἀπό τά λιβάδια τους πού τά νοίκιαζαν γιά βοσκοτόπια καί πού τούς πλήρωναν οἱ βοσκοί σέ μυτζήθρες καί τραχανᾶ. Τό βράδυ οἱ τρεῖς γυναῖκες, πού εἶχαν ξεκινήσει ἀπό τή γειτονιά τοῦ ἔρημου χωριοῦ γυρίζοντας στό χωριό τους, ἐπέρασαν ἀπ' τά Καλύβια, καί ἡ Φαλκίτσα γνωρίζοντας ὅτι ἡ κόρη της ἡ Μαχώ εἶχε

σκοπό νά μείνει στό ἔρημο χωριό τή νύχτα ἐκείνη, τό εἶπε στίς τρεῖς γυναῖκες, πού ἔδειξαν μεγάλη στενοχώρια γιατί δέν τῷξεραν νά μείνουν γιά συντροφιά. Τότε ὁ Σταμάτης, τ' ἀγιόπαιδο, καθῶς τόν ἔλεγε ἡ κυροῦλα του, ἐσήκωσε ἐπανάσταση ζητώντας νά πᾶνε μαζί στό παλιό χωριό, ἀλλιῶς φοβέριζε ὅτι θά πήγαινε μόνος του ἢ μέ δύο βοσκόπουλα πού θά πήγαιναν μέ τά κοπάδια τους κατά κείνο τό μέρος.

Ἡ γρηά ὑποχώρησε, καί μόλις βγῆκε τό φεγγάρι ξεκίνησαν μαζί.

Ὁ Σταμάτης τώρα ἄρχισε νά λέει στόν ξάδερφό του πῶς ἐγέλασε τά δύο βοσκόπουλα πού εἶχαν συμφωνήσει νά τόν σκιάξουν, κι ὅχι μονάχα τούς ἐχάλασε τά σχέδιά τους, ἀλλά τά ἔσκιαξε αὐτός ἀντί νά τόν σκιάξουν ἐκείνα.

— ...Τά μυρίστηκα ἐγώ πού ἤθελαν νά κρυφτοῦν κάτω στό ρέμα, δίπλα στό δρόμο μας... Τούς ἄκουσα σά μουρμούριζαν οἱ δύο τους: «Βρέ σύ, Στάθη, καημένε, νά, μέ τήν κάπα νά στήσεις ὁλόρθη τήν κουκοῦλα, καί τά μανίκια τῆς κάπας νά τά σηκώσεις ψηλά νά φαίνεται σά στοιχειό. — Ποῦ, βρέ σύ, Γιάννη; τοῦ λέει ὁ ἄλλος. — Νά, κάτω στά σκῖνα, ἐκεῖ... κι ἐγώ νά κάνω τό βοῖδάκι, τάχα νά μουγγρίζω... κι ἀπεκεῖ, σά λακκήσουν, τούς παίρνουμε μέ τά κοτρώνια.» Σάν τ' ἄκουσα, καλά, λέω, νά σᾶς δείξω ἐγώ!... Λέω τῆς γρηᾶς νά καθήσει στήν ἄκρη, νά βαστᾷ τόν ἀνασασμό της καί νά μέ καρτερεῖ κι ἔφτασα... «Ποῦ πᾶς; — Σώπα!» Παίρνω τό μονοπάτι στήν πέρα μάντα... Κατά τά σκῖνα αὐτοῖ, κατά τά πρινάρια ἐγώ... Τούς βλέπω ἀντίκρυ πού παραμόνευαν κρυμμένοι. Μιά πετριά, δεύτερη πετριά, καί χώθηκα στά κλαριά μέσα... Ξαφνίζονται, γυρίζουν νά ἰδοῦν ποῦθε ἔρχονται οἱ πετρίες, σηκώνομαι, τούς

βάζω στό κοντό, τούς κυνηγῶ μέ τά βράχια. Κατά τά σκίνα αὐτοί, κατά τά πρινάρια ἐγώ... Τόκοψαν κουμπούρι., κι ἐλάκκησαν κι ἀκόμα λακκοῦν... Πίστεψαν πώς ἦταν στοιχειό πού τούς κυνήγησε... Τρέχω, ἡῶρα τή μαν-νοῦ μου, καί τό βάλαμε στά πόδια γιά δῶ. Καί νά μας, ἦρθαμε. ὩΑ, δέν τά φοβᾶμαι τά κρούσματα, θειά Μαχῶ.

Κι ἀφοῦ εἶπε αὐτά ὁ Σταμάτης τό παπαδοπαίδι, τ' ἀγιόπαιδο, ἄρπαξε τή φλάσκα πού ἦταν γεμάτη νερό καί τήν ἄδειασε σχεδόν ὅλη γιά νά ξεδιψάσει. Ὑστερα ξαπλώθηκε μπρούμυτα κοντά στό κατώφλι τῆς πόρτας κι ἄρχισε νά ροχαλίζει, ἀκόμα πρίν κοιμηθεῖ.

Ἡ Γλυκοφιλοῦσα

ΔΥΟ γίδες τοῦ Στάθη τοῦ Μπόζα εἶχαν λείψει τό πρωῒ ἐκεῖνο ἀπό τό μικρό κοπάδι. Εἶχαν ξεπέσει κι εἶχαν βραχῶθεϊ κάτω, στό στενό βαθούλωμα τοῦ βράχου πού εἶναι σκαμμένο κατάμπροστα καί ἀπό κάτω ἀπό τό "Ἅγιο Βῆμα τῆς Παναγίας τῆς Γλυκοφιλοῦσας.

Ἡ μύτη ἐκείνη τοῦ βράχου τοῦ ψηλοῦ ἦταν καί δέν ἦταν βαθούλωμα, ἦταν καί δέν ἦταν σπηλιά. Σπηλιά χωρίς σκέπη καί βαθούλωμα τρεῖς σπιθαμές πλατύ ὄλο-ὄλο.

Κρεμόταν πάνω ἀπό τήν ἄβυσσο, ἔχασκε πάνω ἀπό τή θάλασσα τήν ἀπέραντη. Κάτω βράχος θεώρατος πού χρειάζονταν χίλιοι ἐκατόγχειρες γιά νά τόν ἀγκαλιάσουν, γκρεμός πού ἐπάνω του εὑρίσκαν πάτημα μονάχα οἱ κουκουβάγιες καί οἱ νυχτερίδες.

Στή ρίζα τοῦ βράχου τό κύμα, ἡ ἄπατη θάλασσα πού κάνανε κολύμπι οἱ φώκιες καί τά σκυλόψαρα.

Δέν ἦταν δυνατό νά βάλει κανεῖς στό νοῦ του πῶς θά μπορούσε ποτέ νά κατέβει ἄνθρωπος τό φοβερό ἐκεῖνο γκρεμό γιά νά τραβήξει ἐπάνω τίς δύο ἀντάρτισσες.

Οἱ δύο γίδες, συνηθισμένες νά σκαρφαλώνουν σέ ὅλους τούς γκρεμούς, νά πηδοῦν ἐπάνω σ' ὅλα τὰ χαλάσματα, σ' ὅλους τούς ρέπιους καί μισογκρεμισμένους τοίχους, δέν εἶχαν καταλάβει πῶς ἔπесαν σέ παγίδα. Ἐνιωθάν ὅμως τώρα κι αὐτές, κι ἄς ἦταν ἄλογα ζῶα, πῶς δέν ἦταν δυνατό νά γλυτώσουν ἀπό κεῖ ὅπου ἦταν βραχωμένες.

Ἀφοῦ ἔφαγαν μέσα σέ μιά ὥρα ὅλη τήν κάππαρη καί τὰ κρίταμα καί τίς ἀρμυρήθρες πού ἦταν φυτρωμένες ἐκεῖ, ἔβλεπαν καλά ὅτι γιά νά ξαναβοσκήσουν θά ἔπρεπε νά περιμένουν κάμποσες βδομάδες ἢ μήνες, ὥσπου νά ξαναφυτρώσει πάλι ἄλλη κάππαρη καί ἄλλα κρίταμα.

Τοῦτο τὸ πάθαν γιά νάχουν τή συνήθεια νά μή ζητοῦν ποτέ τήν ἄδεια τοῦ τσοπάνη, σέ ὅλα τὰ τρεχάματα καί τὰ πηδήματά τους. Καί γιά νά μάθουν κιόλας, ἄλλη φορά, ἂν εἶχαν ὄρεξη ν' ἀρμυρήσουν, νά βρίσκουν ἄλλο δρόμο γιά νά κατεβαίνουν κάτω στήν ἄμμο τοῦ γιалоῦ. Ἀλλά ἦταν πολύ ἀμφίβολο ἂν θά γλύτωναν, γιά νά βάλουν γνώση γι' ἄλλοτε.

Πάνω στό βράχο ἦταν χτισμένο τό ἐκκλησάκι, πού τὸ δερναν ἀλύπητα οἱ ἀνεμοζάλες κι οἱ νεροποντές τό λίκνιζε τό βοθερό κύμα καί τό νανοῦριζε ὁ ἄνεμος μέ τὰ τραγούδια πού ἔψελνε γιά χάρη του στούς σκληροὺς βράχους καί στίς ἡχερές σπηλιές· οἱ τοῖχοι στέκονταν ἀκόμη ἀράγιστοι, πετροθεμελιωμένοι, σώζοντας τό σοβάτισμά τους τοῦ παλιοῦ καιροῦ ἀπό τό μέρος τό προσηλιακό, χορταριασμένοι καί μαυροπράσινοι ἀπ' τήν ἀντίθετη μεριά πού τή χτυποῦσε ὁ βοριάς. Ἡ σκεπή εἶχε ἀκόμη μερικές πλάκες καί κεραμίδια. Κι ὁλόγυρα στούς τοίχους, ψηλά πάνω ἀπ' τίς πόρτες καί τὰ παραθύρια, ἦτανε κολλημένα ὠραῖα μικρά πιατάκια, ἀπό

παλιούς καιρούς, πού σχημάτιζαν τέσσερις σταυρούς στις τέσσερις πλευρές της ἐκκλησίας. Καί τά ώραῖα παλιά πιατάκια ἦταν ὅλα χρωματιστά, γαλάζια καί πρασινωπά καί κίτρινα καί ἄσπρα, μέ κλαδάκια καί μέ ἀνθρωπάκια καί μέ πουλιά, βαλμένα μέ γούστο καί μέ χάρη. Καί ἦταν χάρμα ὀφθαλμῶν καθὼς βρίσκονταν ἐκεῖ ψηλά, κολλημένα στερεά στόν τοῖχο, καί λαμποκοποῦσαν στόν ἥλιο. Καί τό ἀπλοϊκό αὐτό στόλισμα ἔδινε μεγάλη ὁμορφιά μαζί μέ κάποιο ἀπροσδιόριστο θέλητρο στό μικρό βραχοφυτεμένο παρεκκλήσι. Κι ἔβαζε σ' ὅποιον περνοῦσε ἀπό κεῖ τήν ἐπιθυμία νά διαβεῖ τό κατώφλι καί νά μπεῖ μέσα στό φτωχικό ἐκκλησάκι, ν' ἀνάψει κερί, νά κάνει τό σταυρό του καί ν' ἀσπαστεῖ εὐλαβικά τήν εἰκόνα τῆς Παναγίας τῆς Γλυκοφιλούσας, πού ἦταν ζωγραφισμένη μάγουλο μέ μάγουλο μέ τό θεϊκό πρόσωπο τοῦ πολυαγαπημένου της παιδιοῦ.

Ἡ ώραῖα μικρή εἰκόνα, μέ τό χλωμό πρόσωπο τῆς Παναγίας ἀκουμπησμένο ἐπάνω στό λευκό παιδικό πρόσωπο τοῦ λατρευτοῦ βρέφους της, εἶχε μιάν ἄφατη γλύκα καί ἦταν ἡ ωραιότερη ζωγραφιά τῆς μητρικῆς ἀγάπης, πού γεννιέται στήν καρδιά τῆς μητέρας εὐθύς μόλις γεννηθεῖ τό παιδί της καί μεγαλώνει ὁλοένα μαζί μέ τῆς ἀνατροφῆς τούς κόπους καί τίς ἔγνοιες.

Δεξιά στό τέμπλο ἦταν ἡ εἰκόνα τοῦ Χριστοῦ καί τοῦ Προδρόμου. Ἀριστερά ἡ Παναγία ἡ Γλυκοφιλοῦσα, ἡ προστάτρια κάθε μάννας, κι ὁ ἅγιος Στυλιανός, ὁ φίλος καί φύλακας τῶν παιδιῶν.

Στό δεξιό καί στόν ἀριστερό τοῖχο βρίσκονταν ἀκόμα λίγοι ἅγιοι ζωγραφισμένοι ἀπ' τόν παλιόν καιρό. Σέ ἄλλους ἦταν σβησμένο καί τριμμένο ἀπ' τήν πολυκαιρία τό πρόσωπο καί τό στῆθος. Ἄλλοι πάλι εἶχαν ἀσβεστωμένα τά πόδια ἀπό ἀπλοϊκές καί ἄμαθες γυναῖ-

κες πού θέλησαν νά σοβατίσουν καί ν' ἀσπρίσουν τήν ἐκκλησιά νομίζοντας πώς θά τήν ὁμορφήνουν. Ἦταν ὁ Ἄη- Γιώργης κι ὁ Ἄη- Δημήτρης μέ τά σπαθιά τους, τίς ἀσπίδες τους, τοὺς θώρακές τους καί ὅλη τήν πανοπλία τους. Καί ἡ ἀγία Βαρβάρα καί ἡ ἀγία Κυριακή μέ τοὺς σταυρούς καί τά φοινικόκλαδα στά χέρια. Ἦταν καί οἱ ὅσιοι μέ τίς κουκκουλές τους, μέ τ' ἄσπρα τους τά γένεια, μέ τά κομποσκοίνια τους καί τοὺς κόκκινους σταυρούς τους, ὁ ὅσιος Ἀντώνιος κι ὁ Εὐθύμιος καί ὁ Σάββας. Ἦταν κι ὁ ὅσιος Μωϋσῆς ὁ Αἰθίοψ, «ἀνθρωπος τήν ὄψιν καί Θεός τήν καρδίαν». Δεύτερος Μωϋσῆς αὐτός, εἶχε χαράξει ἄθελά του τό σημεῖο τοῦ σταυροῦ, ὅταν κολύμπησε δυό φορές σταυρωτά τό Νεῖλο ἀπό τή μιά στήν ἄλλη ὄχθη, κρατώντας τό μαχαίρι του στά δόντια μέ σκοπό νά σκοτώσει τόν ἐχθρό του. Κι ἐπειδὴ δέν τόν πέτυχε, ξαναγύρισε κολυμπώντας, κρατώντας δυό ζωντανά κριάρια μέ τά γερά μπράτσα του ψηλά, πάνω ἀπό τό ρέμα. Κι ὁ λήσταρχος ἐγινε ἅγιος καί πῆγε νά βρεῖ τόν ἄλλον παλιό ὁμότεχνό του, ἐκεῖνον πού ὅπως λέει ἡ παράδοση εἶχε βυζάζει κάποτε στήν ἔρημο ἡ Παναγία ὅταν ἔφευγε γιά τήν Αἴγυπτο τόν καιρό τῆς σφαγῆς τῶν βρεφῶν.

Κάτω ἀπ' τήν εἰκόνα τῆς Παναγίας τῆς Γλυκοφιλούσας, ἀπ' τή λευκή μεταξοῦφαντη ποδιά ἦταν κρεμασμένα παιδάκια καί μόνο παιδάκια ἀσημένια. Ἦταν τά τάματα πού εἶχαν φέρει οἱ μητέρες, ὅταν εἶχανε μικά τους ἄρρωστα, στήν Παναγία τή Γλυκοφιλοῦσα.

Τή μεταξοῦφαντη ποδιά καί ὅλα τ' ἄμφια τοῦ παπᾶ Μπεφάνη, πού ἐρχόταν τακτικά καί λειτουργοῦσε τό ἐκκλησιάκι, τά εἶχε φέρει καί τά εἶχε ἀφιερῶσει στήν ἐκκλησιά ἡ θειά Ἀρετώ ἡ πρόθυμη ἐκκλησιάρισσα καί στολίστρα ὅλων τῶν ἐρημοκκλησιῶν. Τά εἶχε κόψει

καί τά εἶχε ράψει ἀπό τή μεταξωτή νυφιάτικη φορεσιά τῆς ἁμοιρῆς τῆς κόρης τῆς πού εἶχε πεθάνει νιόπαντρη.

Ἐρχόταν τακτικά δύο φορές τή βδομάδα ἀπό τό καλυβάκι τῆς, πού βρισκόταν σέ μισῆς ὥρας δρόμο ἀπό τήν ἐρημική ἀκρογιαλιά, γιά νά προσκυνήσει τήν Παναγία τή Γλυκοφιλοῦσα καί τοὺς Ἁγίους Ἀποστόλους καί τόν Ἀη-Νικόλα κι ὅλα τά ἐρημοκλήσια τά χτισμένα ἐπάνω στοὺς ἄγριους μοναχικούς βράχους, ν' ἀνάψη τά καντήλια τους καί νά προσευχηθεῖ τοὺς ἅγιους.

Ἐπαιρνε τό ραβδάκι τῆς στό δεξί τῆς χέρι καί τό καλαθάκι τῆς στό ἀριστερό καί τραβώντας πίσω τῆς μιὰ ἀρνάδα καί δύο κατσίκια, πού τά ἔβραζε μονάχη τῆς, κατέβαινε ἀπ' τό μεγάλο ὄρμάνι κι ἔφτανε στήν ἀπόκρημνη θαλασσοδαρμένη ἀκρογιαλιά καί πήγαινε ν' ἀνάψει τά καντήλια τῆς Παναγίας τῆς Γλυκοφιλοῦσας.

Ἡ ΔΥΝΑΤΗ βροχή, πού ἔπεφτε ἀπ' τό πρωῒ λούζοντας τή γῆ καί τοὺς βράχους καί τοὺς γιαλοὺς, εἶχε σταματήσει πιά. Ἡ θάλασσα ἔβραζε ἀκόμα μ' ὑπόκωφη βουή καί τό γαλανό πέλαγος εἶχε γίνει μαῦρο καί θολό ἀπό τά ρέματα πού κατέβαιναν τό γκρεμό καί χύνονταν στή θάλασσα.

Οἱ γίδες τοῦ Στάθῃ τοῦ Μπόζα ὅσο κρατοῦσε ἡ νεροποντή εἶχαν πάει ν' ἀπαγγιάσουν κάτω ἀπ' τό μεγάλο Κιόσκι τοῦ παλιοῦ ἐρημου χωριοῦ, ὅπου τόν παλιό καιρό ἔκαναν τά συμβούλια τους οἱ προεστοί. Μά μόλις ἔπαψε ἡ βροχή ἐβγῆκαν κι αὐτές νά βοσκῇσιν. Καί δύο ἀπό τό κοπάδι ξεκάμπισαν καί κατέβηκαν ἀπό ἓναν ψηλό γερτό βράχο κι ἔφτασαν στό μικρό στενό πλά-

τωμα κάτω από τ' "Αγιο Βήμα τῆς Παναγίας τῆς Γλυκοφιλούσας, ἀπ' ὅπου ἀρχίζει ὁ φοβερός πανύψηλος γκρεμός, πού φτάνει μονοκόμματος ὡς τῇ θάλασσᾳ.

Κι ἐκεῖ ἀφοῦ ἐβόσκησαν ὅλα τὰ κρίταμα ὅσα βρῆκαν, βραχώθηκαν καί δέ μποροῦσαν πιά ν' ἀνέβουν. Βραχώθηκαν, καθὼς βραχώνεται ἡ μεγάλη χοντρή πετονιά μέ τό μεγάλο ἀγκίστρι καί μέ τό ὀρεχτικό δόλωμα, κάτω στό θαλάμι, στό βυθό τῆς θάλασσας, ἀνάμεσα σέ βράχους ριζωμένους καί σέ φύκια καί σέ στρεῖδια. Καί τό δόλωμα τό ἔφαγε ὁ πελώριος ροφός ἤ ἡ σμέρνα ἤ παρδαλή καί μαυρειδερή, ἡ σιχαμερή καί ἄπιαστη, τό ἀγκίστρι βραχώθηκε στό θαλάμι καί δέ βγαίνει πιά, καί ἡ πετονιά τραβιέται καί τεντώνεται καί κόβεται καί ὁ ψαράς μένει μέ δύο πῆχες σπάγγο στό χέρι.

"Ετσι καί ὁ Στάθης ὁ Μπόζας ἔμεινε μέ τό μικρό του κουτσουρεμένο καί κολοβό σάν ἔχασε τίς δύο του γίδες, πού τίς ἔβλεπε ἀπό ψηλά καθὼς στεκόταν στήν κορφή τοῦ βράχου κρατώντας τήν ψηλή μαγκοῦρα του κι ὁ ἥσκιος του ἔπεφτε μακρὺς μπροστά του. Τίς ἔβλεπε φυλακισμένες στήν ἄφταστη ἐκείνη μύτη τοῦ βράχου, στήν ἄκρη τοῦ γκρεμοῦ, μαζί ἄσκοπα τίς σφύριζε καί τίς καλοῦσε μέ τὰ ὀνόματά τους.

— "Αἰ, αἰ, ὄϊ, Ψαρή! ὦ, χῶ, Στέρφα.

"Αδικος ὁ κόπος του. Ἡ Ψαρή κι ἡ Στέρφα εἶχαν καθήσει, ἀκίνητες κι ἀναίσθητες κι ἀδιάφορες, κι οὔτε μ' ἓνα βέλασμα δέν ἀπαντοῦσαν στίς φωνές τοῦ τσοπά-νου.

Κι ὁ Στάθης ἔσκυβε καί ἔσκυβε πάνω ἀπό τό γκρεμό, ἀψηφώντας τή ζωή του, περιφρονώντας τή ζάλη πού μποροῦσε νά τόν εὔρη, γιά νά τίς δεῖ καλύτερα. Καί τὰ δύο ζωντανά κάθονταν καί στέκονταν καί λύγιζαν τὰ γόνατα ἐπάνω στή στενή λουρίδα πού ξεπρόβαλλε

ἀπ' τὸ βράχο καὶ μόνο μιά, ἡ Ψαρή, ἀπάντησε στοῦ τέλος μ' ἓνα παραπονετικό βέλασμα στίς φωνές τοῦ ἀφεντικοῦ της. Ἡ ἄλλη, ἡ Στέρφα, οὔτε φωνὴ ἔβγαλε, οὔτε κουνήθηκε οὔτε φαινόταν καθόλου νὰ τὴν νοιάζει γιὰ τίποτε.

— Δέ μέ μέλει γιὰ τὴ Στέρφα, εἶπε στοῦ τέλος ἀναστενάζοντας ὁ βοσκός. Τὴν Ψαρή ἄς μπορούσα νὰ γλυτώσω!..

Ο ΜΠΑΡΜΠΑ Ἀναγνώστης ὁ Παρθένης, ποὺ ὅ,τι εἶχε φτάσει καὶ καθόταν στὴν πεζούλα, ἔξω ἀπὸ τὴν ἐκκλησιά τῆς Παναγίας περιμένοντας νὰ ἔρθει ὁ παπᾶ Μπεφάνης γιὰ νὰ διαβάσουν μαζί τὸν ἔσπερινό — ἦταν ἡ τρίτη μέρα τῶν Χριστουγέννων, ἀνήμερα τοῦ Ἁγίου Στέφανου — ἐπρότεινε νὰ πάρουν ἓνα λεπτό ἀλλὰ γερό σκοινί, νὰ κάνουν τεχνικά μιά θηλιά στὴν ἄκρη καὶ νὰ τὸ ρίξουν κάτω γιὰ νὰ τραβήξουν πάνω τίς δυὸ γίδες. Ἡ θειὰ Ἀρετώ εἶπε νὰ κατεβάσουν μέ τὸ σκοινί μιά μεγάλη κοφίνα καὶ νὰ κουνᾶν τὸ σκοινί μέ τέτοιον τρόπο ὥστε νὰ εἶναι ἐλπίδα νὰ μπῇ στοῦ τέλος ἡ μιά γίδα πρῶτα καὶ ὕστερα ἡ ἄλλη μέσα στὴν κοφίνα καὶ ἔτσι νὰ τίς τραβήξουν πρῶτα τὴ μιά καὶ ἔπειτα τὴν ἄλλη. Ἡ θειὰ Ἀρετώ ἔλεγε πὼς κάτι παρόμοιο εἶχε τύχει καὶ στοῦν παποῦ της τώρα κι ἐξήντα χρόνια κι ὅτι αὐτὸς ὁ τρόπος πέτυχε τότε. Ὁ Κωσταντῆς ὁ Περηφανάκιας, βοσκός κι αὐτὸς σάν τὸ Στάθη, εἶπε ὅτι ἔπρεπε νὰ πάρουν ἓνα μεγάλο χοντρό ἀγκίστρι σὰ γάντζο, νὰ τὸ δέσουν στὴν ἄκρη τοῦ σκοινιοῦ κι ἀπ' τὸ ἀγκίστρι νὰ περάσουν γλωρὰ βλαστάρια καὶ χόρτα καὶ κλαδιά καὶ μέ τὸ δόλωμα αὐτό νὰ ξεγελάσουν τίς δυὸ γίδες. Κι ἔτσι, ἐνῶ ἐκεῖνες θὰ μασοῦσαν τὰ ὀρεχτικά τρυφερά

βλαστάρια, τό μυτερό ἀγκίστρι θά μπορούσε ἴσως νά χωθεῖ στό κατωσάγονο τῆς μιᾶς καί τῆς ἄλλης γίδας καί τότε, ματωμένες βέβαια, ἀλλά σωσμένες, θά τίς τραβοῦσαν ἐπάνω.

— Δέν εἶναι προκοπή, εἶπε ἀποφασιστικά ὁ Στάθης ὁ Μπόζας· ἔλα νά μέ καλουμάρετε, νά ἰδῶ τί θά κάνω.

Ἡ θειά Ἀρετώ ἄρχισε νά κάνει σταυρούς τόν ἕνα ἐπάνω στόν ἄλλον ἀκούγοντας τά παράτολμα λόγια τοῦ βοσκοῦ.

— Ποῦ νά σέ κατεβάσουν, γυιέ μ' Στάθη, ἔλεγε. Πῶς θά σέ κατεβάσουν; Ποῦ θά πᾶς; Ποῦ θά πατήσεις;

Ὁ μπάρμπα Ἀναγνώστης ὁ Παρθένης ἐτεντώθηκε ἀκουμπώντας στόν τοῖχο τῆς ἐκκλησιᾶς στό προσήλιο καί χασμουρήθηκε δυνατά ἀναστενάζοντας.

Ὁ Κωσταντῆς ὁ Περηφανάκας ἔβαλε ὅλη του τήν εὐγλωττία γιά νά ἐμποδίσει τό Στάθη νά κάνει ἕνα τέτοιο πρᾶμα.

— Δέ βολεῖ, νά σ' πῶ, Στάθ', ἀπ' λέει ὁ λόους, τάχα, νά ποῦμε. Γλέπ'ς ἐκεῖ δά κάε' εἶν' οἱ γίδις στριμυμένες κι οἱ δυό, τοῦ λόου σ' ποῦ θά πατήσης νά τσ' δέσεις νά τσ' ἀνεβάσεις ἀπάν';

Τή στιγμή ἐκείνη ἔφτασε κι ὁ παπᾶ Μπεφάνης μέ τ' ἄσπρα γένεια του, μέ τό κοντό μάλλινο ράσο του, καί μέ τό σάλι του γύρω στό λαιμό. Ἔμαθε τό πάθημα τοῦ Στάθη, ἄκουσε τό σχέδιο του καί κούνησε τό κεφάλι του.

— Ἀποκοτιά, εἶπε, μεγάλη ἀποκοτιά!

— Ἀποκοτιά μαθές, ἔκανε κι ἡ θειά Ἀρετώ.

Καί τήν ἴδια στιγμή κατέβηκε στό μυαλό της μιὰ ἰδέα.

— Ἀμμή σάν τ' ἀποφασίσης, γυιέ μ', κάνε τό σταυρό σ' καί τάξε τίποτε στήν Παναγιά νά σέ φυλάξει.

— Έταξα ἄγώ μέσα μου, Έταξα νά τῆς τήν πάω ἀσημένια τῇ μιᾷ τῇ γίδα, σάν τῇ γλυτώσω, τήν Ψαρή. Τήν Ψαρή ἄς γλύτωνα!

Ὁ παπᾶς κούνησε τό κεφάλι του.

— Δέν εἶναι σωστό, εἶπε, νά παρακινουῦμε τούς ἄλλους νά τάξουν. Τό τάξιμο εἶναι προαιρετικό. Μά ἄς εἶναι... ἀφοῦ λέει πώς ἔταξε κιόλας μέσα του. Καί τό καλύτερο πού ἔχει νά τάξη, πρόστεσε, κι αὐτός κι ὅλοι τους, εἶναι νά μήν ἀφήσουν τά γίδια τους νά μπαίνουν μέσ στά ξωκλήσια καί τά γεμίζουν βιρβιλιές... Νά εἶναι προσεκτικώτεροι καί νά ἔχουν περισσότερο σέβας. Νά μή πατοῦν τά ξένα κτήματα μέ τά κοπάδια τους καί νά τρώγουν τίς ἐλιές καί τά θηλιάσματα τῶν χριστιανῶν. Αὐτά πρέπει νά τάξη.

— Τάζω, εἶπε ὁ Στάθης.

— Καλά, νάχεις τήν εὐχή. Τώρα, ἂν σέ καλουμάρουν ἔχε θάρρος.

— Ἡ εὐχή σ', παπᾶ μ'.

Ὁ Ἀγκούτσας οὔτε κοπάδια εἶχε δικά του οὔτε χωράφια, οὔτε κᾶν τσομπάνος ἦταν οὔτε σπίτι εἶχε, οὔτε φαμελιά. Ἐγύριζε ὅλο τό νησί καί πλάγιαζε ὅπου τόν εὔρισκε ἡ νύχτα. Πότε δούλευε μέ τό μεροκάματο σιμά στούς κολλήγους, πότε ἔμπαινε παραγυιός στούς τσοπάνους γιά νά φυλάει τά γίδια. Τόν περισσότερο καιρό γύριζε ἀπό μάντρα σέ μάντρα, ἀπό καλύβι σέ καλύβι, ἀπό κατάμερο σέ κατάμερο, χωρίς καμιᾶ δουλειά, καί τοῦ ἔδιναν οἱ τσοπάνηδες ξυνόγαλα καί ἔτρωγε. Κάποτε τοῦ ἔλεγαν:

— Δέν πᾶς, καημένε Ἀγκούτσα, νά βγάλεις τίποτε πεταλίδες στό γιαλό ἢ τίποτε καβουράκια στό ρέμα μέσα;

Αὐτό ἐσήμαινε ὅτι τὸν ἐδιώχναν. Ὁ Ἀγκούτσας καταλάβαινε κι ἔφρευγε ἀπὸ τῆ στάνη ἀπ' ὅπου τὸν ἔστελναν νά βγάλει πεταλίδες. Καί δέν ἐπήγαινε νά βγάλει πεταλίδες, ἀλλὰ πήγαινε σέ ἄλλη στάνη. Ἐκείνη τὴν ἡμέρα ἔτυχε ὁ Ἀγκούτσας νά θυμηθεῖ τὸ Στάθι τὸ Μπόζα. Κι ἀφοῦ τὸν θυμήθηκε ἤρθε νά τὸν δεῖ.

Βρῆκε τὸ Στάθι καὶ τοὺς ἄλλους μαζεμένους ἔξω ἀπὸ τὸ ἐκκλησάκι τῆς Παναγίας τῆς Γλυκοφιλούσας νά συζητοῦν πῶς νά καλουμάρουν τὸ Στάθι.

— Τί τρέχει; ρώτησε ὁ Ἀγκούτσας.

Ὁ Περηφανάκιας, πού τῇ γλῶσσα του τὴν καταλάβαινε ὁ Ἀγκούτσας, τοῦ ἐξήγησε μέ λίγα λόγια τί εἶχε συμβεῖ.

Ὁ Ἀγκούτσας μέ τὸ ἡλιοκαμένο καὶ ζαρωμένο πρόσωπο καὶ μέ τὰ δασιά ἀχτένιστα μαλλιά ἔμεινε συλλογισμένος γιὰ λίγα δευτερόλεπτα καὶ ὕστερα εἶπε:

— Τί μ' δίνεις, Στάθι, νά κατεβῶ ἐγὼ νά σ' τσ' ἀνεβάσω;

— Θά κατεβῶ ἐγώ, ἀπάντησε ὁ Στάθης.

— Τοῦ λόου σ', Στάθι, ἔχεις γυναῖκα καὶ πηδιά. Ἄφησε νά κατηβῶ ἡγώ, ἀπ' δέν ἔχου στὸν ἥλιου μοῖρα.

Ὁ Στάθης σῶπαινε.

— Νά μ' δώσης ἐμένα τή μιὰ γίδα τὴν Ψαρή, καὶ νά μί καλ' μάρετε καὶ νά κατηβῶ νά τσ' ἀνεβάσω.

— Τὴν Ψαρή ἐγὼ τὴν ἔταξα στὴν Παναγιά, ἀπάντησε ὁ Στάθης.

Ὁ Ἀγκούτσας ἐδειξε πῶς δέν καταλάβαινε.

— Τὴν ἔτοξα ἀσημένια, πρόστεσε ὁ Στάθης. Ἡ Ψαρή ἐμένα μ' χρειάζεται.

Ὁ Ἀγκούτσας ἔμεινε γιὰ λίγο συλλογισμένος.

— “Άς εἶναι, μ’ δίνεις τή Στέρφα, καλή ἴν’ κι ἡ Στέρφα. Ἄν δέ βρῶ νά τήν πουλήσω νά κάνω χαρτζηλίκι, τήν ξεφαντώνουμε κανένα μεσημέρ’ μέ τήν παρέα ἰδῶ.

— Θά κατεβῶ ἐγώ, ἀπάντησε πεισματικά ὁ Στάθης. Ἐλᾶτε παιδιά, νά μή χασομεροῦμε.

Ἐφεραν ἓνα γερό σκοινί, δέκα ὀργυιές μακρύ. Ἐδεσαν τή μιά ἄκρη ἀπό τό χοντρό κορμό ἑνός πελώριου σχοίνου πού ἦταν φυτρωμένος δίπλα στό ἐκκλησάκι. Ὁ Στάθης ἐπῆρε τήν ἄλλη ἄκρη, ἔκανε θηλιά καί δέθηκε μοναχός του ἀπό τίς μασχάλες. Τρεῖς ἄντρες, ὁ Περηφανάκις, ἓνας ἄλλος βοσκός ὁ Ντάνας, συμπέθερος τῆς θειά Ἀρετῶς, κι ὁ Ἀγκούστας, πού δέν κρατοῦσε καλά, κρατώντας σφιχτά τό σκοινί, ἔκαλουμάρισαν σιγά-σιγά τό Στάθη στόν τρομαχτικό γκρεμό, στό φοβερό ἐκεῖνο χάος. Ὁ Στάθης εἶχε κιτρινίσει στήν ἀρχή, μά ἔκανε τρεῖς σταυρούς κι ἦρθε στήν ὄψη του. Τό σκοινί στριφογύριζε καί κουνοῦσε φοβερά, μά ὁ Στάθης προσπαθοῦσε νά πιάνεται μέ τά χέρια καί μέ τά πόδια ἀπό τό βράχο.

Μιά φορά χτύπησε τό δεξί πλευρό ὄχι πολύ δυνατά ἐπάνω στήν πέτρα.

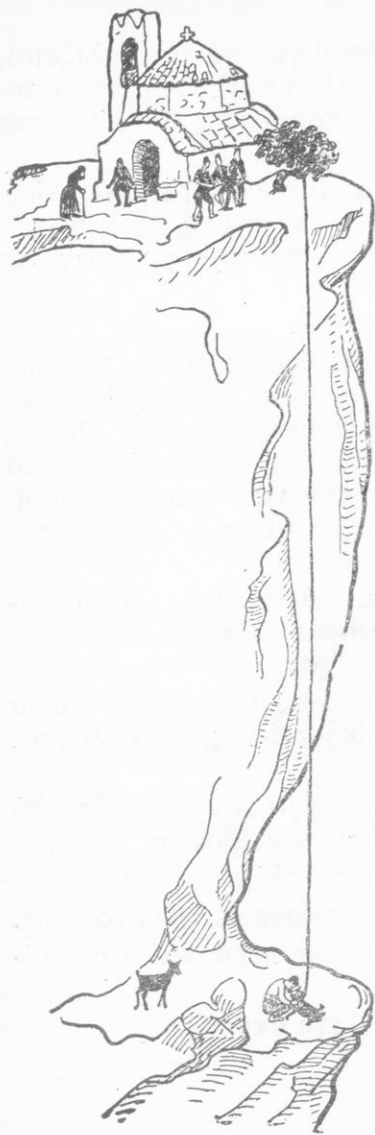
— Ἀγάλια-ἀγάλια, μαλακά, παιδιά, ἔλεγε ὁ Ἀγκούσας. Λάσκα-λάσκα καλούμα.

— Ποῦ ἔμαθες πῶς μιλοῦν οἱ караβάδες, διαόλ’ Ἀγκούτσα, εἶπε ὁ Περηφανάκις.

— Σώπα, μή βλαστημᾶς, λάσκα, λάσκα.

Ὁ Στάθης κατέβαινε στό κενό, σφίγγοντας τά δόντια, ἀνοιγοκλείνοντας τά μάτια, κρατώντας σφιχτά τό σκοινί. Δέ φανόταν νά δείλιασε.

— Κοίταξέ τονε πῶς κατεβαίνει, εἶπε ὁ Ντάνας. Σά νύφη καμαρωμένη,

Ἐπιτέλους ὁ Στάθης ἐπά-
τησε στήν ἄκρη τοῦ βρά-
χου. Κάθησε στερεά, συμ-
μαζεύτηκε μέ τά δυό πόδια
καβαλλικευτά πάνω στήν
Ψαρή, πού γέλασε μόλις τόν
εἶδε. Ἔβγαλε τή θηλιά ἀ-
πό τίς μασχάλες του, ἔδεσε
γερά τήν Ψαρή γύρω-γύρω
κάτω ἀπό τά μπροστινά της
πόδια.

Ἐκανε σινιάλο, κι οἱ
τρεῖς ἄντρες ἀπό πάνω ἀπό
τό βράχο ἄρχισαν σιγά-σι-
γά νά τραβοῦν τήν Ψαρή.

Ὑστερα ἀπό δέκα λε-
πτά τῆς ὥρας κατέβηκε πά-
λι τό σκοινί λυμένο.

Ὁ Στάθης ἔδεσε τή Στέρ-
φα κι οἱ τρεῖς ἄντρες τήν
ἐτράβηξαν ἀπάνω.

Ἡ Στέρφα τότε μόνον
δοκίμασε νά βελάσει ὅταν
ἄρχισε νά σειέται στόν ἀέ-
ρα κρεμασμένη ἀπ' τό σκοινί.

Ὁ Στάθης ἔμεινε μονά-
χος του δέκα λεπτά τῆς ὥ-
ρας, χωρίς τήν Ψαρή καί
χωρίς τή Στέρφα.

Τά λίγα αὐτά λεπτά ὑπό-
φερε φριχτά. Ἀρχισε νά τόν

πιάνει ζάλη. Ἐκλείσει τὰ μάτια γιά νά μή ζαλίζεται, ἔσφιγγε τά δόντια. Ἔλεγε τό «Πάτερ Ἡμῶν», τό «Θεοτόκε Παρθένε» καί κᾶνα δυό προσευχές ἀκόμη, ὅσες ἤξερε.

Ὁ ἄνεμος, ὁ δυνατός ἄνεμος τοῦ ἀνοιχτοῦ πελάγους, φυσοῦσε μέ βουή στ' αὐτιά του. Ἀνάσαινε, ἀγκομαχοῦσε καί ἡ καρδιά του χτυποῦσε, χτυποῦσε πού πήγαινε νά σπάσει.

Ἐπιτέλους φάνηκε τό σκοινί.

Ὁ Στάθης τό ἄδραξε στά πεταχτά, δέθηκε σπασμωδικά, σφίχτηκε. Ἐξέχασε νά κουνήσῃ τό σκοινί γιά νά δώσει σινιάλο ἐπάνω. Μά ἐκεῖνοι ἐνίωσαν τό βάρος καί ἄρχισαν νά τόν τραβοῦν. Ὁ Στάθης ψιθύρισε μιά τελευταία θερμή προσευχή, γεμᾶτος ἀγωνία, κρατήθηκε μέ τά τρεμάμενα χέρια του ἀπό τό σκοινί καί ὥστε-ρα ἀφέθηκε στό κενό.

Σειόταν δυνατά πέρα-δῶθε. Ὁ ἄνεμος εἶχε δυναμώσει. Χτύπησε δυό ἢ τρεῖς φορές τό κεφάλι, τούς ὠμους καί τά πόδια του στό βράχο.

Ὅταν ἔφτασε ἀπάνω εἶχε ξεπιάσει πιά τά χέρια του ἀπό τό σκοινί. Ἦταν λιποθυμισμένος, κατάχλωμος, ἕνα ἄψυχο σῶμα.

Οἱ ἄντρες τόν ἔλυσαν, τόν πλάγιασαν κάτω ἀπό τό σκίνο, τοῦ ἔδωσαν νά πιεῖ ρούμι, τόν ἔβρεξαν μέ νερό.

Σέ λίγη ὥρα ὁ Στάθης ἀνοιξε τὰ μάτια του.

Ἡ Ψαρή ἦταν ἐκεῖ καί τόν ζέσταινε μέ τήν πνοή της.

Ἡ Στέρφα στεκόταν λίγο πάρα πέρα καί τόν κοίταζε.

Ἡ θειά Ἀρετώ ἐθάμαζε κι ἔλεγε ἀκόμη:

— Τί ἀποκοτιά! Τί ἀποκοτιά!

Ὁ παπᾶς μαζί μέ τό μπάρμπα Ἀναγνώστη τόν Παρθένη εἶχαν ψάλει μιά μικρή παράκληση μπροστά στό εἰκόνισμα τῆς Παναγίας τῆς Γλυκοφιλούσας.

Ὁ Περηφανάκιας ἔλεγε:

— Νά σᾶς ὀρίσου, βρέ παιδιά, ποτέ μ' δέν εἶδα τέτοιου πρᾶμα, ἀπ' λέει οὐ λόους. Κακή δ' λειά νά σᾶς πῶ, βρέ πηδιά.

Ὁ Ἀγκούτσας κοίταζε μέ πόθο τή Στέρφα.

— Ἀξιζε, ἄξιζε, ἔλεγε μέσα του. Θά τ' νε ξεφαντώναμε μιά χαρά.

Ὁ Ντάνας εἶπε:

— Κι εἶδατε πῶς κατέβαινε σά νύφη καμαρωμένη; Κή τώρα ζαλίστηκε τό πηδί. Δέν πειράζει, περαστικά του νᾶνε.

ΟΤΑΝ ἦρθε στά καλά του ὁ Στάθης, ἔκανε τό σταυρό του, σηκώθηκε καί εἶπε:

— Τώρα τήν Ψαρή τήν ἔταξα ἀσημένια στήν Παναγιά καί θά τήν δώσω. Μά ὥστόσο ἓνα κατσικάκι, πού μοῦ βρίσκεται ἀκόμα ἀπό τά πρῶτα γεννητούρια, ἀξίζετε, θά σᾶς τό θυσιάσω, ἐλᾶτε, παιδιά, πᾶμε στό μαντρί νά σᾶς φιλέσω.

«Υπηρέτρα»

ΤΟ ΒΡΑΔΥ τῆς παραμονῆς τῶν Χριστουγέννων ἡ Οὐρανώ τό Διόμικο ἐκλείστηκε στό σπίτι της ἀπό νωρίς, γιατί ἦταν μοναχή της.

Ὁ πατέρας της, ὁ μπάρμπα Διόμας, πού στά νιάτα του ἦταν καπετάνιος καί τώρα εἶχε καταντήσει φτωχός βαρκάρης, εἶχε ξεκινήσει ἀπό τό μεσημέρι μέ τή βάρκα του γιά νά περάσει στό ἀντικρινό νησάκι τόν Τσουγκριᾶ καί νά φέρει ἀπό κεῖ τίποτε γαλατερά καί πουλερικά γιά τή γιορτή πού ξημέρωνε. Εἶχε πεῖ πῶς θά γύριζε τό βράδυ, μά ἐνύχτωσε κι ἀκόμη δέν ἐφάνηκε.

Τό κορίτσι ἦταν ὀρφανό ἀπό μάννα κι ἡ μόνη της συγγένισσα, ἡ ἀδερφή τῆς μητέρας της πού τῆς κρατοῦσε ἄλλοτε συντροφιά, γιατί τά σπίτια τους χωρίζονταν μονάχα ἀπό ἓνα μεσότοιχο, ἐμάλωσε κι αὐτή μαζί τους γιά δύο στρέμματα χωράφι καί τώρα δέ μιλιόνταν πιά.

Ἡ Οὐρανώ κάθησε κοντά στή φωτιά πού εἶχε ἀνάψει στό τζάκι περιμένοντας τόν πατέρα της καί κρατοῦσε τό αὐτί της τεντωμένο, προσέχοντας τόν κάθε θόρυβο πού ἐρχόταν ἀπό τό δρόμο. Ἄκουγε τά γέλια καί τά χαρούμενα τραγούδια τῶν παιδιῶν, κι ὁ νοῦς

της γεμᾶτος ἀνησυχία καί ἔγνοια ἦταν ὅλη ὥρα στὸν πατέρα της πού τόσο ἀργοῦσε νά ἔρθει.

Οἱ ὥρες περνοῦσαν κι ὁ γέρο βαρκάρης δέ φαινόταν. Ἡ Οὐρασιώ εἶχε ἀπόφαση νά μὴν πέσει στὸ κρεβάτι, μὰ ἔγειρε ὅπως ἦταν ἐκεῖ δίπλα στὸ τζάκι.

Πέρασαν τὰ μεσάνυχτα κι ἄρχισαν νά χτυποῦν οἱ καμπάνες.

Ἡ καρδιά τῆς Οὐρασιῶς κόπηκε μέσα της.

— Πέρασαν τὰ μεσάνυχτα, εἶπε, κι ὁ πατέρας μου!

Τὴν ἴδια ὥρα ἄκουσε φασαρία καί φωνές ἔξω στὸ δρόμο. Ἡ γειτονιά εἶχε ξυπνήσει καί ὅλοι ἐτοιμάζονταν γιὰ τὴν ἐκκλησιά.

Ἡ Οὐρασιώ δέ μπόρεσε νά κρατηθεῖ, μὰ βγῆκε στὸ χαγιάτι κι ἐκεῖ, κρυμμένη στὸ σκοτάδι, ξεπρόβαλε τὸ κεφάλι της. Μιά γειτόνισσα φλύαρη καί φωνακλοῦ εἶχε σηκωθεί πρώτη καί μέ τίς φωνές πού ἔκανε γιὰ νά ξυπνήσει τὸν ἄντρα της καί τὰ παιδιά της, ξυπνοῦσε κι ὅλους τοὺς γειτόνους ὅσοι δέν εἶχανε ἀκούσει τίς καμπάνες. Ὁ ἄντρας της ὁ Νταραδημὸς ἦταν μαχμουρλῆς καί χρειάζονταν νά τὸν ξεκουνήσει κανεὶς γιὰ νά ξυπνήσει.

Ἡ πόρτα τοῦ σπιτιοῦ της ἦταν ἀντίκρυ στοῦ μάρμαπα Διόμα. Ἡ Οὐρασιώ ἔβλεπε καθαρά ἀπέναντί της τὴ γυναῖκα ἐκείνη μέ τὸ φανάρι της στὸ χέρι, πού φωτιζε σπλαχνικά τὸ σκοτάδι τοῦ δρόμου καί τοὺς διαβάτες καί τοὺς γείτονες. Γιατί τὸ σκοτάδι ἦταν βαθύ καί φυσοῦσε ἓνα ἐλαφρὸ τσουχερό βοριαδάκι, πού κατέβαζε στὸ χωριὸ ὅλο τὸ κρὺο καί τὴν παγωνιά ἀπὸ τὰ γύρω χιονοσκεπάστα βουνά.

Τὴ στιγμή ἐκείνη πέρασε ἓνας ἄνθρωπος, πού μόλις τὸν εἶδε καί τὸν γνώρισε ἡ Οὐρασιώ δέ μπόρεσε νά μὴν χαμογελάσει.

— Πῶς; Κι ὁ Ἀργυράκης πάει στήν ἐκκλησιά; ψιθύρισε.

Ὁ Ἀργυράκης τῆς Γαρουφαλιάς, πού τόν ἔλεγαν ἔτσι ἀπό τ' ὄνομα τῆς γυναίκας του, πήγαινε τόσο σπάνια στήν ἐκκλησιά, πού ἔλεγε καί μονάχος του:

— Ὅποτε πάω στήν ἐκκλησιά, βάρια μοιράζουμε.

Μά τούτη τή φορά τόν ξύπνησε ἡ Γαρουφαλιά μέ τή βία καί τόν ἔβαλε νά πάει καλά καί σώνει στήν ἐκκλησιά, γιατί εἶδε, λέει, ἓνα ἄσκημο ὄνειρο καί φοβόταν μήπως τῆς βγεῖ σέ κακό.

Ὁ καλόβολος Ἀργυράκης, πού μόλις ἔφτανε ὡς τούς ὤμους τῆς γυναίκας του, σηκώθηκε, φόρεσε στό κεφάλι του τόν «γιουργούλη» του, ζώστηκε τό κόκκινο ζωνάρι του τρεῖς σπιθαμές πλατύ, φόρεσε τά παπούτσια του καί βγήκε στό δρόμο.

Κεῖνη τήν ὥρα ἔβγαινε κι ὁ Νταραδήμος κι ὅλοι μαζί ἄρχισαν νά κατεβαίνουν τό δρόμο. Ἡ Νταραδήμαйна πήγαινε μπροστά κρατώντας τό φανάρι καί πίσω ἔρχονταν οἱ ἄλλοι.

— Δέν ξέρουμε, νά ἦρθε τάχα ὁ γείτονας, εἶπε τή στιγμή ἐκείνη ἡ Νταραδήμαйна ρίχνοντας μιὰ ματιά κατά τό σπίτι τοῦ μπάρμπα Διόμα.

— Σωπάτε, εἶπε ὁ Ἀργυράκης βάζοντας τό δάχτυλο μπρός στό στόμα του· εἶπαν πῶς βούλιαξε.

— Τί; ἔκανε ἡ γυναίκα τοῦ Νταραδήμου.

Ὁ Ἀργυράκης ἐτοιμαζόταν νά πεῖ ποῦ καί πῶς τό ἄκουσε αὐτό τό πράγμα, ἀλλά τήν ἴδια στιγμή μιὰ γοερή καί σπαραχτική φωνή ἀκούστηκε ἀπό τό κλειστό σπίτι πού κοίταζαν οἱ τρεῖς τους.

Ἀπ' τό χαγιάτι πού βρισκόταν ἡ δυστυχισμένη Οὐρανιώ εἶχε ἀκούσει τά λόγια τοῦ Ἀργυράκη καί τό φοβερό ἄκουσμα τήν ἔκανε νά βάλει τή φωνή ἐκείνη.

Ἡ ἄπονη θεία, πού εἶχε πάνω ἀπό ἓνα χρόνο νά καλημερίσει τήν ἀνεψιά της, τήν ἄκουσε πού φώναξε ἔτσι σπαραχτικά καί ξεχνώντας καί τά δυό στρέμματα καί τούς καυγάδες τους ἔτρεξε νά παρηγορήσει τήν ἀπελπισμένη Οὐρανιώ.

ΤΟ ΜΕΣΗΜΕΡΙ τῆς ἴδιας ἐκείνης ἡμέρας ὁ ἄτυχος μπάρμπα Διόμας εἶχε φορέσει τό παμπάλαιο φέσι του, πού τοῦ κατέβαινε ὡς τ' αὐτιά, εἶχε ντυθεῖ τήν τσάκα του καί τό ἀμπαδωτό βρακί του καί κατέβηκε στό γιαλό γιά νά λύσει τήν «Υπηρέτρα», ὅπως τήν εἶχε βγάλει ὁ ἴδιος τή βαρκούλα του τή μικρή καί μισοσαπισμένη, πού ἦταν ἐλαφριά σάν καρυδότσουφλο. Μονάχη της ἔμεινε ἡ Οὐρανιώ στό σπίτι καί μονάχος του ξεκίνησε ὁ μπάρμπα Διόμας μέ τή βάρκα του, κάνοντας ὁ ἴδιος τό ναύτη καί τόν καπετάνιο καί τόν τιμονιέρη.

Ἀπό δώδεκα χρονῶν παιδί βρισκόταν στή θάλασσα ὁ μπάρμπα Διόμας. Εἶχε ἀποκτήσει μέ τή σειρά σκου-νες, γολέττες καί μπρίκια. Ὑστερα ξέπεσε σέ βρατσέρα καί στό τέλος κατάντησε ν' χει μονάχα τή μικρή αὐτή βαρκούλα γιά νά βγαίνει καμιά φορά στό ψάρεμα ἢ νά πηγαينوφέρνει ἐπιβάτες κι ἐμπορεύματα στά κοντινά νησιάκια. Ὅσα τοῦ εἶχαν περισσέψει ἀπό τούς κόπους του τόσων χρόνων τοῦ τά ἔφαγαν ἄλλοι πάλι φίλοι, πού δέν εἶχαν κι ἐκεῖνοι τύχη στά νταραβέρια τους μέ τή θάλασσα. Τώρα στά γεράματά του δέν τοῦ ἔμενε πιά τοῦ μπάρμπα Διόμα παρὰ ἡ «Υπηρέτρα» καί ἡ σιδερένια του υἡγία, πού τόν βοηθοῦσε ν' ἀντέχει σ' ὅλους τούς κόπους καί νά μπορεῖ νά βγάζει τό ψωμί του. Καμιά φορά, σά δέν εἶχε κανέναν ἄλλον νά τόν ἀκούει ὁ μπάρμπα Διόμας, ἔλεγε τόν καημό του στούς ἀνέμους

καί στά κύματα. Μιλούσε μοναχός του ὥρες όλόκληρες
καί ὅταν ἔπαυε νά μονολογεῖ, ἄρχιζε νά τραγουδάει
μέ τήν τραχειά καί μονότονη φωνή του:
καί δέν ἔλεγε ἄλλο στίχο.

Βασανισμένο μου κορμί, τυραγνισμένα νιάτα!...

Ὅταν ἔφτασε στόν Τσουγκριᾶ ὁ μπάρμπα Διόμας
ἐφόρτωσε στήν «Ὑπηρέτρα» πέντε-ἕξ ζευγάρια κότες.
κάμποσα καλάθια αὐγά καί μυτζήθρες, δυό-τρεῖς ἰνδιάνους
καί μερικά ἄλλα πράματα καί ἐτοιμαζόταν νά λύσει
τά σκοινιά τῆς βάρκας καί νά ξεκινήσει.

Μά τή στιγμή ἐκείνη ἦρθε ὁ κουμπάρος του ὁ Σταθαρός,
ὁ τσοπάνος τοῦ Τσουγκριᾶ, καί τόν παρακάλεσε
νά τοῦ κάνει τή χάρη καί νά πάρει μαζί του ἕνα
γαῖδουράκι ξεσαμάρωτο ἀκόμη γιά νά τό πάει σ' ἕναν
ἄλλο του κουμπάρο στό χωριό.

Ὁ μπάρμπα Διόμας συλλογίστηκε τό βάρος κι ἔρριξε
μιᾶ στενόχωρη ματιά στήν «Ὑπηρέτρα». Σκέφτηκε
πώς ἡ βάρκα ἦταν μικρή καί σάπια, μά λογάριασε
κιόλας πώς ἡ δραχμή πού θά' παιρνε γιά ναῦλο γιά τό
γαῖδουράκι θά ἦταν κάτι γι' αὐτόν τό φτωχό, καί ἔτσι
ἀποφάσισε νά πάρει τό πουλαράκι μέσ στή βάρκα του.

Ὁ κουμπάρος ὁ Σταθαρός, εὐχαριστημένος πού
βρῆκε τρόπο νά στείλει τό γαῖδουρί, τόν φίλεψε λίγα
αὐγά καί μιᾶ μυτζήθρα, κι ὁ μπάρμπα Διόμας, ἀφοῦ
μπαρκάρισε τό πουλάρι, ἔπιασε τά κουπιά κι ἔβαλε
πλώρη κατά τό λιμάνι του.

Ὅταν βγῆκε στ' ἀνοιχτά, βρῆκε ἀεράκι κι ἔκανε
πανιά. Εἶχε κάνει κιόλας πάνω ἀπό ἕνα μίλι καί βρισκόταν
σχεδόν στή μέση τοῦ δρόμου ἀνάμεσα Τσουγκριᾶ
καί Σκιάθου.

Ἐξαφνα τό γαιδοῦρι, πού ὥς τότε ἔβασκε ἥσυχα τό χόρτο του καί δέ φαινόταν νά στεναχωριέται διόλου ἀπό τό ταξίδι, ἐσήκωσε μονομιᾶς τό πόδι, ἔδωσε μιά δυνατή κλωτσιά στό σανίδι καί τό μαδέρι τῆς μισοσαπισμένης βάρκας ἄνοιξε στά δύο.

Τά νερά μπῆκαν μέσα μέ ὀρμή. Ἡ βάρκα ἄρχισε νά βουλιάζει.

Γοργός σάν ἀστραπή ὁ μπάρμπα Διόμας πέταξε τό πίο βαρύ του ροῦχο, τόν ἀμπᾶ του, πού εἶχε φορέσει μόνο ὅσο καθόταν στό τιμόνι, ἐγειρε κατά τό μέρος τῆς σκότας τοῦ πανιοῦ ἀριστερά, κρεμάστηκε ἀπό τήν κουπαστή καί κατάφερε νά μπατάρη τή βάρκα. Μεγάλος θρῆνος καί ὀδυρμός ἐγινε κάτω ἀπό τήν ἀναποδογυρισμένη καρίνα. Κότες, ἰνδιάνοι, κοφίνια κι ὁ αἷτιος τῆς συφοῤᾶς, ὁ γάϊδαρος, ὅλα πῆγαν στόν πάτο.

Ὁ μπάρμπα Διόμας, πού κολυμποῦσε σά χέλι, κρατιόταν ἀπό τήν καρίνα τῆς ἀναποδογυρισμένης «Ὑπηρέτρας», πού ἔπλεε στόν ἀφρό σάν καβούκι ἀπό χελώνα.

Πάνω ἀπό δύο ὥρες ἔμεινε ἔτσι ὁ μπάρμπα Διόμας ξαπλωμένος τ' ἀπίστομα ἐπάνω στά πλευρά τῆς βάρκας, κρατώντας μέ τά δύο του χέρια τήν καρίνα καί μή τολμώντας νά καθήσει ὀλόκληρος ἀπάνω, γιατί ἡ βάρκα θά βούλιαζε.

Ἐπιτέλους κατά τό σούρουπο, ὅταν δέν εἶχε σκοτεινιάσει ἀκόμη ὀλότελα, ἐφάνηκε ἀπό μακρυνά ἓνα πανί.

Ὁ μπάρμπα Διόμας ἄρχισε νά φωνάζει μέ ὅση δύναμη τοῦ ἔμεινε ἀκόμη.

Ὁ ἄνεμος πού φουσοῦσε γραῖγος ἦταν πρίμος γιά τό καράβι πού ἔπλεε ἀπό τά ἀνατολικά κατά τά δυτικά. Ἦταν ἓνα μεγάλο τρεχαντήρι φορτωμένο.

Μά οί φωνές τοῦ μάρμπα Διόμα δέν ἀκούγονταν, γιατί ὁ ἄνεμος τίς ἔσπρωχνε ἀντίθετα.

Ὡστόσο τό τρεχαντήρι πλησίαζε ὅλο καί περισσότερο καί ἡ ἀναποδογυρισμένη βαρκούλα φαινόταν ἀπό μακριά σά φωλιά ἀπό κανένα ψαροπούλι πού ἔπλεε ἀπάνω στά κύματα.

Ὅσο ὁμως ἐρχόταν κοντύτερα τό τρεχαντήρι, τόσο πιό καθαρά μπορούσαν ν' ἀκουστοῦν καί οἱ φωνές. Καί ἐπιτέλους τό καράβι σίμωσε κι ἀπόλυσε τή βάρκα του. Ὁ μάρμπα Διόμας ἄκουσε τά κουπιά νά χτυποῦν τή θάλασσα κοντά του, ἀλλά μόνον τά ἄκουσε. Εὐθύς ὕστερα λιποθύμησε.

Οἱ δύο ναῦτες ἔβγαλαν τό μάρμπα Διόμα ἀπό τή θάλασσα παγωμένο καί μισοπεθαμένο καί τόν ἀνέβασαν στό τρεχαντήρι.

Ἀφοῦ τοῦ ἄλλαξαν τά ροῦχα του, προσπάθησαν νά τόν συνεφέρουν μέ τριψίματα.

Ὁ καπετάνιος ὥστόσο πρόσταξε νά βάλουν πλώρη κατά τό λιμάνι τοῦ χωριοῦ γιά νά παραδώσουν τό ναυαγό, ζωντανό ἢ πεθαμένο, στούς δικούς του.

Ἐπί τέλους ὁ μάρμπα Διόμας ἄνοιξε τά μάτια του.

Οἱ καλοί ναῦτες θέλησαν νά τοῦ δόσουν νά πιεῖ πούνες καί ἄλλα ζεστά.

Μά μόλις ἄνοιξε τά μάτια του ὁ μάρμπα Διόμας εἶδε βαρέλια γύρω του. Τό καράβι ἦταν φορτωμένο μέ κρασιά.

— Ὅχι, πούντες, ὄχι, εἶπε μέ σβησμένη φωνή, κρασί δόστε μου.

Οἱ ναῦτες τοῦ ἔφεραν τότε μιά κούπα γεμάτη μαῦρο γλυκό κρασί κι ὁ μάρμπα Διόμας τό ρούφηξε ὅλο χωρίς νά πάρει ἀναπνοή.

ΕΙΧΕ ἀρχίσει κιόλας νά χαράζει ἡ ἡμέρα τῶν Χριστουγέννων κι ἡ θειά τοῦ κάκου προσπαθοῦσε νά παρηγορήσει τήν Οὐρανία, πού σπαρταροῦσε ἀπό τήν ἀπελπισία καί τόν πόνο.

Μά ἔξαφνα ἦρθε ἡ γυναίκα τοῦ Νταραδήμου καί τούς ἔφερε τήν καλή εἶδηση, πώς ὁ μπάρμπα Διόμας βούλιαξε μέ τή βάρκα του, μά ὁ ἴδιος εἶχε σώσει τή ζωή του κι ἔφτασε γερός.

Ὁ Ἀργυράκης καί ἄλλοι χωριανοί εἶχαν δεῖ φαίνεται ἀπό μακριά τή βάρκα ν' ἀναποδογυρίζεται κι ἔτσι βγῆκε ἡ εἶδηση ὅτι πνίγηκε ὁ γέρο βαρκάρης. Μά ἐπειδὴ ἐνύχτωσε δέν εἶδαν καί τό τρεχαντήρι πού τόν γλύτωσε.

Σέ λίγο ἦρθε καί ὁ ἴδιος ὁ μπάρμπα Διόμας καί ἔπεσε στήν ἀγκαλιά τῆς κόρης του.

Ὡ πενιχρή μά ὑπέρτατη εὐτυχία τοῦ φτωχοῦ!

Ἡ Οὐρανιώ ἔχυνε ἀκόμη δάκρυα, μά δάκρυα χαρᾶς. Ὁ πατέρας τῆς δέν τῆς εἶχε φέρει οὔτε αὐγά, οὔτε μυτζήθρες, οὔτε κότες, ἀλλά τῆς εἶχε φέρει τό σκληραγωγημένο καί θαλασσόδαρτο κορμί του καί τά δυό γερά καί χοντροπετσιασμένα χέρια του, πού μ' αὐτά μποροῦσε κάμποσα χρόνια ἀκόμη νά δουλεύει γιά τόν ἑαυτό του καί γιά τήν κόρη του.

Διασκευή στή δημοτική—Γεωργία Ταρσούλη

Π Ε Ρ Ι Ε Χ Ο Μ Ε Ν Α

Ἡ Σταχομαζώχτρα	5
Τῆς Κοκκώνας τό σπίτι	34
Ἡ Μαυρομαντηλοῦ	46
Παιδική Πασχαλιά	60
Τό ἐνιαύσιο θῦμα	69
Φτωχός Ἅγιος	82
Τ' Ἀγνάντεμα	104
Τά Κρούσματα	113
Ἡ Γλυκοφιλοῦσα	132
«Υπηρέτρα»	146

Τ Υ Π Ω Θ Η Κ Ε
ΤΟΝ ΑΥΓΟΥΣΤΟ ΤΟΥ 1968
Σ Ε 3000 ΑΝΤΙΤΥΠΑ
ΤΥΠΟΓΡΑΦΙΚΑ ΦΥΛΛΑ $9\frac{3}{4}$
ΣΧΗΜΑ ΒΙΒΛΙΟΥ 16/61X86

024000028338

Σπύρος Ι. Παπασπύρου
Ζωγράφος
Καθηγητής Εφαρμογών ΤΕΙ/ΗΠ.

12 ΟΚΤ. 2001

